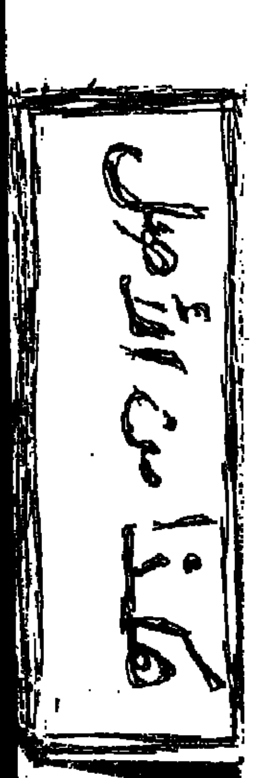
מעריב
סופשבוע
כ"ד באדר ב', תשמ"ו 4.4.1986

קטור ממוסררה
עי לפס
וריד את לחץ הדם
רמניה שצילמה את
פלי אקסודוס

מבצע הנחות מיוחד לחג הפסח!

סופשבוע

כ"ד באדר ב', תשמ"ו 4.4.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: תמר גיא
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

קוראים יקרים,

רות פלד, עובדת סוציאלית וסופרת, מתארת בכתבתה של יעל פז־מלמד ניסוי מעניין שעשתה בשנים האחרונות במהלכו ביקשה לרפא חולים ביתר־לחץ־דם שלא באמצעות תרופות אלא בדינמיקה קבוצתית. חווייה מודרכת שבמהלכה לומדים המשתתפים לבטא רגשות מודחקים, בעיקר כעסים ותיסכולים, הגורמים מועקה נפשית. במישוואה שלה הלחץ הנפשי מעלה את לחץ הדם. שיחרור הלחץ הראשון מוריד את השני. הניסוי הצליח בחלקו. רק שליש מהחולים נרפאו. אבל זו ראשית הדרך. אוניברסיטה גרמנית תערוך מחקר מקיף ויסודי של השיטה. עד שיתקבלו הממצאים, היא תהיה שנויה במחלוקת. ואולי גם לאחר מכן, כפי שמלמד הניסיון עם מחקרים מדעיים אחרים. בכתבה שבמוסף זה חולקת על שיטתה של רות פלד, הפרופ' תלמה רוזנטל מהמרכז הרפואי ע"ש שיבא בתל־השומר. היא לא ממליצה שהחולים יזרקו את התרופות. לא אכפת לה שילכו לרב או לגורו ובלבד שימשיכו בטיפול המסורתי, אחרת הם צפויים אפילו לסכנת מוות.

יש לי ניסיון אישי עם הדינמיקה הקבוצתית שרות פלד ממליצה עליה. זה היה לפני שנים, בלונדון, ולא בסדרת פגישות אלא כמו בסיר לחץ – בחווייה דחוסה ומסעירה שנמשכת 48 שעות ברציפות, בתוך חדר סגור, בהנחיית מקצועית מעולה, ובהשתתפות של כ־20 איש ואשה. גם כאן היתה המטרה לשחרר קיטור, כעסים ושינאות מודחקים. המנחה הגדיר את התהליך כמו שיפוץ צנרת ביתית. הגוף, כך הסביר, קולט מזון ואויר ופולט את הפסולת. רק לנפש אין תעלות ניקוז, ככל שהאדם משתייך לתרבות נאורה יותר. היא קולטת אבל פליטת הפסולת סלקטיווית. בין השאר קוראים לסלקציה הזאת נימוסים וטקט.

וכך, בתרגילים לפי שיטות מקצועיות שונות, שלא אלאה אתכם בשמותיהם, התקדמה הקבוצה שלב אחר שלב לעבר השיא של המפגש שבו נדחפו כולם לשחרר מתוכם את כל מטען השינאה שהיה אצור בקירבם. במלים, בצעקות, לא באלימות גופנית. אלה היו כללי המשחק. היינו אלמונים. אבל איכשהו הריחו האחרים את עובדת היותי יהודי. אולי לפי המבטא. הם התנפלו עלי בעדת חיות טרף. המעמד הפך מעבדה לאנטישמיות. יהודי בודד מול חבורה מיפלצתית המפרקת את כל תיסכוליה על ראשו של בן המיעוטים חסר ההגנה.

לא היה בהתנהגותם מאומה שיזכיר את הג'נטלמניות האנגלית, כפי שהתעטפו בה לפני המיפגש. הקופים בתקופת האבן לבטח היו תרבותיים מהם. החלטתי להצטרף למשחקם ולהשיב להם מנה אחת אפיים. ראו שאני נלחם והרפו ממני, כדי להתנפל על בחור צנום ומיסכן, גם הוא יהודי שלא ידעתי על יהדותו והם חשפו אותה בחוש ניסתר, למרות שהיה בן המקום ודיבר אנגלית רהוטה. הצעתי לו שנעשה יחד אחת ונילחם נגדם. הוא ביקש שארפה ממנו, גרש אותי מעל פניו, והם רמסו את האיש העלוב והבודד.

לאחר המיפגש, בניתוח מהלכיו במחשבה שלאחר מעשה, נתבקשו המשתתפים לתודות למי שימצאו לנכון. רק אליו לא התייחס איש. הוא יצא מחודד כלעומת שבא, עם כל מטען המועקות. הלקח איננו רק במישור הציוני. הסיפור בא ללמדכם גם שהדרך הטובה להוריד את לחץ הדם אצלך הוא בהעלאת לחץ הדם אצל מי שמתייצב נגדך.

תמונת השער: אוימר אירונינג, כוכבת „בת הטוחן"
כתבה בעמ' 34. צילום: יוני המנחם.

אוגדן טיולי סופשבוע

מערכת מעריב, בשיתוף יחידת התיירות במחלקת ההתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית והקרן הקיימת לישראל, יחלקו, ללא תשלום, לקוראי מעריב אוגדן מהודר לשמירת דפי טיול סופשבוע. פרטים יבואו. הקוראים מתבקשים לשמור על דפי הטיולים.

צוחק מי שצוחק ראשון

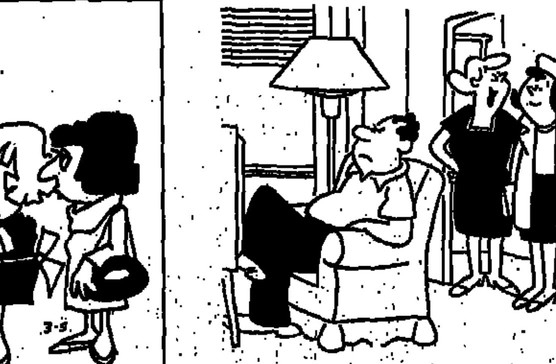
„אבלת שום!"

„תעירי אותי כשהתכנית תיגמר. אני רוצה ללכת לישון מוקדם"

„האם חשבת טוב טוב על העניין?"

„הוא רואה ספורט ואני – אופרות סבון. אבל כשהוא רואה את הקבוצה שלו — הוא בוכה יותר ממני"

„הסיבה שהוא לא גומר שום דבר היא שהוא לא מתחיל שום דבר"

„יש לי עוד מה ללמוד"

היועץ במגפיים

לפני חודשיים, כמעט בחשאי, הגיע חיים אילוז ללישכת ראש־הממשלה, כדי לכהן כיועץ־לענייני־רווחה. הדרך אל הלישכה עברה ברובה במוסררה, אבל גם באוניברסיטה. עכשיו, בגיל שלושים־ושתיים, אילוז הוא כבר דוקטור. דויד לוי לא יאהב את זה.

מאת אבי רז

צילומים: יצחק אלהרר (סקופ 80)

ב יום חמישי בשבוע שעבר השתתף חיים אילוז בישיבה שעסקה בפרוייקט שיקום השכונות. בנוסף לאילוז היו בישיבה גם ראש־הממשלה, חמישה שרים, יושב־ראש הנהלת הסוכנות וגדוד פקידים. אילוז, יועצו החדש של שמעון פרס (לענייני רווחה), הגיע אך בנס לאותה ישיבה: בערב הקודם התקיים תרגיל קריאה־פומבית של צה"ל; אילוז לא שמע ולא ידע, ובחצות הפתיעו אותו בביתו ואספוהו כדי לשולחו אל הימ"ח שבצפון הארץ; כשחזר סוף־סוף, כמעט בצהריים, עמדו לרשותו רק חמש־עשרה דקות להחליף את הטרנינג הכיתי לבגדי־עבודה (שתיכף ידובר בהם) ולהגיע אל הישיבה שבמישכן הכנסת:

דרך אגב: אילוז לא העלה בדעתו כי יועץ לראש־הממשלה יכול בקלות לסדר לעצמו השתתפות פתת מפרכת ומתמשכת בתרגיל־גיוס.

וכבן, אילוז נכח בישיבה ואף דיבר בה. לדעתי, אמר בין השאר, צריך ראש־הממשלה להוביל את פרוייקט שיקום השכונות בשלבו השני.

בנקודה הזאת, התקצף סגן ראש־הממשלה ושר הבינוי והשיכון, דויד לוי, וקטע בגערה את דברי אילוז: ידידי הצעיר, אתה תגיד לנו מי יוביל? יש ממשלה, יש שרים, והם יחליטו יש לך הצעות? תגיש אותן בכתב!

על השולחן, אגב, היו מונחות ההצעות־בכתב שהכין אילוז.

יכול להיות שלדויד לוי נודע כי חיים אילוז עשה דוקטורט באוניברסיטת־ישיבה בניו־יורק. לוי הרי אינו משתגע אחרי דוקטורים ופרופסורים.

הוא עוד חרש, ניסה ראש־הממשלה להרגיע את סגנו הזועם, הוא עוד לומד.

„יש לי עוד מה ללמוד", מאשר חיים אילוז, המודה בבורות מסויימת בנוהלי הבירוקרטיה הממלכתית ובגינוני השררה. ההודאה הזאת, הכל־כך מפתיעה ובלתי־אופיינית למתהלכים אצלנו באכסדרות השילטון, מעידה כי אף שאילוז הספיק בגיל שלושים־ושתיים להעפיל אל לישכת ראש־הממשלה, עדיין לא התקלקל. הוא לא־מתוחכם, תמים ואמיתי (שלא לומר „אותנטי", מלה גסה עכשיו, אחרי ועידת־חירות) באופן כובש ממש.

רק בעניין אחד הוא דומה להפליא לליגיון יועציו הצעירים (והאשכנזים) של פרס: המדים; כמותם, הוא עטוף בבלייזר (שלו סגלגל) ומקשט בעניבה (סרוגה, בצבע כחול). „הרגשתי לא־נעים לבוא בג'ינס", הוא מתנצל. ובכל זאת, יש מה שמבדיל בינו לבין צבא היועצים הוותיקים: בניגוד לרגליהם, המסתיימות בנעליים חצאיות, שחורות, שמרניות להפליא, הוא מתהלך במגפיים אפורים.

חיים אילוז בבגדי־עבודה: „הרגשתי לא־נעים לבוא בג'ינס".

אילוז במוסררה: „היתה לי הרגשה שלא נותנים צ'אנס

א ילוז נמשח לכהונת היועץ־לענייני־רווחה כמעט בחשאי: רישמית התחיל את עבודתו באמצע פברואר, ומעשית שבועיים לפני־כן; אבל לציבור נודע על היועץ החדש רק בסוף החודש שעבר. מותר להניח שבלישכת ראש־הממשלה חששו מתגובות שליליות על מינויו של יועץ חדש לשמעון פרס, ועוד זמן כה מועט (שמונה חודשים, בקושי) לפני הרוטציה. אפשר אפוא להבין את מי שטוען כי אילוז הובא ללישכה כדי לשמש מעין עלה־תאנה, לכיסוי ערוות הרווחה, או ערוות האשכנזיות של ילדי־השמנת המקיפים את ראש־הממשלה, או שתיהן.

גם הדרך שבה הגיע ללישכת־רוה"מ תומכת בחשד הזה: „הכרתי את ברוך אסקרוב (עוזרו של היועץ־לתיקשורת אורי סביר) באופן חברתי. לאחר ששמע את קורות־החיים שלי העביר את זה ליוסי ביילין, מזכיר־הממשלה, שזימן אותי לכמה פגישות וחשב לנכון להעביר את הפרטים שלי לראש־הממשלה".

קורות־החיים של אילוז משמשים לו כרטיס־ביקור מרשים מאוד: ילדות והתבגרות בשכונת־מצוקה ירושלמית בתקופת הפנתרים והפגנות־המחאה, ולימודים בלתי־פוסקים במאמץ קשה להיחלץ ממילכוד החשלות הגזור כדרך־כלל על בני השכונות. עם כרטיס־הביקור הזה הגיע לפגישתו הראשונה עם שמעון פרס, שהתקיימה בתחילת השנה. הפגישה היא ארכה.

– התרגשת?

„מאוד, בוודאי. אפילו לפני הפגישה הראשונה עם יוסי ביילין מאוד התרגשתי.

„התלבשתי חגיגי ביותר, עם העניבה בגרמיצווה. ראש־הממשלה נתן לי הרגשה מאוד נעימה. הצגתי את עצמי ואת המצע שלי שאני מאמין בו, במלה אחת: אסור להתעלם מהצרכים המיוחדים, יש לבנות תשתית של כוח־אדם בשכונות ולהביא לידי התפתחות לקראת צמיחה חברתית וכלכלית. ראש־הממשלה ביקש ממני לכתוב לו מיסמך בנושא. אחר־כך, הגשתי לו מיסמך: שלושה־ארבעה עמודים כתובים יפה.

„כעבור כחודש הודיעו לי מלישכת ראש־הממשלה להתחיל להריץ את ההצעות שלי".

וכך היה חיים אילוז, הנער ממוסררה, ליועץ ראש־הממשלה בלישכה צופפו אותו בחדר משותף עם אברהם בורג, יועץ־התפוצות, אבל מרשים לו להשתמש בחדר השומם של עוזרו של ממלא־המקום כשר, הוא אינו יודע עדיין מה גובה שכרו, ממנית־צמודה לא קיבל (יש לו אאודי־80 בת תשע) ואל פרס אין הוא פונה ב„שמעון", כמו כולם, אלא קורא לו „ראש־הממשלה".

מילאן העיקר שהשתלב יפה בצוות נערי־פרס. מומחים לענייני הצוות הזה טוענים כי להגיע ללישכת־רוה"מ היה החלק הקל; קשה הרבה יותר היא ההיקלטות בצוות.

א ביו של חיים אילוז, אליהו, עלה לישראל ממרוקו בארבעים־ושמונה, לבדו, וגוייס לצה"ל. אחרי ששירת ומדמה בקבע עבר לעבוד ברכבת, כפקיד. נשא לאישה את ג'ורג'ט, שעלתה ממרוקו עם משפחתה בארבעים־ותשע, וביחד גידלו בשכונת מוסררה בירושלים את שתי בנותיהם ואת חיים, הילד האמצעי.

„בבית לא שררה מצוקה", אומר חיים אילוז, „אבל בהחלט לא היו מותרות. קיבלנו את צרכינו, אלא שהדרישות היו צנועות".

גם אם המצוקה לא אפפה את משפחת אילוז, היא חנקה את מוסררה. כשסיים חיים את לימודיו בבית־ספר היסודי, כמעט שנשלח לתיכון־מיקצועי („ככה היה במוסררה"); אבל בזכות תוכנית־ניסוי לימודית שנערכה אז, לבדיקת אפשרות העלאתה של רמת־החשיבה אצל תלמידים טעוני־טיפוח על־ידי שיטות הוראה חדשניות, התקבל אילוז לבית־הספר התיכון שליד האוניברסיטה העברית.

אחרי השירות בצה"ל (אלחוטן במעוזי התעלה), למד במכינה לאוניברסיטה ונרשם לבית־הספר לעבודה־סוציאלית; בגלל נקודות ספורות שחסרו לו בציון המשוקלל של הבחינה הפסיכומטרית וציוני הבגרות – לא התקבל.

„היתה לי הרגשה", הוא אומר היום, „שלא נותנים צ'אנס. במלים פשוטות: שזה בגלל מוצאי המזרחי ומקום מגורי".

לא ברצון הוא מודה בהרגשה ההיא; אבל לא קשה לאתר אצלו את תחושת הקיפוח, האפלייה, שאינה בלתי־מבוססת. היא צצה גם כאשר הוא מסכם עכשיו את השנים הרבות שהשקיע בלימודים: „לא הלכתי ללמוד כדי להשיג תואר כדי שיקראו לי 'דוקטור'. הכל היה כדי להגיע לנקודת־זינוק שווה כאשר אני מציע את עצמי לאיזשהו תפקיד; שלא יקרה מה שקרה, למשל, כאשר ביקשתי להיות מנהל מועדון, והיה לי ניסיון רב בתחום הזה, ומולי התמודד בחור בלי ניסיון אבל עם תואר בגיאוגרפיה, ו – נכון, אשכנזי, והוא זכה".

ללימודי התואר הראשון התקבל לבסוף אחרי

(המשך בעמוד הבא)

היועץ עם האישה והילדים: „לא הלכתי ללמוד כדי שיקראו לי ׳דוקטור׳”.

(המשך מהעמוד הקודם)

שורה של פניות ותיכתובת ענפה, וסיים כמעט בהצטיינות. המשיך בתוכנית להכשרת מנהלים למרכזים קהילתיים, אבל זה לא הספיק כדי שימנו אותו למנהל מתנ״ס, אף־על־פי שצבר ניסיון מתאים (כמקביל ללימודים, עבד; תמיד עבד: כבר בתיכון עבד כמדריך בקייטנות, אחרי הצבא ריכז את המרכז הקהילתי במוסררה, ערך בהתנדבות ארבעה עיתונים שכונתיים, שימש עובד קהילתי בקטמון ח׳ ו־ט׳ עם "אוהל יוסף", מראשוני ה"אוהלים" שנולדו בירושלים כהתארגנות לניהול עצמי של תושבים צעירים בשכונות, כמעין מרי כלפי ועדי השכונות הממוסדים). לכן, הלך לעשות אם־אֵי במינהל ציבורי.

עכשיו יש לו בעייה: אם ניצב פעם, או טענו שהוא ניצב, בנקודת־זינוק נמוכה מרי – עתה גבוהה נקודת־הזינוק שלו משל רובנו; הוא הרי דוקטור. „לכן הייתי מובטל במשך שלושה חודשים”, מגלה אילוז. „אלה שפניתי אליהם, אמרו לי שהרקע שלי מאוד מרשים וכולי וכולי, אבל עבודה לא יצאה לי מזה. הייתי אוֹבֶר קוליפַייד”.

את התואר השלישי עשה בבית־הספר לעבודה סוציאלית של אוניברסיטת־ישיבה בניו־יורק. גם שם עבד, במקביל ללימודים: לארצות־הברית הגיע כשליח המחלקה לנוער וחלוץ של הסוכנות, והופקד על הקהילה היהודית, בעיקר החָלַבִּית, בברוקלין.

עבודת הדוקטורט שלו (התעודה בדרך) עוסקת בפרוייקט שיקום השכונות וכמעורבות התושבים בקבלת החלטות. אילוז מתמצת את העבודה ואומר כי שיתוף תושבי השכונות המשוקמות לא תמיד היה אמיתי, והצטמצם לקבוצות קטנות מקרב אוכלוסיותיהן.

דויד לוי, מותר לנחש, לא יאהב את המסקנה הזאת, גם אם היא נאמרת בלשון־המעטה שאילוז נוקט בדרך־כלל. אבל המסקנה האקדמית של אילוז קלעה לדעתו של שמעון פרס, והעובדה הזאת תרמה בוודאי להחלטת ראש־הממשלה לגייס את הדוקטור הצעיר לצִיוותו.

עד שגוייס, הספיק לחזור לירושלים מניו־יורק (עם האישה ליאורה, הבן והבת) ולחוות אבטלה במשך שלושה חודשים. בייאוש אז, כתב ליושב־ראש הנהלת הסוכנות וביקש את עזרתו. דולצ׳ין לא ענה. אולי היה בחו״ל, כמקובל על ראשי הסוכנות. ומותר להניח שאילו, כשפגש ביום חמישי בשבוע שעבר בדולצ׳ין, באותה ישיבה בעניין שיקום השכונות, בכה לא תבע ממנו תשובה על המכתב העתיק ההוא.

בלי דולצ׳ין, הצליח לבסוף חיים אילוז למצוא תעסוקה: במשך שנה שימש מנהל מיתקן קליטה ראשוני לעולי אתיופיה, באשקלון. „זו היתה תקופה מאוד־מאוד מרגשת”, הוא נזכר, „כיוון שהרגשתי שאני תורם בכך שאני מנסה למנוע שגיאות שנעשו בקליטה של ההורים אשר הגיעו בראשית שנות החמישים, עם המעברות וכדומה: שצריך לתת, כמה שאפשר יותר, הרגשה של בית, של אהבה ושל רצון לקלוט. בגלל אופי הקליטה – ילדים שבאו ללא משפחותיהם, משפחות שהגיעו מפורדות – חשבתי שיש לתת מקסימום של יחס אישי וחם כדי להקל על העולים אחרי התלאות והמשברים שעברו עליהם עד שהגיעו.

„אני חושב, בלב שלם, שבקליטה הראשונית נתנו כל האנשים שעברו עם עולי אתיופיה את המקסימום. מה שקרה אחר־כך – זה כבר סיפור אחר”.

סיפור אחר, אבל שונה, קרה אחר־כך לחיים אילוז. בספטמבר אשתקד התקבל כחוקר בבית־הספר לחינוך של האוניברסיטה העברית, ובמקביל התחיל תהליך הקליטה שלו, בלישכת ראש־הממשלה. עוד יועץ. קישוט עדתי־חברתי לראש־הממשלה, אומרות לשונות־רעות. האם יועץ כזה באמת נחוץ?

„היתה ציפיה בלישכת ראש־הממשלה למישהו שירכז את הנושא החברתי”, טוען אילוז. „לראש־הממשלה עצמו, המודע מאוד לנושא, היה חשוב שמישהו יעסוק בכך”.

מה עושה יועץ־לענייני־רווחה? בסדר, אפשר להבין שאילוז, בגלל הרקע וההכשרה, מביא ללישכת־רוה״ם את השכונות, את שוועת המצוקה; אבל, תאכלעס, מה הוא עושה כל היום?

„על הפרק”, הוא מפרט, עומדים עכשיו כמה נושאים בתחום החברתי, שראש־הממשלה החליט להוביל אותם: אחד, הכשרת שלושת־אלפים צעירים, משוחררי־צבא ומובטלים, מעיירות־פיתוח ומשכונות, לתפקידי הנדסאים וטכנאים. שני, המשך שיקום השכונות והתפיסה לגבי הכיוון החדש של הפרוייקט. שלישי, הכנסת טכנולוגיה מתקדמת לשכונות ולעיירות־הפיתוח, חיזוק האוכלוסיה המקומית וטיפול בבעיות המרכזיות כגון אבטלה, נוער מנותק וכולי. רביעי, מועצה חברתית שמנסה לגבש מדיניות חברתית־לאומית.

– כל זה יפה מאוד. אבל מה אתה עושה כל היום בתור יועץ?

„העלאת הנושאים הללו, בישיבות, שרים, מצריכה עבודת הכנה וקביעת יעדים אופרטיביים להפעלה. לדוגמה: פרוייקט ההכשרה של כוח־אדם טכנולוגי אמור להתחיל בשנת־הלימודים הבאה, וועדת השרים שבירכה עליו כשבוע שעבר הקימה ועדה בראשותי, עם נציגים מכל משרדי הממשלה, שתגיש בתוך שבועיים הצעה מעשית לשולחן הממשלה”.

איפרופו הפרוייקט הזה: בישיבה רבת־המשתתפים שדנה בעניין זה, השתתפו ראש־הממשלה, שרים ופקידים בכירים וגם, כמובן, נציגי האוצר. כאשר דיבר אילוז, עיין פרס במיסמך שהכין יועצו, הרים את עיניו ושאל: חיים, למה בוועדה שאתה מציע לגיבוש הפרוייקט אין נציג של האוצר?

את האמת? השיב אילוז במבוכה, לא חשבתי מאיפה יבוא הכסף. חשבתי רק מה צריך לעשות.

נו, נאנח פרס, לפחות אחד שאומר את האמת.

חיים אילוז באמת אומר את האמת. מישהו יותר משופשף היה בוודאי עונה אחרת על שאלה כגון: האם אתה שואף לעמדת־השפעה פוליטית; אילוז אומר רוגרי: „כן”. אבל אחר־כך הוא משתכלל: רוצה להיות חבר־כנסת? – „אני לא פוסל שום אפשרות להתקדמות במערכת כדי לתרום מיכולתי”. אם ימשיך ככה, יגיע אחרי הרוטציה עם פרס למשרד־החוץ.

לטובת ההתקדמות במערכת נרשם אילוז כחבר במיפלגת העבודה. זה קרה לפני כשלושה חודשים, פחות או יותר כאשר החלו המגעים לצירופו ללהקת נערי־פרס. העיתוי, הוא גורס, מיקרי.

„כשהייתי בניו־יורק”, אומר אילוז, „התנהלה מלחמת־לבנון. הפרספקטיבה שלי היתה חיצונית, והשתנו אצלי כמה נקודות בסיסיות. מצד שני, הנושא החברתי היה אצלי תמיד בכיוון הסוציאליסטי. זאת־אומרת: שיוויון הזדמנויות, חלוקה צודקת של משאבים, סגירת פערים חברתיים וכדומה”.

הרקע האישי של אילוז – המוצא ה„מרוקאי”, מוסררה – כמו מאייר את הקריירה שלו, את אורחותיו ואת השקפותיו. יש לו מודעות עצומה לכך. „היו לי תקופות”, הוא מספר, „שניסיתי להסתיר. בתיכון למשל, כשרציתי להיות ׳כמו כולם׳. אבל באוניברסיטה דווקא הדגשתי מאיפה באתי; כדי להוכיח שאנחנו יכולים להגיע להישגים בדיוק כמו האחרים”.

שימו לב לטרמינולוגיה: „האחרים” (אשכנזים, בני שכבות מבוססות), „אנחנו” (בני עדות המיזרח, משכונות המצוקה). אלא שההתבטאויות האלגנטיות אינן משככות את הקיפוח ואינן מכסות על המאבק הבלתי־נלאה לשיוויון הזדמנויות.

החברים של אילוז היום הם החברים שלו מאז: חברה מהשכונה. שום דבר לא השתנה. „איך הם מתייחסים לעובדה שאני יושב בלישכת ראש־הממשלה? בשימחה, בהערכה, אולי גם בהפתעה”, הוא צוחק.

ועוד איזו הפתעה: כשחזר חיים אילוז מארצות־הברית, והימים ימיה הראשונים של ממשלת־האחדות, חיבר מכתב אל שמעון פרס, ראש־הממשלה הטרי. במכתבו סיפר על רצונו לתרום בנושא החברתי, החיוני כל־כך בעיניו וכי עתה, עם ניסיונו הרב ועם הדוקטורט, הוא בשל מבחינת יכולתו וכישוריו לשאת בתפקיד הולם בלישכתו של פרס.

לאחר שסיים לחבר את המכתב, הירהר מעט ולבסוף השליך את המכתב לפח; מה פיתאום שפרס יתייחס אליי בכלל, חשב בהיגיון, למה לי לעשות צחוק מעצמי.

שנה־וחצי אחרי שהשליך את המכתב הוא לפח, כבר היה ממוקם בלישכתו של ראש־הממשלה פרס.

לפי החוזה, הוא שם עד הרוטציה. ואחר־כך? אלוהים גדול. מה שבטוח, שעם שמיר הוא לא ממשיך, גם אם שמיר יבקש: „יש פער אידאולוגי ביני ובין תנועת־החירות”.

פער מוכן? הם אוטנטים. הוא דוקטור. ■

היא מעלה לרופאים את הדם לראש

קבוצת לחץ

רות פלד, עובדת סוציאלית וסופרת, פיתחה שיטה לריפוי חולים ביתר־לחץ־דם בעזרת הדינמיקה הקבוצתית. חמישית מהאוכלוסיה לוקה במחלה הנקראת גם "הרוצח השקט". במקום לבלוע תרופות, החולים בקבוצות הניסוי שלה משחררים קיטור, לומדים להודות בכשלונות, ולא להדחיק תיסכולים וכעסים. שליש מהם כבר נרפאו. אוניברסיטה גרמנית בודקת את שיטתה. רופאים בישראל מזהירים מפניה: ויתור על התרופות כרוך בסכנת מוות.

מאת יעל פז־מלמד
צילומים: שמואל רחמני

לפני שבע שנים, נקראה קבוצת אנשים לבית־חולים תל־השומר, לראיון אישי עם רות פלד, עובדת סוציאלית. בסוף היום אפשר היה לחשוב שמדובר באנשים עליונים. „שום דבר לא מציק לי. אינני רואה כל בעיה באיזשהו תחום של חיי", היתה התשובה הכמעט־זהה לשאלות המראיינת. „איך אתה מגיב על כשלון" ביקשה רות לדעת, וכולם כאחד השיבו: „מעולם לא נכשלתי". אחד התפאר שהוא עובד כבר עשרים שנה בבנק, ומעולם לא איחר לעבודתו, אפילו לא עשר דקות. אחר סיפר בגאווה כי כי הוא נהג זהיר כל־כך עד שמעולם לא נתן סיבה לשוטר לרשום לו רפורט. התגובות חזרו על עצמן: „אדם צריך לקחת את עצמו בידיים. תמיד הצטיינתי בכל מה שעשיתי עד היום". המראיינת התעקשה לחשוף נקודות תורפה, אבל הם הגיבו בתוקף. „אף פעם לא דיברתי על בעיותי עם אחרים, אין לי צורך בכך, אין לי בעיות". אדם־עליון אחר אחר.

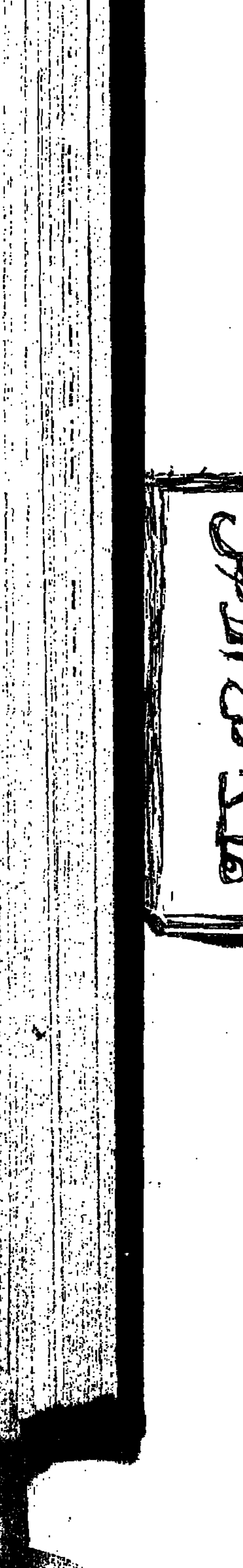
אבל נוכחותם בבית החולים לא היתה מקרית. כולם סבלו מיתר לחץ־דם, מחלה קטלנית אם לא מגלים אותה בזמן ומטפלים בה כראוי. מחלה כרונית, שחייבה אותם לבלוע תרופות בוקר וערב, כדי להאריך את תוחלת החיים. והתרופות הללו אינן נטולות תופעות־לוואי – חולשה, כאבי־ראש, סחרחורות ולפעמים גם חוסר ריכוז. חלק מהתרופות גורמות גם לאבדן הכושר המיני. בלי תרופות, התוצאה אכזרית יותר. לחץ הדם הגבוה יהרוס כל חלקה טובה בגוף. אחרי שיפסיקו הכליות לתפקד, ייפגע המוח משטף־דם או קריש־דם הגורמים לשיתוק עד מוות.

רות פלד החליטה לפתוח שסתום חבוי אצל החולים הללו, שיציג בפניהם טיפול מסוג אחר, אולי עולם חדש. עולם שבו יש מקום להודאה בכשלונות, להתרגזויות, לכעסים ולתוקפנות, אבל גם לשמחה אמיתית. עולם שבו לא חייבים להצטיין בכל דבר, לא מוכרחים תמיד להיות בסדר, והכי רצוי בו לדעת לבטא רגשות ולא להדחיק כעסים ופחדים, כמו בסיר לחץ. רופאים טענו שהתחליף שלה לתרופות שלהם הוא יומרה לא־מציאותית ואשליה מסוכנת. גם החולים התייחסו אליה בספק. לקח להם זמן לעכל את האמת שמאחורי המישוואה לחץ־נפשי = לחץ־דם.

הראיון עם קבוצת החולים בתל־השומר, היה פריצת הדרך. מאז לא הפסיקה רות פלד לעזור

(המשך בעמוד הבא)

רות פלד (בתמונה):
„חולים ביתר־לחץ־דם חיים עם ההרגשה הברורה שלהביע רגשות זה רע ואסור. הטיפול הקבוצתי בא להראות להם שזה לגיטימי להרגיש, לגיטימי לאהוב אחד פחות ואחד יותר".

(המשך מהעמוד הקודם)

לסובלים מיתר לחץ־דם להילחם נגד דפוסי החיים שכפו על עצמם בהרחקת רגשות, בהכחשתן, בסירוב שלהם להיות מודעים לרגשותיהם, בספקנות האדירה המכרסמת בהם, ובחוסר יכולתם להחשף בפני עצמם ובפני אחרים. והיא עשתה זאת באמצעות מה שמכונה במילון הפסיכולוגי המודרני – טיפול קבוצתי, או דינמיקה קבוצתית. זה התחיל בכך שהיא לא ויתרה למטופלים, והסתיים בזה שהמטופלים לא ויתרו לעצמם. היו רגעים שהם היו צעקו עליה, פגעו בה, התייחסו אליה באיבה כמו כלפי זר הפולש לחייהם שאינו מסוגל להבין דבר מפני שכביכול אינו סובל מהמצוקה שלהם. היא היתה חוזרת הביתה, בוכה, כועסת, כמעט על־סף החלטה לנטוש אותם לנפשם, אבל נשארת. והיא ממשיכה ללכת איתם, בתוכם, עכשיו עם מטען גדול ומגובש יותר של בטחון עצמי בדרך שלה. בימים אלה היא גם פירסמה ספר – "לחץ" – עם שיחזור הדרך וסיכום ביניים של הלקחים.

וכך זה עובד אצלה: באחד החדרים של בית־חולים גדול במרכז הארץ יושבת קבוצת אנשים, איש לא מדבר; גם רות שותקת. "אני לא פוחדת למות. אני פוחדת לשבת בכסא־גלגלים", מפרה אחת את השתיקה. "נמאס לי כבר שכל הזמן מטרטרים לי עם דיאטות", אומרת אחרת. עדיין לא נוגעים אחד בשני. "התרופות אינן עוזרות לי. כל הזמן מוסיפים לי תרופה, וזה אינו עוזר", זורק מישהו. "אני לא לוקח בכלל את התרופות. קראתי מספיק על השפעות הלוואי שלהן", אומר אחר.

המיסיונרית

לפני שנתיים וחצי הגיעה ד. אל אחת הקבוצות שאירגנה רות פלד. לחץ־הדם שנמדד – 160/100 – חייב טיפול תרופתי. הגילוי היה מקרי, במהלך בדיקה שגרתית כשלקתה בשפעת.

ד.: "נתחיל מהסוף. מאז שסיימתי לפני שנתיים את הטיפול, אני לא נוגעת בתרופות. לחץ־הדם שלי יציב – 120/80. היום אני מיסיונרית של השיטה של רות. מלאת הערכה אליה מבחינה מקצועית ואסירת־תודה לה על מה שעשתה למעני.

"התחלנו את הקבוצה 12 איש. שבעה סיימו. מי שהסכים לגעת בעצמו, הסכים להחשף בפני אחרים, אבל בעיקר בפני עצמו, דיווח על שיפור משמעותי במצבו. היה אצלנו בקבוצה עורך־דין, שכל הזמן דיבר, אבל לא נגע בדברים ממשיים. הוא היחיד שלחץ־הדם שלו נשאר כשהיה גם אחרי הטיפול.

"עד לפני שנים אחדות היה לחץ־הדם שלי תקין. בעקבות מאורעות אישיים שונים חל שינוי לרעה. בתקופה שהייתי בקבוצה היה לי גם איזה קצר בתקשורת עם שתי חברות טובות שלי. הרגשתי אז כאילו שכתום הבטחון שלי נסגר, הרגשתי לבד.

"קשה להגדיר במילים מה נתנה לי הקבוצה. פתאום הבנתי שאני בעצם אדם רגיש יותר מאחרים, ופתאום קיבלתי לגיטימציה לרגשות האלה ובעיקר לביטוי שלהם. אני גדלתי בבית שאסור היה אפילו להגיד שכואבות השיניים. בעצם רצו בבית שהאישיות שלי תלך לאיבוד, שאני אהיה בדיוק כמו כולם. אסור להגיד לאף־אחד מה מרגישים. וזה היה ממש איסור. כעסו עלי אם התנהגתי אחרת.

"אני בעצמי לא מאמינה למה שקרה לי בקבוצה. כל גישתי לחיים השתנתה. אני פתוחה יותר, קרובה יותר לעצמי, יצירתית יותר, אם תרצי. באופן חיצוני לא השתנה דבר. איש לא יוכל להגיד שעברתי מהפך גדול. אבל אני יודעת שזה מה שקרה. היא ממש שיחררה אותי מסיוט. מה שאני מוציאה היום מהחיים זה משהו מדהים. איך לא ידעתי קודם שכל זה קיים?

"אסור שהיא תפסיק. אסור שהיא תיכנע למימסד הרפואי שעושה לה עוול. כשהרופא שלי התנגד לשיטה שלה, עזבתי אותו והלכתי לרופא אחר, פתוח יותר, וקשתי את כל החירות האפשריים".

אחרי חצי שעה בערך מתחיל להיווצר מגע. "אתה מעצבן אותי"; "אני הולכת להתעלף, יש לי ככר סחרחורת מן הטרטורים שלכם על לחץ דם"; "מה אנחנו בכלל עושים כאן". עשרה אנשים זרים מתחילים לעבור תהליך, שישנה, לחלק מהם, לפחות, את החיים. רגשות ראשוניים מתעוררים: סימפטיה, נינוחות, מתח, דחייה. הנושא שעולה כבר בפגישה הראשונה, ויעבור אחר־כך כחוט השני לכל אורך הפגישות – הפחד מפני החשיפה, והלחץ העצום בו מצוי כל אחד מן המשתתפים. הגישה הטיפולית שעומדת בבסיס כל העסק: לחץ הוא מצב קיומי. אי־אפשר לומר לאדם, אפילו הוא חולה, אל תתרגז, אל תכעס, אל תכנס ללחץ. כי אז בעצם אומרים – אל תחיה, אל תרגיש. אפשר לעזור לחולה להתמודד עם מצבי הלחץ הללו. הקבוצה, לפי הגישה הטיפולית הזו, היא מצב לחץ.

רות: "אני מאמינה שהבעיה הקיומית של כל אדם היא ביטוי־אישי והשתייכות, ושני אלה הם כלים שלובים. אני מתבטא כדי להשתייך, ואני משתייך כדי להתבטא. אבל לעתים יש בהם ניגוד אינטרסים. אדם שיבטא עצמו עד הסוף, סופו שיהיה מנוכר ומבודד. אדם שרק מסתגל, רק משתייך, הוא אדם מחוק, אדם שלא נותר דבר מאישיותו. וכאן מצוי הקושי של כל אדם: מתי זאת כניעה, מתי זה ויתור. מתי זה הסתגלות, מתי סתגלנות. זה הדבר הקיומי שמעסיק, לדעתי, כל אדם חושב.

על־מנת שאדם יבטא את עצמו, הוא חייב להכיר את עצמו, את רגשותיו. החינוך שרבים מאתנו מקבלים אומר ההיפך. רגשות זו חולשה; להיות עצוב זה לא טוב; לכעוס זה לא יפה; להיות מרוגז זה לא בריא. מה שאנחנו לומדים כל החיים זה לטייח. לשים הכל מתחת למיטה. אצל חולי לחץ־דם, במקרים רבים, הטיוח הוא חזק הרבה יותר מאשר אצל אחרים. הם אנשים שחיים עם ההרגשה הברורה שלהביע רגשות זה רע, זה אסור. אבל מה שקורה אצלם כפנים הוא ההיפך הגמור. דווקא אותם אנשים, שאף־פעם לא כואב להם כלום, שאף־פעם הם אינם עצובים מדי, או שמחים מדי, או בורדים, הם בעלי עולם רגשי עצום. הם חווים דברים ביתר עוצמה מאחרים, אבל מבטאים פחות, מודעים לכך פחות. הביטוי אצלם הוא, בעצם, יתר־לחץ־הדם. את הדבר הזה בא הטיפול הקבוצתי לשבור. הוא בא להראות להם שזה לגיטימי להרגיש. לגיטימי לאהוב אחד יותר ואחר פחות. לגיטימי להרגיש דחייה כלפי מישהו וחיבה כלפי אחר. ושמותר לפעמים לאחר ולפעמים סתם להרגיש מזופת, ומותר גם לומר את כל הדברים האלה. לא קורה שום דבר רע. לא מוכרחים להשתייך בכל מחיר, על־חשבון הביטוי האישי, ובעצם אם אתה מבטא את עצמך, אז אתה שייך באמת".

"האנשים האלה ממש הפחידו אותי בהתחלה. היתה בהם איזו עליונות עלי. היחסים הנפלאים שלהם עם כולם. קור־הרוח שלהם, השליטה העצמית. איפה אני ואיפה הם. היית צריכה לשמוע איך כולם דיברו על היחסים הנפלאים עם ההורים, ואיזו תוקפנות גילינו במהלך הפגישות. איך כולם אהבו את מקום עבודתם, היו מסורים לו. בכלל המילים מסירות ואחריות מאד שגורות. בדידות נראתה להם בהתחלה כסוף העולם. אף פעם לא חשו רצון להיות קצת לבד, ורק אחר־כך הסתבר כמה האנשים הללו רצו פינה משלהם, שתהיה רק שלהם".

הקבוצה הראשונה, בה החלה לטפל, לא היה ברור לרות כיצד יתפתחו הדברים. נקבע שחבריה ייפגשו אחת לשבוע למשך שעתיים וחצי. רות, מודעת היטב לסכנות של המחלה, חייבה את האנשים להמשיך בפגישותיהם הקבועות עם הרופא־המטפל, להמשיך לקחת את התרופות, וגם לא להוריד את המינון, אלא באישור הרופא. בהתחלה התמידו חברי הקבוצה בפגישות, מתוך מחשבה שאולי זה ישחרר אותם מן הצורך בנטילת התרופות. כשהבינו שאין כאן תרופת־פלא, כעסו. התאכזבו. אבל לאט לאט התחולל השינוי. חברי הקבוצה הפסיקו לדבר על המחלה, והחלו לדבר על עצמם. אנשים החלו לתפוש את הטעויות. כשנבקשו להכין רשימה של דברים בחייהם, שהם חשים כי נכשלו בהם, הסתבר שהיא ארוכה יותר ממה שתיארו. הקבוצה תמכה בכל איש, ופתאום אפשר היה לחיות גם עם כשלון ועם כעס ועם תוקפנות. אלא שחלק מן התוקפנות הופנתה כלפי החברים בקבוצה, מה שגרם לרות נדודי שינה. האם יעמדו בכך, האם זה לא יסכן את בריאותם, לא יעלה את לחץ הדם?

אלא שקרה דבר הפוך. כעבור כמה חודשים החלו חלק מן המשתתפים לדווח על ירידה משמעותית בלחץ הדם. לחלקם אפילו החלו להוריד בהדרגה כמינון התרופות. ככל שאדם נגע יותר בעצמו, נקט עמדות, לא העביר את האחריות למחלה אל מישהו אחר, כך היה השיפור טוב יותר. "קשה לתאר מה קרה לי מאז אותה קבוצה", סיפר לי אחד המשתתפים, "נעשיתי אדם אחר, הרבה יותר קרוב לאושר מאשר הייתי קודם לכן. אני, שתמיד חינכו אותי שרק אנשים חלשים מביעים רגשות, ישבתי יום אחד בבית ובכיתי. וזה היה כאילו נשבר בתוכי משהו עצום. הרגשתי כאילו אני בוכה על דברים שקרו לי בילדותי, ושאז לא הרשיתי לעצמי לבכות עליהם. פתאום נוכחתי שכל הזמן חייתי באיזה שקר גדול, בראש וראשונה לעצמי. וכמובן, מה שהכי חשוב, היום אני בלי תרופות, ולחץ הדם שלי תקין. אני לא יודע איך להודות לרות, על ההתעקשות שלה, על זה שלא ויתרה, לא לנו ולא לרופאים שלנו".

אחרי סדרת פגישות שנמשכה חצי שנה דיווחו כשליש מן המשתתפים שהרופאים הפסיקו להם לחלוטין את מתן התרופות. אחרים דיווחו על ירידה במינון. אבל היו גם כאלה שהטיפול הקבוצתי לא השפיע על לחץ הדם שלהם, והוא נשאר גבוה כשהיה. מצד שני התכרר גם שבית־החולים אינו מוכן להמשיך וללכת עם רות בדרך הטיפול הזאת. היא נאבקה, ויתרה ופנתה לקופת־חולים. רצה, ניסתה לשכנע, הסבירה את החשיבות. הסכימו. הפנו אותה למרפאה בכתי"ם, והם נתנו לה חולים.

הקבוצה השניה כבר היתה פחות הומוגנית. היו שם עורכי־דין ומורות ועקרות־בית, אבל כולם התחילו כאנשים "נורא בסדר". היתה שם מורה שאמרה שמעולם אינה מעדיפה תלמיד אחד על־פני אחר, כמו שהיא אוהבת את ילדיה. והיתה שם אשה שהציגה תמונת־עולם אידילית של משפחה מלוכדת, שכולם אוהבים שם את כולם כל הזמן. יוצאים לחיק הטבע לטיולים משגעים, ואף אחד לא מעצבן אותה. אחרי חצי שנה הבינה המורה שהיא בכל זאת לא מלאך שחייב לאהוב את כל התלמידים. השניה חששה כעס

פרופ' תלמה רוזנטל: "חולים שואלים אם דיאטה מסויימת יכולה להועיל, או מדיטציה, ואני אומרת להם: בבקשה תלכו, תנסו, אבל בשום אופן אל תפסיקו את התרופות כי האלטרנטיבה זה פגיעה בכליות או שבץ מוח. להגיד ששליש מהחולים יכולים לחיות ללא תרופות, זו קביעה מסוכנת מאד".

מרוחק כלפי בעלה, על ארישותו הרבה. אחר הבין שהוא לא חייב לסבול את העובדה שאשתו פותחת את הדואר שלו, מחטטת לו במגירות, מאזינה לשיחות הטלפון שלו. מותר לו להתעצבן מזה, אפילו לצעוק קצת, זה הרי מרגיז את כולנו.

סיכום של שבע שנות עבודה מבסס את התוצאות שהסתמנו אחרי הטיפול בקבוצה הראשונה: מקרב 140 החולים שהשתתפו בקבוצות הטיפול, שליש הפסיק לחלוטין לקחת תרופות אחרי שלחץ דמם ירד, והיום הוא תקין. אצל שליש הופחתה בהרבה כמות התרופות, ושליש לא הגיבו בכלל על הטיפול. אצל קבוצות ביקורת שהופנו לצורך המחקר וקיבלו רק טיפול תרופתי, לא חל כל שינוי ברמות לחץ־הדם. פרופסור יוסף רוזנפלד, מנהל המכון ליתר לחץ־דם ומחלות־כליה במרכז חולים בילינסון ומרצה בפקולטה לרפואה של אוניברסיטת תל־אביב, סמך את ידו על המימצאים.

רות פירסמה את מימצאי המחקר בכתב־עת מרעי וכנכס בינלאומי לטיפול ביתר־לחץ־דם. היא היתה משוכנעת שאחרי הפרסום יתגודדו החולים על פיתחה, יבקשו את הפתרון שהיא מציעה. אף חולה לא בא. רופאים לא היפנו אותם והם לא חיזרו אחריה מיוזמתם.

"שבע שנים הקדשתי לענין. השקעה נפשית אדירה. נלחמתי בכולם, הייתי בודדה במלחמה הזו, מרבית הרופאים לא רצו להכיר בדרך שלי. החולים עסוקים כל־כך בלהגן על עצמם מפני מה שהם מרגישים, לא מוכנים להתקרב בכלל לקבוצה. אני מאוכזבת, מרוקנת, מרגישה שהוכחתי משהו חשוב, ואיש לא רוצה לקחת אותו. אין לי כוונה להמשיך להלחם. הוכחתי את מה שרציתי, אם לא רוצים לקחת – לא צריך. זה נכון שפרופסור רוזנפלד וביה"ח בילינסון תמך בי, אבל אני עייפה מכל העסק, נשרפתי".

כך דיברה לפני שבוע על גג ביתה בתל־אביב, שממנו רואים את הים. שלושה ימים אחר־כך נעלמה המרירות. ד"ר פיטר מרשל, פסיכולוג קליני מאוניברסיטת אולם שבגרמניה, בישר לה כי המוסד שלו יחד עם פרופסור רוזנפלד מתכננים מחקר מקיף שיבחון את שיטתה. הוא יימשך ארבע שנים בהשקעה של מאות אלפי דולרים. לד"ר מרשל אין ספק שאם יאמת המחקר את מימצאיה של רות פלד, תתחולל מהפכה בשיטות הטיפול בסובלים מיתר־לחץ־דם: "השיטה של רות תוקפת את מוקד הבעיה – הקשר בין האמוציות לבין התגובה הגופנית", הוא אומר, "המחקר שאנחנו מתכננים יהיה בהיקף בינלאומי. היא עשתה משהו גדול, למרות שהחלה באופן אינטואיבי לגמרי, מבלי שידעה אפילו מה זה יתר־לחץ־דם".

פרופסור תלמה רוזנטל, מנהלת המכון לחקר יתר־לחץ־דם בתל־השומר ומנהלת המחלקה והמרפאה לטיפול בחולי יתר־לחץ־דם באותו בית־חולים, מתנגדת בחריפות רבה לשיטה של רות. לטענתה, הקביעה שיש מאפיינים אישיותיים ברורים בקרב חולי יתר־לחץ־דם, היא מסוכנת והרסנית עבור החולים, שיכולים לראות בכך אלטרנטיבה לתרופות. "אדם שאובחן אצלו יתר־לחץ־דם חייב לקחת תרופות כל החיים. אין שום פתרון אחר. התרופות, למרות תופעות־הלוואי שלהן, שומרות על הקיים, וזה הרבה מאד אצל חולי יתר־לחץ־דם. כי שימור הקיים משמעו שלא ייגרם לגוף נזק נוסף מעבר לזה שכבר נגרם.

"יתר־לחץ־דם היא מחלה כרונית. אין לך מושג כמה חולים הגיעו אלי במצבים קריטיים, אחרי שהחליטו להפסיק לקחת את התרופות. זו ממש סכנה. אבל צריך להדגיש שאני מדברת על חולים שהאבחנה שהם סובלים מלחץ־דם גבוה, היתה מוצדקת. לחץ־הדם אינו קבוע. אני יכולה לבדוק חולה ולהגיע לרמה אחת של לחץ־דם, ושעה אחרי זה יבדוק אותו רופא אחר ולחץ־הדם יהיה שונה. יש שנויים בלחץ הדם בשעות שונות של היום, ובהתאם לפעילויות שאדם עושה. כך שמבדיקה אחת, ואפילו מכמה בדיקות חוזרות, עדיין אי־אפשר לקבוע אם אדם חולה או לא. אבל אם נעשו כל הבדיקות ההכרחיות, ונקבע בוודאות ובאופן מוצדק שאדם סובל מלחץ־דם גבוה, כי אז מדובר במחלה כרונית ועל החולה לקחת תרופות כל חייו. נדיר שיהיה אחרת.

"איך אפשר בכלל לבוא ולטעון שמספר שיחות, ואפילו רב, יכולות לרפא אדם מן המחלה. אולי לפרק זמן מסויים, אולי יש איזו ירידה במתח שמשפיעה בצורה זו או אחרת על רמות לחץ־הדם, אבל מי שמתיימר לרפא – מטעה, וזה מסוכן. אם באים אלי חולים ושואלים אם דיאטה מסויימת יכולה להועיל, או מדיטציה, או כל טיפול אחר, אני אומרת להם: בבקשה, תלכו, תנסו, אבל בשום אופן אל תפסיקו את התרופות, כי האלטרנטיבה זה שבץ מוח או פגיעה כלייתית. פירוק מתחים יכול לסייע במשהו, בשום אופן אינו יכול לפתור את הבעיה. להגיד ששליש מן החולים יכולים לחיות ללא תרופות זו קביעה מסוכנת מאד.

"לקבוע שחולי יתר־לחץ־דם הם אנשים שאפתנים ותחרותיים, כמו שקבעה רות פלד, אינו תואם את המציאות. אני מכירה מאות חולים עם יתר־לחץ־דם. הם מייצגים חתך של האוכלוסיה. יש בהם שאפתנים, בעלי יצר התמודדות ויצר תחרותי חריף, ויש כאלה שאינם רוצים להגיע לדבר בחייהם. מאידך, אני מוקפת באנשים שאפתנים שאינם חולים. אין שום דבר שמאפיין את החולים האלה מיתר האנשים, ולכן לכל העסק אין על מה להתבסס. אינני מאמינה שיש אדם שיאמר שלעולם לא נכשל, שהכל בסדר אצלו".

השורה התחתונה של פרופסור רוזנטל, ושל רוב אנשי המימסד הרפואי: חולים, היזהרו! מי שבאמת סובל מיתר־לחץ־דם, ורוצה לחיות – חייב לקחת תרופות בקביעות וכל החיים. אין פתרון אחר.

רות, ככל הנראה, לא תאבק יותר כנגד הגישה הזו. מדי פעם היא תתחמם בטלפונים הרבים של חולים שעברו את הטיפול בשיטתה ומדווחים לה שכבר זמן רב אינם לוקחים תרופות ולחץ דמם תקין. היא תדע שעשתה כל מה שאפשר כדי לשכנע את הרופאים בדרכה. רות שהיתה בעבר קצינת מבחן לעבריינים ו"חטאה" בכתיבה ספרותית ("מהלך אחרון", "שוליים צרים" – רומן של אשה בוגרת ומאהב צעיר), אולי תתנחם בה גם בעתיד. ואולי – אם וכאשר יסתיים בהצלחה המחקר הגדול – היא תסתער על החולים בכוחות מחודשים, ושוב תנסה להוריד את לחץ דמם בשיטתה המעלה בינתיים את לחץ הדם של הרופאים.■

הרוצח השקט

יתר־לחץ־דם היא המחלה הנפוצה ביותר בחברה המודרנית ומהווה גורם ראשון במעלה לתמותה ולסבל. כעשרים אחוזים מן האוכלוסיה סובלים ממנה, והמספרים עולים ככל שעולה תוחלת החיים של האוכלוסיה. נהוג לכנות את המחלה "הרוצח השקט", שכן לאדם הסובל ממנה אין במקרים רבים שום סימני אזהרה חיצוניים. אין כאבים, ולמרות זאת – הנזק הוא עצום. יתר־לחץ־דם פוגע בעיקר בכליות, בלב ובמוח. הסיבוכים השכיחים: קרישי־דם ושטפי־דם במוח, הגורמים שיתוק ובמקרים קיצוניים – מוות.

לחץ־דם גבוה מתחיל ב־160/95, לפי הגדרה של ארגון הבריאות העולמי. הרופאים מחמירים יותר והאור האדום נדלק אצלם כבר בערכים של 140/90.

לחץ־הדם הוא הלחץ המופעל על דפנות כלי הדם, והוא מורכב מלחץ עליון – סיסטולי, ולחץ תחתון – דיאסטולי. הלחץ הסיסטולי נמדד כשהלב מתכווץ ומזרים את הדם, והלחץ הדיאסטולי הוא הלחץ המופעל על כלי־הדם, שעה שהלב נח והדם זורם חזרה אל הלב. הלחץ העליון משתנה בהתאם לנסיבות. הוא יכול להיות גבוה יותר כשאדם מתרגש, למשל. הלחץ התחתון הוא יותר יציב, ולכן משמעותו יותר באבחנה.

בחלק גדול מן המקרים מתפרצת המחלה בלי שום סיבה ידועה. למרות שהמחלה אינה נחשבת לתורשתית, אנשים שבמשפחתם יש חולים חייבים להיות מודעים יותר למחלה

טילים ושוקולד

קספר וויינברגר, „קפ הקשוח", נצר למשפחה יהודית מבוהמיה, האיש מאחורי התמרונים האמריקניים ליד חופי לוב. היום – שר ההגנה בממשלו של רייגן, מספר על תאוות השוקולד שלו, חמש שעות שינה בלילה וסכנת המלחמה הגרעינית.

מאת אינה גינסבורג, „אינטרוויו"
מיוחד ל„מעריב"

לתאור דמותו של שר ההגנה האמריקני קספר וויינברגר קיימים כינויים רבים: קפ הסכינאי, קפ התרווד, קפ בעל המוח הסגור, קפ המקסים, קפ הקשוח, קפ המתחשב, קפ העקשן, קפ המבריק ועוד ועוד. עוזריו הקרובים בפנטגון, כולם פקידים ותיקים בממשלים קודמים, אומרים שוויינברגר הוא הבוס הנחמד והמתחשב ביותר עמו עבדו אי־פעם. תמיד זוכר ימי הולדת, מופיע בכל המסיבות של חברי הצוות, מוכן תמיד להפסיק את עבודתו, אם מישהו חפץ להצטלם עמו.

משרדו וחדר ההמתנה הצמוד לו שוכנים בקומה השלישית של משרד ההגנה. חדר שטוף אור עם חלונות ענקים המשקיפים על מגרש מסודרים ועל נהר הפוטומק. וויינברגר משתמש בשולחן פשוט, למרות שבחדר מוצב השולחן ההיסטורי של גנרל פרשינג. על הקיר תלויות תמונות שהשר בחר באופן אישי מהמלאי של הגלריה הלאומית. את כתב ידו מסווגים כ"צופן" הטעון פיענוח בידי מומחים, כל כך הוא בלתי קריא. על השולחן צנצנת עם סוכריות (מאלה האהובות על רייגן – מתנה ממישהו), אך וויינברגר מעדיף לנגוס מחפיסת שוקולד שהוא מחביא במגירה.

קספר וויינברגר הוא בנו של עורך־דין מסן פרנציסקו, ונכדו של מהגר יהודי מבוהמיה, אבל אמו גידלה אותו ואת אחיו כנוצרים אפיסקופלים. חלק ממשפחת אביו נמנה עדיין עם המשפחות היהודיות החשובות בסן־פרנציסקו. לאחר שגמר לימודי משפטים את אוניברסיטת הארווארד ושירת במטהו של גנרל מקארתור באוקינוס השקט, חזר לעירו והחל לעבוד כעורך־דין.

יום אחד הגיע למסקנה שמשעמם לו לחזור על הקריירה של אביו והלך לפוליטיקה, רפובליקני לפי מסורת המשפחה. הוא נוצח בבחירות לכהונת התובע הכללי, אך נבחר לבית הנבחרים של קליפורניה. כך התוודע אל מושל המדינה רונלד רייגן. וויינברגר תתר לוושינגטון וזכה בתפקידי מפתח במימשלו של ניקסון. היתה לו תקופת ביניים כיועץ כללי בחברת הענק בכטל, ואז נבחר רייגן כנשיא ושמו של וויינברגר עלה כמועמד לתפקיד שר החוץ, תפקיד אליו הוא שואף, לדעת רבים, בעודו מחזיק בתיק ההגנה.

קטן קומה, מחייך, שערו עדיין שחור ברובו. בגיל 67 הוא נראה מלא מרץ. יומו מתחיל בחמש וחצי בבוקר בריצה קצרה בחצר ביתו. לוח עבודתו צפוף. פגישות, דיונים, קבלת החלטות. בערב הוא מסתובב בקבלות פנים, נשפי צדקה, ארוחות ערב ושאר התחייבויות חברתיות. הוא אורח מבוקש לא רק עקב תפקידו. טיפוס ידידותי ושמח לפגוש אנשים. נדמה כי נוכחותו מספיקה כדי לגרום לאנשים לחייך, ומסוגלת להצדיק חשבון הוצאות שמגישה שגרירות למשרד החוץ שלה. באירועים כאלה הוא כמעט לא זז. האנשים נגשים אליו.

ג'יין וויינברגר, אשתו זה שנים רבות, היא אדם שורשי שעיקר עניינה בספריית פולגר שייקספיר. לא מכבר נחלץ קספר לעזור לעניניה והתנדב לקרוא קטע מ"אילוף הסוררת" בערב התרמה למען הספריה. הוא אומר כי הסכים להופיע רק כדי לשמור על שלום בית. הוויינברגרים, פלוס בן, בת וארבעה נכדים הם משפחה קרובה.

בכניסה לפנטגון פעילות והמולה. בדיקות הבטחון של הנכנסים הן בסגנון שדה תעופה. זקיפים ניצבים בפתח לשכת השר. וויינברגר, מנומס ועניני, ממתין לנו ליד דלת חדרו.

אינה גינסבורג: נולדת בסן־פרנציסקו?

קספר וויינברגר: כן, אחד מרבים. אבי ואמי נולדו בקולורדו. הוא ממשפחה שהיגרה מבוהמיה, היא ממשפחה שמוצאה באנגליה, אך נולדה בניו־אינגלנד. אבי למד משפטים, הרגיש שצפוף לו ועבר לסן־פרנציסקו, שם החל לעבוד. אמי למדה מוסיקה בגרמניה ולימדה נגינה בכנור.

הורי אביך דברו צבית או גרמנית?

אני לא יודע. לא הכרתי את סבי. אצלנו דברו רק אנגלית, אם כי אמי שלמדה בלייפציג דוברת גרמנית. קיים גם הספור הסטנדרטי על סבי שהגיע לניו־יורק עם 25 סנט או 25 דולר ומיד נכנס לעסקים בעיר קטנה בשם אידהו־ספרינגס בקולורדו, שם נולד אבי.

במה הוא עסק?

חנות מכולת רגילה.

האם הכרת את סבך וסבתך? (הוהדים – המע')

לא. סבי נפטר כשהייתי בן ארבע. סבתי נפטרה קודם לכן. את סבי מצד אמי הכרתי היטב. הוא היה מהנדס מכרות בקולורדו והיה לו זקן אדיר שאותו אזכור לנצח.

האם דברו במשפחה על המוצא מבוהמיה? הוא היה נושא מיוחד?

לא. לנושא שורשים לא הקדשנו זמן רב. הלכתי לבית ספר עממי שהיה מאד מתקדם, ועל הנושא הזה לא דיברו.

הצטיינת בלימודים?

בכמה נושאים. אך באיות מלים, למשל, אני עדיין ברמה של כתה ה'.

בן כמה היית בשהלכת להרווארד?

בן 15 או 16. זה כדי להזכיר לך כמה אני צעיר...

היכן פגשת את ג'יין?

נפגשנו במלחמה. היא היתה אחות. אני הייתי מוצב ביחידה שאמורה היתה לספק תגבורות ליחידות שנלחמו בזירת האוקינוס השקט. בדיוק סיימתי אז קורס מועמדים לקצונה. אבי רצה שאעבור לוושינגטון שם אוכל לשרת במקצועי כמשפטן. התעלמתי מעצתו והצטרפתי לצבא כטוראי. פגשתי את ג'יין על אנית תובלה צבאית והתחתנו באוסטרליה. היא נשלחה הביתה ואני נשארתי לשרת שם עד־סוף המלחמה.

אומרים שאתה אוהב ממתקים, ובייחוד שוקולד.

לצערי, רק שוקולד.

אתה מכור לשוקולד?

כן, ואני לא מנסה להגמל. אני נכנע כל פעם. לכל אדם יש חולשות, וזה היה נורא אם לך לא היו. אגב, מתי מביאים נושאים לידיעתך, למשל פרשת קנקני הקפה? (מדובר בשערוריה של רכישת פריטי ציוד יקרים ומיותרים על ידי הצבא האמריקני, כולל קנקני קפה למטוסים שעלו אלפי דולר כל אחד – המע')

פתחנו בבדיקה מחודשת של כל ספרי החזמנות, המדוקדקת ביותר בהסטוריה שלנו. יש לנו המון חוזים שבהם הספק מציין את מחיר המוצר ומוסיף הוצאות, שחלקן הן הוצאות ניהול של החברה המצורפות באופן יחסי לחוזה. הביקורת ארכה זמן רב וגילינו מספר דברים. מצאנו שאנחנו לא צריכים להחזיר חלק מההוצאות האלה. למשל, הוצאות משפט בין שתי חברות, שתיהן ספקיות שלנו, שהצי שילם כאשר לנו אין שום ענין בתוצאות המשפט. עם זאת, לא מצאנו שעובדה זו פוגעת ביכולתן להמשיך ולהיות ספקיות שלנו.

בפרשת קנקני הקפה, הם אכן הוערכו במחיר גבוה מדי. המפרט של הצי במקרה זה היה מחמיר. מאז הקלנו את הדרישות. אבל מעולם לא שלמנו את המחיר שהם בקשו. הורדנו את המחיר. או באשר לרכישת כיסויים לאסלות בתי־שימוש, שהם בעצם מתקן שלם. המחיר שנדרש היה 600 דולר ליחידה. הורדנו אותו ל־100, שזה מחיר סביר למתקן כזה, או למשל בספור המפתחות והמברגים, שעלו 100 דולר ליחידה – בסוף לא שילמנו מחירים כאלה. כאשר שלמנו, קבלנו החזרים. זה לא היה ספור נחמד. גם הודעתי לכולם שלא נשלם עבור שיכון כלבים במלונות, גם אם אני מעריץ גדול של כלבים.

האם יכול להיות שאתה קורא על כך לראשונה בעתון?

כן, מכיוון שכל יום נחתמים 52 אלף חוזים.

האם אתה כועס כשאתה שומע על מקרה כזה?

בטח. אני גם מתרגז אם הדיווח על כך הוא על הטעות שנעשתה ולא על פתרון הבעיה.

אבל מדוע זה בכלל קורה?

הרבה בגלל רשלנות, הרבה בגלל שיגרה. מצאנו שבכל המקרים האלה, קציני הרכש לא קנו מוצרים [illegible] בשמם, אלא על פי מספר חוזי. היה מדובר, [illegible] כ־900 דולר עבור מוצר מס' 605B, וזה נשמע [illegible] מאשר 900 דולר עבור מברג. עכשיו הפריטים [illegible] בשמם. כמו כן אנו מעניקים פרסים למגלי [illegible] ומענישים את אלה שעושים אותן. מנגחים [illegible] על מקרים כאלה ואומרים: „תסתכלו על הבזבוז, [illegible] עבור תקציב ההגנה". לכן חשוב לטפל בזה.

האם הסובייטים ערוכים יותר טוב מאתנו [illegible] הגנה אזרחית? להם יש מקלטים שלנו אין?

[illegible] מאמינים שההוצאה על הגנה אזרחית אינה [illegible], כי אם הסובייטים יתקפו אותנו, הם יהרסו את [illegible] אם אתה נוקט במדיניות של הגנה אזרחית, [illegible] משום פרובוקציה. זה נראה כאילו שאתה [illegible] למלחמה ושאתה מתכנן לשרוד אחריה.

האם אנו בוחנים את התכנות שלהם על פי [illegible] שציינת?

ובכן, ניתן להעריך שהסובייטים חושבים כי [illegible] לנצח במלחמה גרעינית. אנחנו טוענים [illegible] במלחמה כזו אין מנצחים ושאסור לנהל מלחמה כזו.

אתה לא מאלה שחושבים שאפשר לנהל מלחמה גרעינית ולנצח?

לא, אבל אנחנו מודאגים מהסובייטים, מכיוון שיש להם מערכת הגנה שציינת. כל מרכזי השליטה שלהם נמצאים מתחת לאדמה. מיתקני הירי שלהם מאפשרים שיגורים רבים מאותו אתר. בשלנו זה לא הולך. וכך עולים נושאים רבים שאת ואני קוראים עליהם, והמוגדרים כלא רלוואנטים.

אנחנו מנסים לפתח משהו דומה?

לא. אין לנו יכולת שיגור נוספת ואנחנו לא מפתחים יכולת כזו. אנחנו כן מנסים לפתח יכולת תגובה, שאפילו אם נותקף, נוכל לגרום נזק לצד השני. לכן הנשיא עבר למדיניות של הגנה איסטרטגית. עדיין לא הגענו לכך, אבל הוא אומר שאסור לנו לשמור על השלום בעזרת מאזן אימה של טרור. עמדה כזו מנוגדת לדעות קונוונציונאליות.

הסובייטים פעילים גם בנושא מלחמת הכוכבים?

הם עושים זאת, וזאת הבעיה. הם רוצים שכל הזמן יהיה להם יתרון. מדבר אחד הם חוששים: מהגנה איסטרטגית מוצלחת של ארצות הברית.

עד לאן הם הגיעו?

הם עובדים על זה כבר 15–18 שנה. כמה בדיוק, איננו יודעים. בנושאים מסוימים הם עולים עלינו. אולם הם חוששים מהרמה הטכנולוגית שלנו. זה כמו עם טילי פרשינג 2. הם מעוניינים מאד לעצור אותנו. לכל העולם ולאירופה הם אומרים שזאת שטות ושצריך להפסיק את זה. הם חושבים שנצליח לפתח את זה. אנחנו לא מפתחים את המערכת הזו כדי להשיג יתרון מלחמתי. אנחנו עושים זאת מכיוון שהנשיא חושב שזו דרך טובה יותר, ומוסרית יותר, לשמור על השלום. יהיה זה טוב יותר אם נוכל להרוס את הטילים הגרעיניים שלהם קודם כניסתם לאטמוספירה, ולא באמצעים אטומים. אבל המשונה הוא שרבים באירופה פתאום גילו שהם מחבבים את הנשק הגרעיני שלנו. אלה אותם אנשים שלפני שבוע צעקו „ינקים הביתה", ו„בלי נשק גרעיני".

אני יודעת. אולם הם עומדים במצב קשה. הם יושבים באמצע.

נכון, והם עברו שתי מלחמות עולם שלא הגיעו לחוף שלנו. אבל היום, מלחמה היא כל־עולמית. אף מדינה לא תוכל לברוח ממנה. לכן הויכוחים שמתנהלים בניו־זילנד, שהמנעותם מהצבת נשק גרעיני על אדמתם תציל אותם, זו שטות. תראי מה קרה בהולנד ובבלגיה במלחמת העולם השניה.

האם אתה מתנתק מכל זה כשאתה יוצא לבלות בערב?

לא. במעמדי אי אפשר לעשות את זה. קודם כל, אתה תמיד ניתן להשגה. תמיד יש טלפון או מכשיר קשר אחר.

כשאתה הולך להצגה, אתה מצליח „לנקות את הראש"?

בהצגה, בקונצרט או בסרט אני משתדל להתרכז. אני מאד אוהב מוסיקה, בלט ותיאטרון, אך אני לא מגיע לכך במידה מספקת. אני גם לא קורא במידה שהייתי רוצה.

נראה שאתה מסתפק בחמש שעות שינה בלילה.

אני לא יודע. יתכן שאני זקוק ליותר, אך זה כל מה שאני להרשות לעצמי. ■

קספר וויינברגר עם הבוס, רייגן: אני מאיית מלים כמו [illegible] (צילום: שירות „גאמא")

בית חרושת (חדש, מופלא)

לוס אנג'לס אינה עיר.

במשך ימים רבים נסעתי סחור סחור, מהוליבוד עד לואלי, מבברלי־הילס עד לפלאיו, מניקולס־קאניון עד לדאון־טאון.

ולא מצאתי טאון, רק דאון.

אתה נוסע בכבישים ארוכים, שלעתים קוראים להם כבישים־חופשיים, למרות שאין כל קשר בינם לבין חופש, ואינך מגיע לעולם לשום עיר. יחד איתך נוסעים עוד מליון נהגים כמוך. יוצאים בבוקר למקום העבודה שלהם וחוזרים בערב למקום השינה שלהם. בדרך, לכאן או לשם, הם יכולים להכנס למסעדה או לקולנוע, למשחק כדורגל או לבר, לסופרמרקט או לאחד ממרכזי הקניות, ואחר כך להמשיך ולנסוע. לנסוע, ולנסוע, ולנסוע...

ולא למצוא שום עיר. משום שמה שעושה עיר זה אנשים. אנשים השועטים על מדרכות, ממלאים בתי קפה בחוץ, מתחת לשמש. בלוס אנג'לס אתה נוהג במשך שעות, מסתכל לצדדים, ולאן שלא תביט – והנה תפאורה ריקה. שוב, כמו תפאורה גדולה לסרט שכבר גמרו לצלם או שמא עדיין לא התחילו. תפאורה ענקית של עיר כבירה המחכה לשאגה „אקשן", ואז אולי יצאו סוף סוף מליון שחקנים מחדרי ההלבשה שלהם, והתפאורה תתמלא בעיר שוקקת חיים.

★ ★ ★

לוס אנג'לס אינה עיר. היא בית חרושת. בית חרושת עם בעלי עסקים, מנהלי עבודה ופועלים. בעלי העסקים גרים בבברלי־הילס, מנהלי העבודה בהוליבוד, והפועלים בואלי או בדאון־טאון. בכל בוקר, כולם נוהגים ונוסעים לבית החרושת, מי בקאדילק ומי בטויוטה, מי במרצדס מגודל של השנה הבאה ומי בחיפושית יד שניה. כולם מתעסקים כדי להחזיק סרט־נע שמטרתו להפיק סרטים, בבית החרושת הגדול הזה בשם עיר הסרטים, לוס אנג'לס.

לכל שכבה יש בילויים משלה, ואיש כמובן אינו מתערב. לאלה שמרויחים 1000,000 דולאר לחודש יש בילויים עשירים, ולאלה שמרויחים 800 דולאר לחודש בילויים של עניים. יש כאן פסיכיאטר ב־300 דולאר לשעה, ויש ב־7 דולאר, מטעם האיגוד המקצועי. כמעט כל הומסע שמישהו כאן מתלונן על מעמדו או על רמת חייו. כמו בספר „עולם חדש, מופלא" של האקסלי (הספר האחרון שקראתי בארצנו, לפני שנסעתי לבית החרושת, בתרגומו המופתי של מאיר ויזלטיר) – כל אחד כאן הופנט להיות מרוצה ממעמדו ולא לשאוף ליותר מזה. וכמו ב„עולם חדש, מופלא" לכל מעמד בית חרושת משלו כדי להשכיח לו את צרות מעמדו.

אנשים זורמים הלוך ושוב בכבישים רבי נתיבים, כדי לעסוק לפי מעמדם בבית החרושת, ואחר־כך לחזור לבתים ולטלוויזיה. הטלוויזיה שהיא מכשיר ההיפנוט העיקרי, הדואג שכל מעמד יהנה ממעמדו. אצל האקסלי מהפנטים ילדים תוך כדי שינה ומעבירים להם בהיפנווה כמה נפלא (מופלא) מעמדם החברתי. באמריקה מהפנטים אותם תוך כדי טלוויזיה. יצא לי לשוחח עם תסריטאים של סדרות־סבון אמריקאיות. תסריטאים של הרשתות הגדולות, שאחראים לשטיפת המוח המאסיבית של העולם המערבי, החדש, המופלא. הם ביקשו ממני שאתן להם רעיונות לסדרות חדשות. הצעתי להם סדרות על מכבסה ציבורית, על פועלים מכסיקנים במשרות ניקוי ציבורי. הם נדהמו.

„אתה חייב להיות מטורף לגמרי", אומר לי התסריטאי דניס מקי, מאתיים קילו של רעיונות־סבון ממוטספרים, „אף אחד פה לא רוצה לראות עניים בטלוויזיה. רק עשירים. רוב הסדרות כאן הם על עשירים, כדי שהעניים יראו כמה רע להם ולא ירצו לעולם להיות כמותם. אנחנו מראים להם כמה רע בבברלי הילס כדי שהם ישארו לעולם בואלי. אנחנו מראים להם את „דאלאס" כדי שיבינו כמה המשפחה שלהם נעימה יותר ממשפחת יואינג. אנחנו מראים להם את „ריינסטי" כדי שיבינו שהעשירים הם מושחתים, נואפים והומואים, ואין מה לקנא בהם, וכמה טוב להם בעצם, שהם רק עובדים בבית החרושת ולא מנהלים אותו!"

לפיכך, בתכנון הרשתות הגדולות לעונת הסבון הבאה, תראו יותר סדרות על שועי הארץ. סדרות שתמשכנה להזהיר לעניים עד כמה מסכנים הם העשירים. הגבר העני נהנה להציץ בחור הטלוויזית ולשמוח שאשתו היא לא אלכסיס, המכשיפע המושחתת של „דיינסטי". האשה העניה שמחה שבעלה לא ג'י. אר. את הדבר הזה, לפחות, חסך ממנה האל הטוב. והילדים, כמובן, מאושרים שהם לא נולדו לאמא אלכסיסולאבא ג'י. אר., אלא לאנשים פשוטים וישרים שעושים כמיטב יכולתם כדי לפרנס את בני משפחותיהם, שנולדו, תודה לאל, במעמד הנכון.

והעשירים? הם במילא לא רואים את הסדרות האלה. הם יודעים שהם לא כאלה, ומדובר בסך הכל בתעמולה שתביא אושר למעמדות הנחותים. העשירים במילא רואים רק חדשות כדי לדעת איפה הכסף ולאן הוא הולך כשהוא לא בכיסם. ואם העשירים רוצים בידור, יש להם את טלוויזית־הכבלים שלהם עם סרטי־היפנוזה שמראים להם, בדרך כלל, כמה מסכנים העניים, וכמה נפלא להיות עשיר, באמריקה, הארץ החדשה, האמיצה. ארץ החופש. החופש להפנט ולהתהפנט, עד שתרגיש שאמנם מעמדך הוא הטוב במעמדות האפשריים.

★ ★ ★

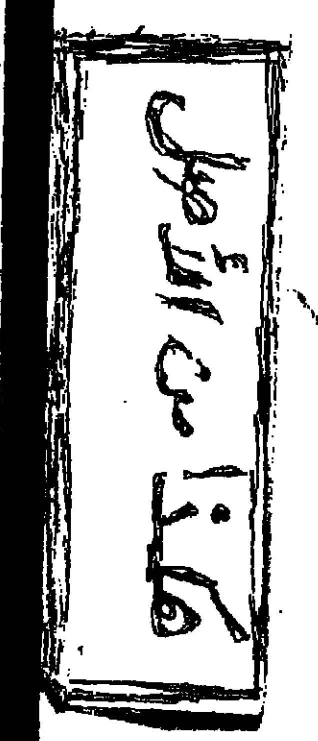
והעיר ריקה, נטושה כמו עיר אחרי מלחמה גרעינית. מחכה לאדם הראשון מס. 2, שבוודאי יגיע, כמו רוקי מס. 7, אחרי השואה הבאה. אתה מחפש בני־אדם ורואה רק בית חרושת עם פינוקים לעובדים. אתה נזכר בנסיך הקטן, ובמה שהשושנה אמרה לו: "כן, פעם היו כאן בני אדם אבל הם הלכו. בני אדם אינם נשארים. אין להם שורשים". כולם נוסעים סחור סחור והחיים הם או בתוך חדרי־המכונות של בית החרושת, או בכבישים העמוסים תמיד, ואני לא מקנא במישהו שמתחיל לטייל יותר מדי ברגל על אחת המדרכות.

אנשים שהולכים ברגל יותר משלושה בלוקים, נעצרים על ידי המשטרה בחשד לשוטטות. מעולם לא הבנתי את פשר העבירה הזאת. וכי מה רע עושה אדם כשהוא משוטט? המשטרה עוצרת את המשוטט ושואלת אותו למה הוא משוטט, מדוע אין לו רכב, כראוי למעמדו? ואם אין לו תעודת זהות, הוא נעצר עד שמבררים את זהותו. אם אין לו זהות – הם יתנו לו בשמחה אחת חדשה מהמגירה שלהם. רק שלא ישוטט. האדם המשוטט מסוכן משום ששיטוט יכול לגרום לו למחשבות. הנהלת בית החרושת אינה מעוניינת שהפועל יחשוב. רק שיראה טלוויזיה. ויתפקד, יתפקד, יתפקד...

לוס־אנג'לס אינה עיר. היא בית חרושת. אתה מביט מסביב ולא רואה בני אדם. ואני מעדיף פי מיליון את נתניה על לוס אנג'לס, כי בנתניה אתה רואה אנשים השועטים על מדרכות, ממלאים בתי־קפה בחוץ, מתחת לשמש. קרוע עליך, נתניה!

לוס אנג'לס

יהונתן גפן

פלאש־בק

לפני ארבעים שנה נקלעה הצלמת הגרמניה אורסולה ליצמן לדרמה היסטורית. היא תיעדה את פליטי "אקסודוס", שגורשו לגרמניה. רק עכשיו הבינה ליצמן את משמעות התמונות המרגשות שנחה במחסן. היא הגיעה אלינו כדי לאסוף חומר לספר. ההיענות היתה מדהימה, אבל להדהמתה גם האשימו אותה כי היא חופשת בצע. רשימותיה נגנבו באופן מסתורי.

מאת עמנואל רוזן

אורסולה ליצמן ומזוודת הצילומים ההסטוריים: „איך האנגלים יכלו לעשות זאת ליהודים?" (צילום: שמואל רחמני)

סיפור הזה יש קצת הסטוריה, קצת שואה, לא מעט ביזנס והרבה מסתורין. אלמנה זקנה ועניה, גויה מגרמניה, נוחתת בוקר בהיר אחד בישראל, בפעם הראשונה בחיית, יורדת מהמטוס עם מזוודת־קרטון מתפוררת ואלבום תמונות שחור. האלבום, היא אומרת, היה קבור במחסן שלה ארבעים שנה, עד שהתברר לה, לפני שנה, שבמדינה אחת מעבר לים, ישראל שמה, יש אנשים שהאלבום הנשכח הזה הוא עבורם אוצר גדול. לוקחת האלמנה את האלבום, אוספת כמה מארקים מחברים ומרמי נפשה הסוציאלי וטסה לישראל כדי למצוא את אותם אנשים.

היא מוצאת מאות אנשים שמוכנים לפתוח איתה את הפצעים הישנים, לפרסם את סיפוריהם, והיא גם מקווה לגלות שאפשר יהיה, אולי, להפיק רווח אישי מה מהאוצר הזה. אבל בביזנס, כמו בביזנס, המריבות מתחילות, ואחרי כמה ימים בארץ כבר שומעת האשה שכגרמניה אין לה בכלל זכות להתערב בהסטוריה היהודית, ושאם למישהו יש זכות לפתוח פצעים יהודיים ועוד לעשות מזה כסף, הוא לא יכול להיות בשום אופן גוי גרמני. ומילת המפתח היא גם הפעם: כסף.

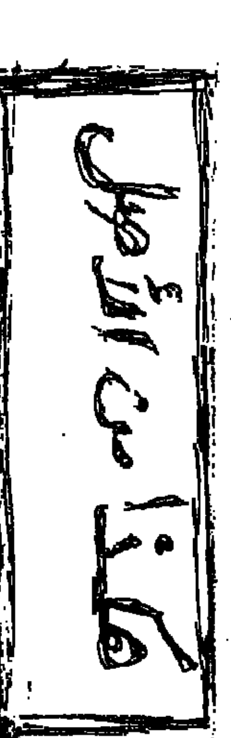
המשתתפים: אורסולה ליצמן מגרמניה; ד"ר הרב גוטהולד, יהודי גאו; אולריך סאם, עיתונאי גרמני שהתגייר, החי בארץ; מעפילי האניה אקסודוס, יהודים עם פצעים.

סיפור המעשה: אורסולה לבית ליצמן נולדה בשנת 1916 בבון. אביה נפל במלחמת העולם הראשונה, אימה עברה להמבורג. בגיל 16 עזבה אורסולה את בית־הספר, כי „התחילו להכניס שם את התורה הנאצית ולא יכולתי לסבול את זה. אמא שלי היתה אנטי־נאצית מהרגע הראשון ואני הושפעתי ממנה". מחוץ לבית־הספר, אורסולה מחפשת את עצמה ומחליטה ללמוד גידול דבורים. אחרי שנה וחצי היא עוזבת גם את זה וחוזרת לעיר הגדולה, המבורג. היא מתלבטת בין תיאטרון לארכיאולוגיה ומוסיקה ולבסוף בוחרת בעתונות „כי הרגשתי שבעתונות אני אמצא

(המשך בעמוד הבא)

אניית המעפילים "אקסודוס" נגררת לנמל חיפה. (מתוך „עמוד האש")

אקסודוס כסמל

ארבעת־אלפים וחמש־מאות מעפילים בלתי־ליגאליים, בהם שש מאות וחמישים ילדים, פליטים מהשואה באירופה, יצאו ביולי 1947 מנמל קטן ליד מרסי לעבר נמל חיפה. „אקסודוס", זה היה שמה של האניה, או בשמה העברי „יציאת אירופה", עליה הפליגו במשך שבוע ימים, עד שנעצרו בידי הבריטים, ליד חופי הארץ. לאחר מאבק קשה שבמהלכו נהרגו שלושה מעפילים ונפצעו מאה הועברו בכוח לשלוש אוניות גירוש. שלושת האניות הפליגו בחזרה לצרפת, אך המעפילים סרבו לרדת וכעבור שבועיים של משא־ומתן הפליגו האוניות להמבורג בגרמניה. בהמבורג, אחרי ארבעה חודשים רצופים בים, הורדו המעפילים בכח על־ידי חיילים בריטים והובלו ברכבות מסורגות לשני מחנות מעצר, שהיו מחנות ריכוז בתקופת המלחמה. הם שוחררו ממחנות אלה בהדרגה, חלקם לאחר שהיו אסורים שם משך כמעט שנה, הובלו במשאיות לצרפת ומשם, עדיין כעולים בלתי לגאליים, הפליגו חזרה לישראל.

סיפור מאבקם של המעפילים לארץ ישראל הצית את דמיונו של הסופר היהודי אמריקני ליאון יוריס, שכתב ספר „אקסודוס", על הקמת המדינה ופעולת המחתרות, שהפך לרב מכר עולמי. גם הסרט שנעשה בעקבותיו, עם פול ניומן, בתפקיד ארי בן־כנען, הלוחם הישראלי הנועז, הביא את הציונות בעטיפה הוליוודית למיליונים בעולם.

(המשך מהעמוד הקודם)

את כל הדברים האלה ביחד."

לבסוף, בחרה ליצמן בצילום־עתונאי והיא מצלמת את פאוסט בתיאטרון ואת קורט ווגלר באולם הקונצרטים. כשהתחילה המלחמה, היא הגיעה לברלין וצילמה שם במשך שלוש שנים „סטילס" עבור חברת־סרטים מקומית. את המלחמה היא משאירה לאחרים. „האפשרות היחידה היתה לצלם בשרות התעמולה של הנאצים, ואת זה לא הייתי מוכנה לעשות בשום אופן", היא מסבירה.

על טענת ריחוקה מכל רבב נאצי היא חוזרת בראיון פעם אחר פעם, כבר מבינה שזה מה שמעניין אותנו כאן לפני הכל, גם אם אין לנו שום אפשרות לבדוק את הטענה הזאת. „אחרי סטלינגרד, בשנת ארבעים־ושלוש – היא אומרת – החלטתי שמספיק לצלם וצריך לעשות משהו למען האנושות. אז הלכתי למרכז של הצלב האדום וביקשתי להיות אחות. אחות?! יש לנו מספיק, הם אמרו לי, בואי תצלמי בשבילנו... וככה הגעתי ללורג' וצילמתי שם את הפליטים שברחו מהמזרח."

מלורג' חוזרת ליצמן להמבורג וכאשר המלחמה מסתיימת היא מחליטה לקבל רשיון לצילום עתונות. „הייתי נקיה, זאת אומרת – לא נאצית, וכך יכולתי לקבל את הרשיון", היא מחייכת, „כן... הרבה מהקולגות שלי עבדו בשביל הנאצים והרשיון נשלל מהם."

בהמבורג היא מתידדת עם חייל בריטי ומגלה שהוא יהודי. „הופתעתי מאוד, אמנם לא הייתי אנטישמית, אבל משהו כנראה חילחל בכל זאת והייתי בטוחה שהיהודים נראים אחרת לגמרי. זה בעצם היה היהודי הראשון שהכרתי מימי חיי", היא מספרת. הבריטי מכיר לה עוד כמה ידידים יהודים וכך מגיעה אורסולה ליצמן למערכת העיתון „ג'ואיש וויקלי" שיצא לאור בדיסלדורף.

היא מצלמת עבור העתון היהודי ויום אחד שולח אותה העורך לבלזן. „יש שם הפגנה", הוא אומר לה, המעבירים בבלזן. ששת־אלפים יהודים, שאויתו שלישה מנחנות הריכוז, מוחים נגד כוונת הבריטים להדיר בכח יהודים, פליטי מלחמה, משלוש אוניות מעפילים, שעוגנות בהמבורג, ולהחזירם למחנות־מעצר בגרמניה. על שלוש האוניות נמצאים גם מעפילי האניה "אקסודוס", שהגיעה לחיפה ונעצרה שם על־ידי הבריטים. המעפילים הוחזרו לגרמניה אך סרבו לרדת מהאוניות לתופה של המדינה ממנה ברחו. „אני זוכרת את התחושה המוזרה שלי שם, לא־יהודיה יחידה, גרמניה, בהפגנה של אלפי יהודים. לא ממש פחדתי, אבל זה היה מוזר", היא אומרת, מציגה צילום דהוי בו נראית נערה בלונדית נדחפת עם מצלמתה על־רקע עשרות מפגינים כחושים ושלטים בעברית. „זו אני", היא מחייכת.

ליצמן פותחת את האלבום, מדפדפת, נעצרת. „הנה, אלה התמונות מההפגנה": שלושה צעירים יהודים שורפים בובת קש בדמותו של בווין, תקריב של אישה בוכה, פנים מיוסרות, „הקרובים שלה היו על האניה", מסבירה אורסולה, ממשיכה לדפדף ואומרת בלחש: „זה היה נורא. כולנו היינו מזועזעים. אני חושבת שכל העולם כעס ולא הבין איך האנגלים יכולים לעשות ליהודים דבר כזה, אחרי כל מה שהם עברו, אתה מבין?"

יום אחרי ההפגנה, אורסולה ליצמן מפתחת תמונות בסטודיו ופתאום ניגשים אליה שני בחורים. „הם סיפרו לי שבעוד כמה ימים יורידו את היהודים בכח מהאוניות, ומכיוון שאסור יהיה לצלם הם מציעים לי לעמוד משעות הבוקר המוקדמות על מנוף, שהיה שם מול הרציף, ולחכות. אמרתי שאני מוכנה ושאלתי אותם מי הם ואיך הם לא חוששים לספר לי את המידע הזה. מה זאת אומרת? – הם אמרו, את יהודיה אז אנו מספרים לך. אני לא יהודיה, אמרתי להם, אבל הם התעקשו: את לא יודעת אבל את יהודיה. לא יודעת מי הם, אבל אני חושבת שהם היו מההגנה."

אלא ששטח הנמל נסגר יומיים לפני הפינוי המיועד ואפילו למנוף ההוא לא יכלה אורסולה להגיע. אחרי הרבה ויכוחים ומחאות הסכימו הבריטים להתיר כניסת עתונאים לנמל, עתונאים בלבד, בלי מצלמות. אורסולה מתחזה לעתונאית ומחביאה מצלמה קטנה בתוך שקית סנדוויצ'ים. בכניסה לנמל עולה לאוטובוס קצין בריטי, קורא לה, פותח את התיק ומגלה את המצלמה. היא מורדת משם ונעצרת לכמה שעות.

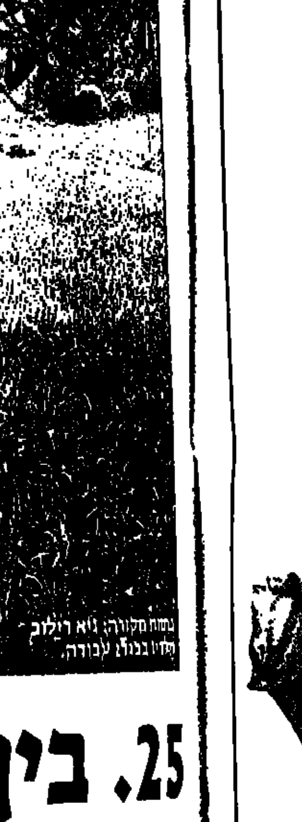
במערכת מציע לה העורך למהר לפפנדורף. מחנה מעצר מוקף גדרות תיל דוקרני, צריפים ואוהלים, עמדות שמירה, חיילים בריטים עומדים וקופצים עם הרובים והאלות, ממתינים ליהודים שיגיעו מהנמל. אורסולה מצלמת את החיילים הבריטים מכל זווית. „הם נראו לי ממש נאצים, כאילו הכל חוזר במהדורה חדשה", היא מסבירה.

אחר־כך מגיעים מעפילי "אקסודוס" לפפנדורף ואורסולה מצלמת אותם. חייל בריטי גורר ילדה סרבנית, יהודים עומדים בתור לאוכל עם קערות ומרק ביד, יהודים ממלאים מזרונים בקש, התקהלות סביב אדם שאיבד את הכרתו, תמונות מבית־החולים המקומי לשם הביאו הבריטים את החלשים והחולים. באחת התמונות שלה נראה אדם עם מצלמה ביד, היא לא

(המשך בעמוד 30)

למעלה: פליטים במחנה פפנדורף: „רק עכשיו נודע לי שזה אוצר אמיתי" (צילום: אורסולה ליצמן). מימין: אורסולה ליצמן מצלמת במחנה. לידה נואם יוסל'ה רוזנזפט, יו"ר הארגון העולמי של ניצולי ברגן־בלזן. (צילום: ארט בוכוואלד)

אדר ב' תשמ"ן
מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שמואל רחמני
ושי גינות, בשיתוף רשות
שמורות הטבע

25. בין בת שלמה ובנימינה

זהי דרום־צרפת של ארץ־ישראל, הפרובינציות של מושבות הברון רוטשילד לחוף הים־התיכון. טיול לא־רץ שבה מלבלבים עכשיו כרמי ענ־בים, אוסים ואפרסקים. ארץ של גב־עות אלונים רכות וסימטריות עם שדי פריחה צפופה בוורוד וסגול. ארץ שבה מבשיל עכשיו השסק הכ־תום נעמקים בין גבעות ירוקות וד־רחים סחלים וסייפנים פורחים בשו־לי שולי הדגן הירוק. ועל פסגות גבעות שדות של עכנאי סגול, פיש־ה וורודה וכדי זעתר ומרווה – כל רנענים והניחוחות המסממים של הטבע. כבה זה כשמטיילים בשמו־רת הטבע, שמורת הר־חורשן ושמורת אלונה, וכבה זה כשמטיילים בחבל ארץ קטן, במרכז המדינה, שמשמר את ההמשכיות הרעננה של מקום שבו חיים איכרים כורמים ומגדלי בקר.

וזהי גם ארץ הצבאים, חזירי הבר, השועלים והתנים, וגם ארצם של הצ־יידים שבאים לכאן בעונות המתאי־מות, מצויידים ברשיונות.

כאן עדיין זורם נחל שמימיו זכים ונקיים. היחיד מנחלי החוף שלנו שלא מזוהם, נחל תנינים. ארץ שהמטיילים עדיין לא מכירים אותה למרות שהיא בשולי הכבישים המהירים במרכז המ־דינה. והמקום היחיד שאפשר לראות בו מרבד סגול של סחלבי ביצות בש־מורת אחו־בנימינה.

כאן עוברים מסלולי הטיול בכבי־שים כפריים צרים, בדרכי עפר ובש־בילים שמיועדים לנסיעה ולהליכה. שדות נחדרים לארוחה על העשב, עם מזון ושתיה שמביאים מהבית. כל זאת לאורך דרך עפר אחת בת 3.5 ק"מ המובילה מאיזור בת שלמה אל מושב עמיקם, הפרובינצה של בנימי־נה. ומי שיחזור הביתה דרומה יעבור גם בשדרה היפהפיה בין בנימינה לפר־דס חנה. ויש גם אפשרויות נוספות שאת כולן נפרט במסלולים הבאים.

● **אל הר חורשן ושמורת אלונה –**

מכביש החוף ת"א־חיפה פונים במחלף זכרון־יעקב ימינה מזרחה, עוברים בצומת פרדיס לכיוון יקנעם.

חולפים על פני העליה לזכרון־יע־קב בדרך חיקב. משמאל כפר־הנוער מאיר־שפייה. מימין לדרך שלט עץ בולט: להר חורשן. ההר חלקו שמורת טבע וחלקו יערות אורנים נטועים של קק"ל.

נכנסים לדרך עפר לבנה. נוסעים כ־300 מטר ומגיעים להתפצלות דר־כים. בפינה הראשונה שמאלה עוקפים מצפון את הר־חורשן, שהוא הר גבוה וכיפתי כמו התבור. ממשיכים למרג־לותיו עד לפניה ימינה, ונוסעים כקי־לומטר. יש דרך הפונה ימינה ומצד שמאל רואים חניון קטן.

עולים בדרך הראשית להר. מגיעים לגדר בקר. פונים ימינה בדרך מקבילה לגדר, לאוכף של הר חורשן, לתצפית על המושבה הקטנה בת־שלמה, בת מאה שנים ועוד שלוש. שדה של דבורניות וסחלבים. שמו הערבי של הר חורשן: הָט רֵי.

כאן יש אפשרות לחזור בשביל רג־לי עד לאיזור החניון. לאורך כל הש־ביל, מבט מלמעלה על נחל תות ונחל דליה. חוזרים חזרה ונכנסים דרך שער של גדרת בקר (להקפיד לסגור אותו לאחר שנכנסים או יוצאים) באיזור שפניגו בו ימינה. יורדים עד לבריכת מים המוקפת גדר חשמלית (מתח נמוך, אבל לא לגעת).

פונים שמאלה בדרך הראשונה, דרך עפר חומה וחדשה בין הצמחיה הטבעית, שאינה פוגעת בתוואי הטב־עי. הדרך נפרצה בשבוע פורים ע"י עובדי הקרן הקיימת לישראל ובהשג־חת פקחי רשות שמורות הטבע. עוד דרכים דומות למטיילים מתוכננות כאן במסגרת התכנית של פארק אלו־נה, פארק טבעי עם שבילים מסוד־רים.

בדרך העפר הטריה ממשיכים לכ־יוון דרום, בין שדות תבואה וכרמים, לאורך 3.5 ק"מ, ויוצאים לכביש ליד מושב עמיקם, מושב של משקי חרות שנוסד ב־1950, כ־12 ק"מ מזרחית לבנימינה. לפני היציאה לעמיקם יש שביל המוליך ימינה לראש הגבעה, לסינדיאנה. כאן היה כפר ערבי עד 1948. ברושים ועץ חרוב אדיר. תצ־פית נהדרת על האיזור. שדות זעתר. משמאל לדרך רואים מחנה אוהלים. כשפונים מעמיקם לכיוון בנימינה, דר־אים מימין את החווב, החורבות והב־ ◄

אחו בנימינה

שמורת טבע מקסימה בין בנימי־נה לפרדס חנה, עם מרבדי פרי־חה של סחלב־הביצות הסגול. כח־צי קילומטר דרומה מצומת עדה, לכיוון פרדס־חנה, מגיעים למקום שבו חוצה את הכביש קו של מתח גבוה. ממערב לכביש רואים חורשה דלילה ומדוללת של אקליפטוסים. מעבר שמורת הטבע הנקראת אחו בנימינה שנתגלתה לפני שנים אחדות ובעזרתה את פריחת מרבדי הסחלבים גם לדורות הבאים. השמורה קטנה ושוממת היא, אמנם, יפה יותר, אבל על פי כן המתעניין להיכנס מוזמן לשוטט בה לאורך חמי־שים דונם בערך ולראות את סחלב הביצות בפריחתו.

סחלב זה נבעולי הפריחה הנדירים ביותר מבין מיני הסחלבים הגדלים בר בארץ, והוא גדל בקרקעות ביצתיות שבהן הקרקע רוויה מים כל החורף ולעיתים גם בקיץ. שלא כסחלבים אחרים הוא יוצר מרבדים סגולים. שטח שמורת אחו בנימינה הוא כ־950 דונם, ויש בה מינים צמחי ביצה נדירים.

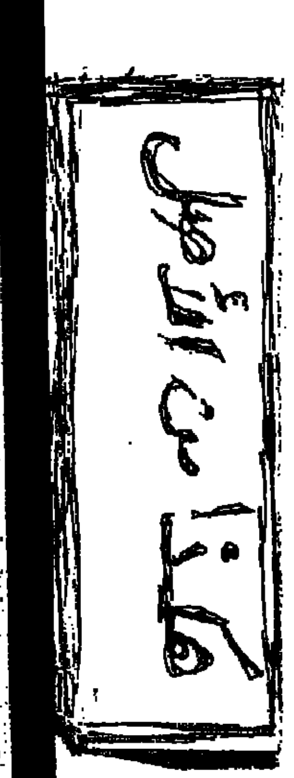
מי שחוזר הביתה דרומה וממשיך לנסוע לכיוון פרדס חנה בשדרת פיק"א, מהיפות בארץ, עם דקלים ועצי גרווילאה פורחים כמו מיבר־שות צהובות. מומלץ לפנות לכביש החוף דרך פרדס חנה, כדי לעקוף את כביש ואדי ערה העמוס בתנועה חוזרת מתכנרת בשעות אחה"צ. לחוזרים צפונה מומלץ לפנות מבני־מינה בדרך העולה לזכרון יעקב, ולרדת מהמושבה היפהפיה לכביש הישן לכיוון חיפה.

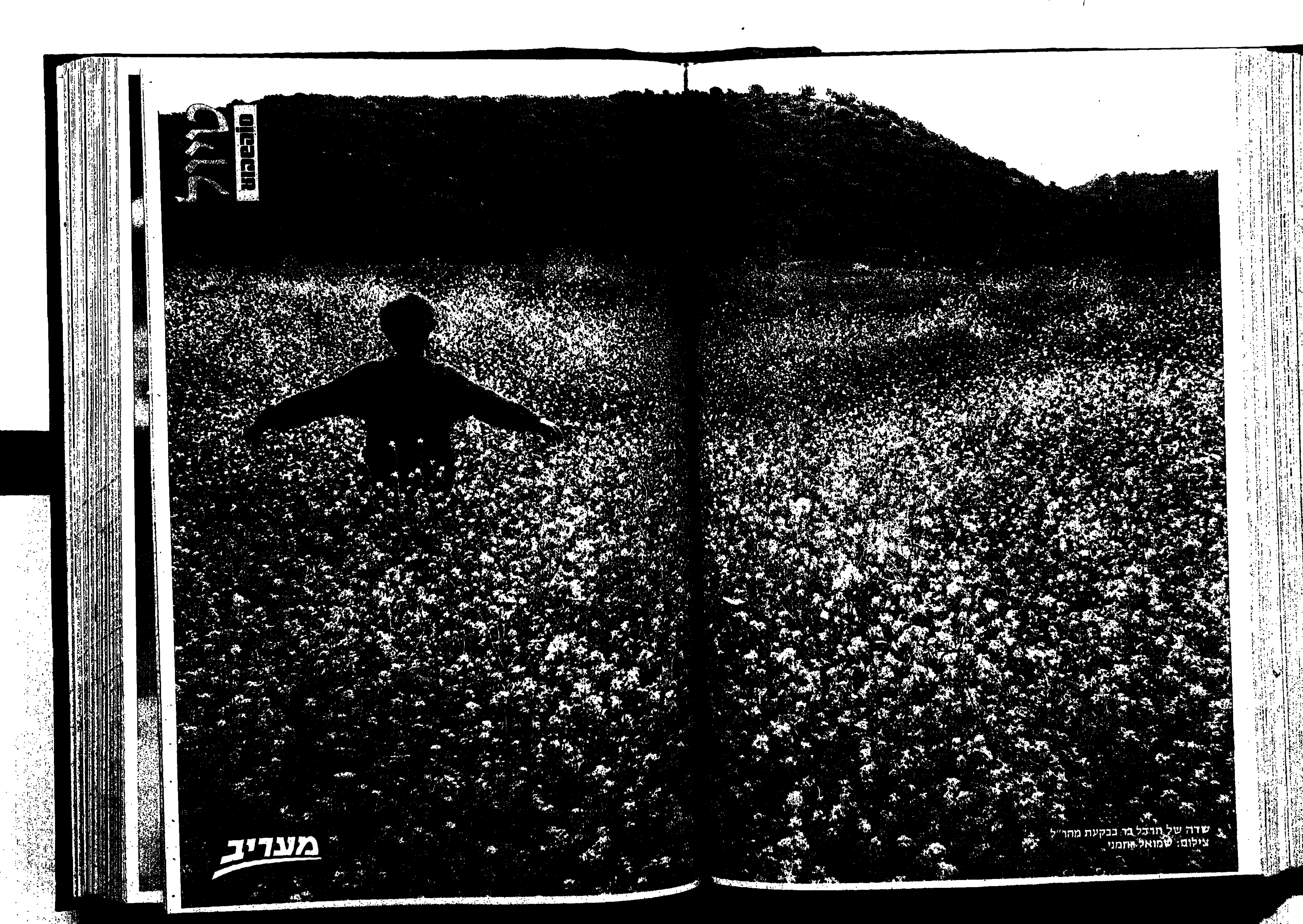
סחלב ביצות

חוות מקורה

[illegible]

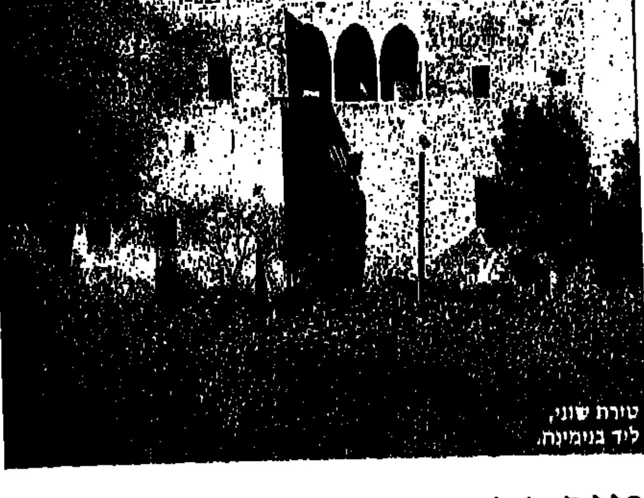
שדה של חרדל בר בבקעת מהר"ל
צילום: שמואל רחמני

טיול

סופשבוע

למעלה: פישתה שעירת ולמטה: המושבה בת־שלמה בת 103, דור שלישי של איכרים בארץ.

טירת שוני, ליד בנימינה.

טירה ובסיס מחתרת

בעלית מבנימינה לזיכרון עוברים ליד טירת שוני העתיקה שעכשיו, בשיפוץ ובשיחזור הקק"ל, תהיה חלק מפארק חדש, פארק ז'בוטינסקי. הטירה יושבת על חוטם הכרמל, הקצה הדרומי של רכס הרי הכרמל, וציור שלה הופיע על השטר של ז'בוטינסקי. מה לשוני ולז'בוטינסקי?

הסיפור מתחיל בתקופת בית־שני שאז נבנה כאן תיאטרון רומי גדול. באבנים העתיקות ששרדו השתמשו במאה הי"ח לבנין טירת שוני (יתכן שיבוש של הכפר שומי מתקופת התלמוד שאולי היה כאן) ובה ישב בעל חווה ערבי עד ל־1900, כאשר נקנתה בידי נציגי הבארון רוטשילד בזכרון יעקב.

ה"גדעונים" – בניהם של האיכרים מייסדי זכרון – ישבו כאן בקומונה חקלאית שהתפרקה כעבור זמן. ערב מלחמת העולם השניה, התיישבה במקום קבוצה של אנשי בית"ר, ומאוחר יותר הפכה לבסיס אימונים של לוחמי הארגון הצבאי הלאומי, ממנו יצאו לפרוץ את מבצר עכו ב־1947. בשנות המדינה גידלו שם בקר. רק עכשיו החלה הקק"ל לשפץ אותו. שווה ביקור.

(המשך)

רושים של סינדיאנה מימין על הרכס הירוק. סינדיאן־אלון, בערבית. נסיעה לכיוון צומת עדה, או לבנימינה. פר־טים בהמשך המסלולים.

● **ואפשר גם כך, ואולי גם יפה יותר, לחורבת טאטא –**

ממחלף זכרון לכיוון בת־שלמה: כחצי ק"מ אחרי הכניסה משמאל לכפר הנוער מאיר שפיה, יש מימין מחצבות. פונים ימינה מהכביש הראשי, ונכנסים שמאלה לדרך עפר. נוסעים בערך קילומטר וחצי מגיעים לכרם זיתים קטן. משמאלה לו, הולכים כ־50 מטר ומגיעים לבור מים שעדיין רואים בו את החריצים ששחקו החבלים שהעלו מים מהבאר.

ממשיכים לנסוע. הדרך עולה למעלה. בסוף העליה, בצד שמאל, לעצור את הרכב ולעלות להר ברגל. זהו טיול יפהפה בשדות פריחה צפופה של פשתה ורודה, דמומיות, נוריות, מרוות דגולות, דגניות (דרדרים כחולים). על הפסגה, חורבת טאטא, בין קבוצת אלוני תבור גדולים ובולטים בנוף, אבנים עתיקות ששימשו לגתות, ושדה שכולו מרבדים של פרח סגול־זרוד הנקרא עכנאי. מבט מהמם ביופיו על כל גבעות האלונים הירוקים. הליכה של חצי־שעה–שעה בנינוחות. לא רוצים לצאת מפה. מקיפים את ההר. חוזרים לרכב ועולים על הדרך החומה החדשה. חוזרים בדרך החומה שמאלה, לעבר הדרך הלבנה שבה נוסעים עד למושב עמיקם, כמו במסלול הראשון, להר חורשן.

כל הגבעות שרואים מכאן הן שמורת אלונה, שמורת טבע בת 19 אלף דונם. בתוכנית פארק אלונה שתבוצע ע"י הקרן הקימת לישראל יפלסו כאן דרכים נוספות וישימו שלטי הכוונה למטיילים.

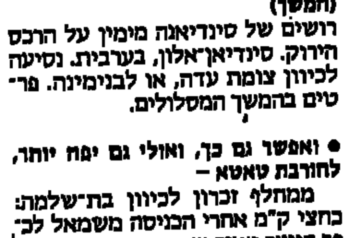
למרות שזו ארץ לא נודעת למטיילים הישראלים, אי אפשר פה ללכת לאיבוד. ולא נורא, אם קצת מתברברים על דרכי העפר, בנסיעה או ברגל, כי הכל במרחק של 3 ק"מ לכל היותר מהישוב הקרוב. ולא לקטוף פרחים ועוד. אנחנו בשמורת טבע.

● **אל בת שלמה –**

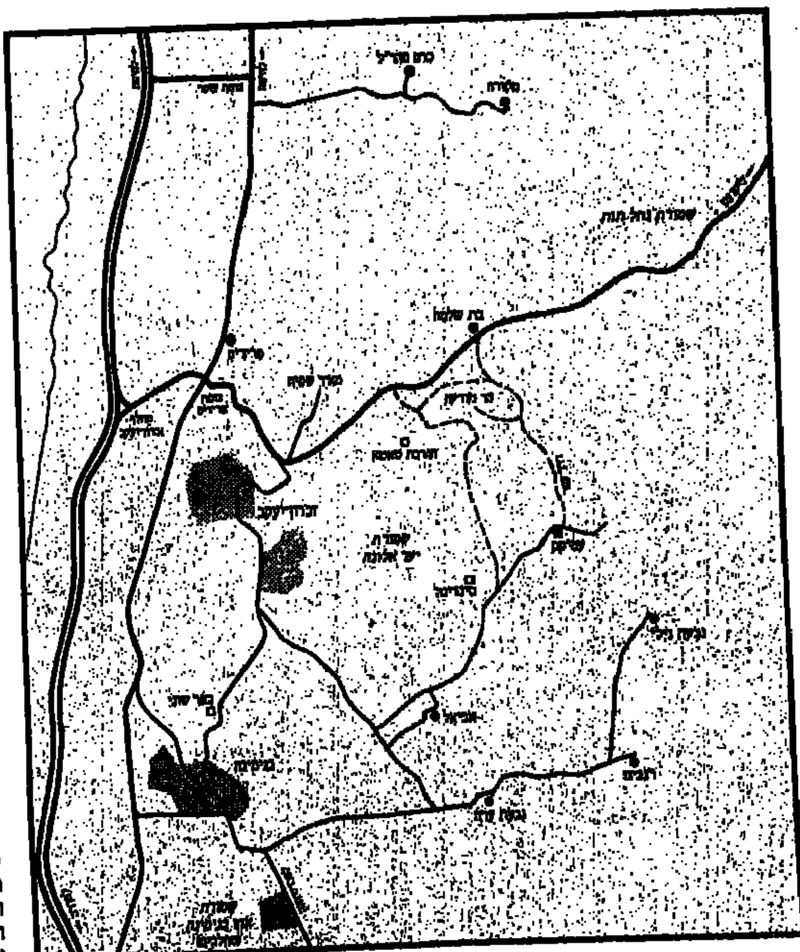
מושבה שנוסדה ב־1889 ע"י פיק"א, החברה להתיישבות שייסד הברון רוטשילד. חלקה המזרחי שמר על ציביונו הישן והמיוחד. רחוב אחד בסך־הכל עם שתי שורות בתים אחדים, רפתות ומחסנים ישנים. אצל משפחה אחת עוד מוכרים גבינות מעשה בית, וגם שסק ישר מהעץ.

בצד המערבי החדש של בת שלמה יש חוות סוסים של דובי.

אל בת שלמה נוסעים 8 ק"מ מצומת פרדיס. אפשר להסתובב בה ולחזור באותו כביש אל הר חורשן וחורבת טאטא, שבמסלולים הקודמים.

שיפתן באחו בנימינה.

שטח פרטי

יהודה עמיחי

יהודה עמיחי

משורר

יהודה עמיחי: שונא את תרבות המאצ'ואיזם שלו.

יליד גרמניה (1924), עלה בגיל 11, אחרי שנה בפ"ת עברה המשפחה לירושלים. שרת בצבא הבריטי ובפלמ"ח. למד ספרות ומקרא באוניברסיטה העברית. שנים רבות עבד בהוראה. ספריו תורגמו לשפות רבות. חתן פרס ישראל ופרסים רבים אחרים. ספרו החדש, „מאדם אתה ואל אדם תשוב" (הוצאת שוקן) ראה אור לפני חודשים מספר. גר בבית, בשכונת ימין משה בירושלים, נשוי ואב לשלושה ילדים (8;13;25).

כל נסיעה היא מעין מוות יפה והשיבה – תחיית מתים כזאת. בית ונסיעות. לפעמים כדאי לצאת על מנת לחזור הביתה. להרגשת המוגנות, למרות שאני יודע שזו לא חגנה אמיתית. אני אוהב לנסוע לחו"ל אבל די מתעצבן. מקרים מאד להגיע לשדה התעופה. לא איכפת לי לשבת שם שעתיים-שלוש. אוהב טיולים, נופים של הרים גבוהים, יערות ומים, פגישת נופים ואנשים. עכשיו אני כבר מסתפק בנסיעות בארץ, באירופה ובצפון אמריקה. יודע שיש מקומות יפים יותר, אבל אני כבר רוצה לחזור למקומות, לא לגלות מקומות חדשים.

אני לא צריך תנאים מיוחדים לכתיבה. רק אור בלילה. אם יש לי מה לכתוב, אני מסוגל לכתוב בכל מקום. אם אין – שום אווירה מיוחדת, פרחים, חפצים, מוסיקה או ספרים לא יעזרו. המניע לכתיבה הוא הקצר שנוצר בין דברים מבחוץ לדברים מבפנים. כמו התאהבות. זו התפתחות פנימית שנפגשת עם משהו הקורה מבחוץ. הגירוי יכול להיות מראה יפה אבל גם מלחמה. מקומות, רגשות, אנשים, מילים.

קשה להתנתק ממה שקורה מסביב. החיים שלי, לצערי, יותר מדי מוזחים עם מה שקורה במדינה. הייתי רוצה להשתחרר מזה, וזה לא הולך, ההזדהות גדולה מאד, כמו אצל כל בני דורי, אולי מפני שהיינו שותפים בהקמה יש לנו יותר איכפתיות. לא חושב שבחיים האלה הייתי יכול לשבת בשקט, בכפר שווייצרי למשל. אבל בחיים הבאים אולי הייתי בוחר להיות איכר נורווגי, או סיני. בגלל האוכל הסיני...

חלק מהכתיבה זה הרצון לנתק, אבל יוצא שרוב השירים מעורבים בנוף ובאירועים. ממש תחושה של קשר טבורי. הילדים מקבלים את העובדה שאני כותב בצורה טבעית. לא אומרים – שקט, אבא כותב. זה לא כאילו יש בבית משהו שצריך להתחשב בו במיוחד, בכל אחד מבני המשפחה צריך להתחשב. לכל אחד יש „סיבה". רעש לא מפריע לי. ותמיד אני יכול להסתגר בחדרי, למטה. רעש מרוחק של הבית אפילו עוזר לי. את רוב הדברים אני עושה בהליכה, תוך כדי שוטטות אני מגלגל בראשי דברים. מאד אוהב לטייל: בהרי יהודה, בנגב, בגליל, בשרון. זה לא מוכרח להיות מקום מפורסם או יפה במיוחד. מאד אוהב את אכזיב. כבר עשרות שנים אני מבקר שם, אצל אלי אביבי. אין כמעט ספר שלי בלי שיר שנכתב למקום, במקום או על המקום הזה.

נכנסנו לגור בימין משה ב־67, לפני שהפכה לשכונת יוקרה תרת־משמע. אז זה היה המקום הכי זול בירושלים והעדפנו אותה על שיכון. מכאן אפשר להגיע ברגל לכל מקום, קרוב למרכז העיר, לעיר העתיקה, שקט ויפה. בגינה נטעתי עץ לימון ועץ רימון ויש יסמין ונרקיסים וורד. לפעמים גם גזל ירוק חילדים שהלו יקינטונים. כולנו מטפלים בגינה כמו לרכים, היו לי קצת שאיפות חקלאיות. באישוש משם אני חושב שאולי זה אחד הדברים שהחמצתי, איכשהו קיבוץ, חקלאות, זה בשבילי ארצישראל האמיתית.

ירושלים היא העיר הקטנה הכי גדולה בעולם. פה אתה יכול לעשות את שלך לגמרי בפרטיות. להסתגר בצורה טבעית, בלי חומת ההסתגרות. בתל־אביב צריך יותר להאבק, כאילו להודיע שאתה רוצה להסתגר, להיות „פרטי". האבן הירושלמית עושה שהבתים לא יראו כמו שמאטעם אחרי 10 שנים. בתל־אביב הבתים הישנים נראים קירעים, סמרטוטים

מה אתה מראה שיר חדש לפני שהוא מודפס? *לפעמים לאשתי. לרוב, לאף אחד.*

עם מי אתה מדבר על שירים חדשים שלך? *כמעט ולא מדבר על שירה. לפעמים עם ידידים ... כמו החלך שימל או אהרון שבתאי.*

מהי בשבילך הצלחה? *ראשית, שאתה לא מת מרעב ומצליח להתקיים בכבוד. אח"כ, שאוהבים את מה שאתה עושה.*

מה גורם לך סיפוק? *לעשות דברים ולהרגיש תחושת הרמוניה עם הסובב אותי.*

מה הריח האהוב עליך? *ריח הטיון. זה הריח האמיתי של א"י, קצת מתוק וגם מר, גם יבש ... חוק וגם מיואש.*

על מה קשה לך לסלוח? *על סכלות שברשעות.*

מה החסרון הבולט שלך? *שאין לי מקצוע פיזי. הצד הרע של האינטלקטואל שחי במחש־ ... ובספרים.*

ממי או ממה אתה מפחד? *חושש להמשך קיומנו הרוחני, וכתוצאה מזה גם הפיזי, בארץ. ... מהבהניזם. הגלותיזציה של מדינת ישראל מפחידה אותי. פתאום עושים אידאליז־ ... מכל הדברים שדחו בתקופת ההשכלה. זו סכנה הרבה יותר גדולה מכל צבאות ערב ...*

מה מעליב אותך? *טימטום מתנשא.*

מה מרגש אותך? *חוויות אנושיות עמוקות. אהבה. אנשים שעושים למען הזולת בצורה ...*

מה אתה שונא לעשות? *לכעוס על הילדים שלי.*

מה מרגיע אותך? *הליכה, בישול.*

ממה אתה מתעב? *את התרבות המצ'ואיסטית בה אנו מצויים.*

באיזה ספורט אתה עוסק? *הליכה, שחיה.*

מה ישראלי בעיניך? *השרון, הקיבוצים, דימונה, באר־שבע, התערובת.*

מה אתה שונא בארץ? *את הממסד הדתי, דווקא משום שאני מבית דתי וראיתי דת יפה. ... של האנשים האלה, הרשעות שלהם, הקינאה שמניעה אותם, הוצאת כל דבר ... מהדת היהודית והפיכתה למערכת חוקים שלא קשורים כלל בבני אדם.*

מהו זכרון הילדות החזק שלך? *היום שנכנסתי לכתה א.*

מי הם הגיבורים הספרותיים של נערותך? *טוניו קרגר של תומס מאן, אנדריי מ„מלחמה ושלום", הנס קסטרו, הגיבור של „הר הקסמים".*

מי הצייר האהוב עליך? *מגריט. הוא שירי מאד, משתמש באימאז'ים ספרותיים, סוריאליס־ ... שמאד קרובים לי.*

מי היו גיבורי ילדותך? *יהודה המכבי ואלכסנדר מוקדון.*

איזו דמות הנערצת עליך? *דוד המלך. הצרוף של גיבור, פחדן, חוטא גדול וצדיק גדול, אדם ... לבכות ולנגן.*

מי שחקנית הקולנוע האהובה עליך? *עמנואלה ריווה ששיחקה ב„הירושימה אהובתי". ... גדנר, היא מאד הטיפוס שלי.*

איזה נשים יפות בעיניך? *לא אוהב נשים „פטיט", לא כאלה קטנות ועדינות מדי. לא ... עם אפון קטן. אוהב נשים גדולות, בריאות, לא רזות מדי, גם לא שמנות.*

זול ויותר בריא. הקומפוזיטור האהוב עלי ביותר הוא מוצרט. איתו הייתי יכול לגמור את החיים. לא לשמוע שום דבר יותר. לפעמים יש חשק למאהלר או לאחרים. אני גם די פתוח למוסיקה מודרנית. לקונצרטים כמעט ואיננו הולכים. יש פטיפון ורדיו. יוצאים לחברים, לפעמים לתיאטרון או לקולנוע.

שונא את הממסד הדתי, דווקא משום שאני מבית דתי וראיתי דת יפה. הציניות של האנשים האלה, הרשעות שלהם, הקינאה שמניעה אותם, הוצאת כל דבר אנושי מהדת היהודית והפיכתה למערכת חוקים שלא קשורים כלל בבני אדם.

רואה טלוויזיה בצורה סבירה, לא מכור. חדשות, לפעמים סרט מתח, הרבה פעמים צופה עם הילדים ב„בנסון" או סרטי מדע בדיוני. „צוות לעניין", למשל, מוסר מסר ברור של טובים ורעים, עם המון חוש הומור וקריצות. הקולנוע – זו אחת הנקודות החלשות באמנות הישראלית. ויש פה חומר נפלא, מכחינת הרכב האנשים ופתיחותם לדבר על הכל, להתווכח, וצפיפות האירועים. ודווקא הדרמה שלנו חלשה והקולנוע עוד יותר. כי אצלנו כל אחד שעושה סרט – מיד חושב שהוא אנטוניוני או ברגמן. ומבקרי הקולנוע, עם רגש הנחיתות שהופך להתנשאות של עקרים שופעים דיבורים נוסח – הנה, עוד פעם פליני. וראי פליני. הרי הנפלא בו שהוא פליני כל הזמן. זו תופעה תרבותית נפסדת. גם מבקרי ספרות משתמשים לפעמים בנימוקים כאלה – עוד פעם עמיחי. והאם אני צריך לכתוב כמו שלונסקי או מאייקובסקי? אני עושה רק מה שאני יכול לעשות. יש גם מבקרים ספרותיים טובים מאד, כמו שיש ספרות ישראלית טובה. כעם קטן, אנחנו בהחלט בליגה הראשונה של ספרות. בלי שחקני תגבורת מארה"ב. זאת ארץ קוראת ספרות. אין ארצות בעולם המערבי שקוראים בהן כל־כך הרבה שירה כמו פה. יש לנו סופרים ומשוררים שמתורגמים הרבה ובהחלט נחשבים בליגה הראשונה. פרס נובל יחיד, שהגיע לאורח ישראלי, קיבל סופר, לא מדען, לא ממציא, לא „עושה נפלאות". אבל את העתונות מעניינת יותר הצלחת בית הרושה, שמעתיק פטנט שהיפנים העתיקו מהאמריקנים.

אני קורא במעט רק שירה. בעברית, אנגלית וגרמנית. מה אני קורא? בלי שמות, כדי שלא יהיו אחר־כך פרשנויות. אני חי עם שירים, מגלה שירים חדשים, חוזר לישנים. יש מין המשכיות כזאת, אין שברים, אין מוקדם או מאוחר. גם בשירים שלי. היות שאני אדם מאד המשכי, אני יכול בקלות להגיע לכל מקום, הכל נמצא בחלל אחד של ההווה. כל שיר זה מין שוק כזה שיש בו דברים שונים, וכל אחד מוציא מה שנחוץ לצרכיו וקשור לחוויותיו האישיות.

... לגור בירושלים. חי כאן בצורה טבעית ולא ... על הערך ההסטורי, דתי, לאומי. יש ... אוהב לא פחות. נוף השרון, למשל. אוור ..., פרדסים ובתים ושבילי חול והקירבה לים. ... ציוני מאד ודתי מאד. הייתי בן 11 ... לארץ. לא היו לי בעיות היקלטות בתרבות, ... למדתי גם גרמנית וגם עברית. הסבים ... בעלי משקים גדולים בדרום גרמניה. פתח־תקוה, אליה הגענו, היתה המשך טבעי לגמרי, בית בתוך פרדס יפה. הבארות, קולות המשאבה, יללת התנים. הנוף השתנה, מקומות צריכים להשתנות ואין לי שום בכיינות על זה. עכשיו יש טלוויזיה במקום תנים.

אני מאד אוהב לקנות בשוק, אוהב את התכונה של השוק, זה קסם ששום מרכול לא יכול לתת לך. בדרך כלל שנה אצל אותם ירקנים ובאותם איטליזים. אוהב לקנות אוכל. אוהב גם לבשל, בעיקר לרקוח ריבות. לא הולך לפי ספרים, מצרף מה שאפשר, למשל, מיץ מנדרינות עם חתיכות תפוחי־עץ. פעולה פיזית מרגיעה אותי. דברים אחרים אני לא אוהב לקנות. כשצריך לקנות בגד אני עושה את זה מהר מאד. לא מובן להקריש מאמצים רוחניים או פיזיים להשגת חפצים. אם אין – אז אין. אני אוהב בית מסודר, חפצים שימושיים עם איזה יופי, אבל שלא יבלטו מדי. לא אוסף ציורים. יש ציורים שאני מאד אוהב, כמו אקוואן שונבל, רות בסברה, טומרקין, אבל ציור זו האמנות שאני הכי פחות מצוי בה. במקום ראשון, יחד עם שירה, עומדת המוסיקה. זה ממש צורך. זה מפיס ... אותה בלי ...

עקרי ספרות משתמשים ... בנימוקים כאלה – עוד פעם עמיחי. והאם אני צריך לכתוב כמו שלונסקי או ... מאייקובסקי? אני עושה רק מה שאני יכול לעשות.

ראיינה: נורית ברצקי

צילום: זושי זמיר (סקופ 80)

פלאש־בק

(המשך מעמוד 20)

יודעת מי זה, אולי זה מישהו מאנשי האגיה, אולי צלם מקצועי. נדמה לה שהיא היתה שם לבד.

40 שנה אחר־כך, כאשר תביא את התמונות לתל־אביב, יתברר לאורסולה שעותקים מהתמונות שלה כבר נמצאים בישראל, בבית התפוצות, במוזיאון ההגנה, אצל מעפילים בבית. „אני זוכרת שאחרי הארועים נתתי עותקים לאנשים מהג'ויינט והם הבטיחו לי להעביר את זה לישראל, ככה זה כנראה הגיע לכאן", היא אומרת, הופכת את אחת התמונות ומצביעה על החותמת הכחולה: ליצמן – המכורג.

ב־52' הפסיקה אורסולה לצלם. היא התחתנה, התאלמנה, נדדה בין ספרד לאיטליה וחזרה בשנים האחרונות לגרמניה, לחיות שם ברוחק על קיצבת ביטוח לאומי. ארבעים שנה נותרו התמונות במחסן, ארוזות בארגזי קרטון. „לא היה לי מושג שיש להן ערך, לא ידעתי ש'אקסודוס' נהפכה לסמל כזה בהסטוריה שלכם", היא אומרת. לפני שנתיים סיפרה במקרה לשני ידידים יהודים. „הם אמרו לי שאני חייבת לפרסם את זה, שזה אוצר אמיתי. רק אז הבנתי והחלטתי שקודם כל אני צריכה לקרוא משהו על אקסודוס. נגשתי לספריה ושאלתי אם יש משהו בגרמנית: בטח, ענתה לי הספרנית, יש לנו את 'אקסודוס' של לאון יוריס..."

ליצמן יצרה קשר עם הורסט זיבקה, שהוציא לאור לאחרונה ספר על אקסודוס. זיבקה אמר לה: חבל שלא ידעתי על התמונות, אבל תעשי מזה ספר, את חייבת. אחר־כך היא הלכה לשגרירות ישראל בבון, שמעה גם שם שהתמונות שלה הן נכס יקר וקיבלה כמה מספרי טלפון של ישראלים שיוכלו לעזור לה, אם וכאשר תגיע לארץ. מו"ל גרמני אחד הבטיח לשלוח אותה לישראל עם 2000 מארק, כדי שתראיין את מעפילי 'אקסודוס', אבל אחר־כך הוא התחרט ואמר שאולי כדאי בעצם לראיין אותם בהתכתבות מגרמניה. ליצמן נשברה וטסה לישראל.

בישראל הגיעה אורסולה לשגרירות הגרמנית וקיבלה שם את מספר הטלפון של הרב ד"ר זאב גוטהולד, לשעבר איש משרד הדתות. „איש נחמד", אמרו לה, „הוא יראה לך את העיר העתיקה בירושלים ויעזור לך." „איש נחמד", אומרת אורסולה, „הוא באמת עזר לי והפנה אותי לעתונאי גרמני, שעובד בארץ, אולריך סאם. אני באמת חושבת שהוא רצה לעזור לי וזו לא אשמתו כל מה שקרה אחר־כך עם סאם." „אישה שלילית", רוטן גוטהולד כאשר אני שואל אותו על אורסולה, „40 שנה היו לה תמונות ופתאום היא התעוררה. למהזז כי היא הריחה שמתקרב יום השנה ה־40 של 'אקסודוס' ואפשר לעשות קצת כסף. אבל האישה הזאת אין לה שום קשר ליהדות וליהודים, אני לא יודע מה היא עשתה בשואה, היא לעולם לא פידסמה שום דבר, היא גוי גמור בעיניי כתיבה ויהדות ונראה לי שהיא פשוט רוצה לעשות כאן סנסציה זולה."

גוטהולד לא טרח להכהיר לאורסולה את דעתו עליה. לכן, כנראה, היא בטוחה עד היום שהוא לצידה, מוכן להגן עליה מפני אנשים רעים, שטוענים שהיא סנילית, שקרנית, נצלנית וסתם לא מוכשרת. הוא גם לא אמר לה מה שאמר לנו, ש„בכלל אין בתמונות שלה שום דבר. אלה תמונות בנאליות שאין בהן את הדרמה האמיתית של אקסודוס".

בבית התפוצות בתל־אביב, לא חושבים כך: „התרגשנו נורא כשאורסולה פתאום באה אלינו עם התמונות", מספרת נאווה שרייבר, מנהלת התערוכות המתחלפות, „לדעתנו, יש לתמונות ערך הסטורי אדיר. כל ארכיון שמכבד את עצמו, ילחם על הזכות לקבל את התמונות האלה. חוץ מזה, זה נדיר לפגוש פנים־אל־פנים צלם שהיה נוכח בארוע הסטורי ושהעתקי התמונות שלו מתגלגלים בכל מקום".

פליטי "אקסודוס" מכינים מזרונים במחנה בגרמניה. ([illegible])

גם בטלוויזיה לא חשבו כמו גוטהולד והזמינו את אורסולה לראיון ב„ערב חדש". המנחה, דן מרגלית, מסר מספרי טלפון כדי ליצור קשר עם אורסולה – אחד בסוכנות היהודית, בשעות הבוקר, והשני – בביתו של העתונאי אולריך סאם, בכל שעות היום. בחמש ושלושים, כשנגמרה התכנית, החל הטלפון לצלצל בביתו של סאם ולא הפסיק עד חצות. למחרת, היה גם הטלפון בסוכנות עסוק מאוד. שלוש־מאות אנשים, מעפילי אקסודוס, הסכימו להפגש עם אורסולה ולהתראיין.

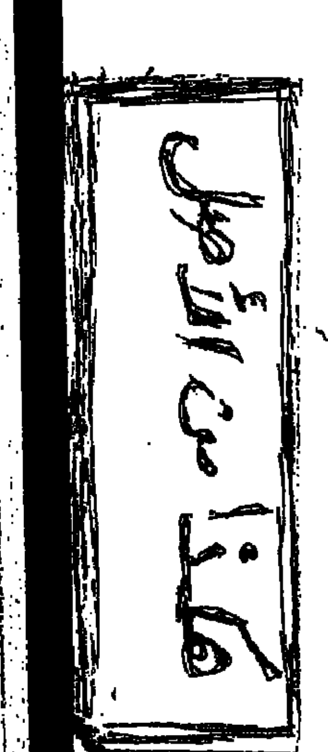
[illegible] לא ציפה לשטף כזה של טלפונים, לא [illegible] וגם לא אולריך סאם. למחרת היו אמורים [illegible] להתחיל בעבודה – להגיע אל האנשים, [illegible] דיבר מעולם על הטראומה, ולראיין אותם. [illegible] הרשומון של הסיפור. אורסולה טוענת: [illegible], הוא רצה לנצל אותי, לעשות את [illegible] לבד וגם, כמובן, להרוויח לבד. סאם, חברו [illegible]: „הבהרתי לה אותו כי היה ברור [illegible] לא תוכל לכתוב את הסיפור"), בנו של שגריר [illegible] לשעבר במוסקווה, נוצרי שהתגייר („אני לא [illegible] אני יהודי, זו שאלה גזענית"), חי בארץ [illegible], היה נשוי לישראלית, דובר עברית רהוטה, כותב ל'שטוטגארט צייטונג' ומשדר לתחנת הרדיו אריאס ברלין, טוען: „אורסולה היא אישה נצלנית ומרשעת, היא רצתה לנצל אותי כמו אידיוט ואחרי זה לתת לי בעיטה החוצה".

אורסולה: „בתחילה התרשמתי ממנו מאוד, הוא נראה לי אינטיליגנט וישר ורוצה מאוד לעזור. הוא ממש התחנן שאתן בטלוויזיה את מספר הטלפון שלו, כדי שיהיה מי שיקח את ההודעות. אחר־כך הבנתי שהוא רצה בעצם לקחת הכל לעצמו, כולל הכסף. הוא אמר לי: את לא מסוגלת לעשות את זה, בואי ניקח אוטו וניסע ביחד, אני יכול לקבל בשביל זה 4,000 דולר מהסוכנות. הוא רצה שנחתום על חוזה, שבו יובטחו לו 50 אחוז מהתשלומים ושהוא גם יגיד לי איך לעבוד ואת מי לראיין. לא היה איכפת לו שכבר הוצאתי 8,000 מארק מכיסי ועל־חשבוני. אמרתי לו שאני לא מוכנה לכל זה ושהחלטתי לא לעבוד איתו, וביקשתי שיתן לי את רשימות האנשים שהתקשרו, כדי שאוכל להתחיל לעבוד לבד. הוא לא הסכים. הוא אמר: לא אתן לך שום דבר, השמרתי את הרשימות. קיבלתי טלפון מוזר מאישה אחת שהציגה את עצמה כערנה שי, עתונאית, נדמה לי שהיא אמרה שהיא כותבת ב„העולם הזה". היא סיפרה לי שכולם מדברים עלי והולכים לעשות לי שם רע בעתונות ושאני חיה כאן על־חשבון הטראומה של מעפילי אקסודוס, שבאתי לסחוט כסף מהסוכנות ולקחת מסמכים שישמיצו אחר־כך את שם ישראל בעולם. היא גם אמרה לי שאנה פונגר, הכתבת בישראל של 'זיד דויטשה צייטונג' ו'נויה ציריכר צייטונג', עורכת בימים אלה ספר על אקסודוס ומאוד כועסת עלי שפתאום באתי לכאן כדי לקחת לה את הסיפור. התקשרתי לאנה פונגר והיא אמרה: מה פתאום?! מעולם לא התכוונתי לכתוב על אקסודוס! אחר־כך שלחתי אליו כתב גרמני אחר שחי בארץ, פיטר פיליפ, ואולריך אמר לו שהרשימות כבר מזמן לא אצלו כי הוא נתן אותן לערנה שי. כן, אותה ערנה שי שאינני יודעת מי היא. בינתיים שלחתי לאולריך סאם מכתב, באמצעות עורך־דין, וכו דרישה שיחזיר לי את הרשימות. זה רכוש שלי. אני לא אוותר לו."

אולריך: „הרשימות נמצאות בידה כבר שלושה שבועות. על מה היא מדברת?! היא שלחה אלי בחורה אחת, לא זוכר את שמה, ערנה או אתי או משהו דומה, נדמה לי שהיא עתונאית בעתון „העולה" של משרד הקליטה, ונתתי לה את הרשימות. זה לא העניין שלי איפה הן עכשיו. היא שיקרה אותי לאורך כל הדרך ועשתה לי צרות נוראות. היא אמרה לי שהיא לא יודעת לכתוב וביקשה ממני שאכתוב את הספר ושנפרסם אותו יחד. סיכמנו בעל־פה שאני אעזור לה. היא רצתה שאני אסיע אותה באוטו שלי בכל הארץ, על־חשבוני, שאשמש מתורגמן בשיחות שהיא תקיים עם האנשים. הקרבתי שלושה ימי עבודה כדי לענות על הטלפונים שהגיעו אחרי הראיון בטלוויזיה, אבל אחר־כך, במקום להודות לי, היא אמרה לי שאני אידיוט ושהיא לא רוצה לעבוד איתי. כנראה שהיא חשבה שאני רוצה לכתוב לבד את הספר ולהיות מיליונר. על מה היא מדברת?! לכל היותר הייתי עושה מזה שלוש תוכניות רדיו או כמה כתבות, זה בכלל לא מענין אותי. לכתוב ספר?! איתה?! היא הרי מנצלת אנשים, עשרים בני־אדם עוברים בשבילה כאן והיא סוחטת מהם כספים וחיה על־חשבונם. אני בכלל לא רוצה לשמוע לא ממנה ולא מהתמונות שלה, שלדעתי ערכן מפוקפק מאוד כי ראיתי אותן כבר בבתים של מעפילים."

עד עתה לא ברור לאן נעלמו רשימות האנשים שאורסולה צריכה היתה לראיין. אולריך טוען: הן לא אצלי, אורסולה טוענת: גם אצלי לא, במערכת „העולם הזה" לא שמעו מעולם על כתבת ששמה ערנה שי, במשרד הקליטה אין עיתון שנקרא „העולה". אורסולה מצידה התגברה על אובדן הרשימות וכבר ראיינה כמה עשרות מעפילים. בקרוב היא תחזור עם החומר לגרמניה. היא אומרת שכבר יצרה קשר עם מו"ל נודע מאוד באמריקה. יכול להיות שיעשו מזה ספר.

עמנואל רוזן

כים קש לדולרים

שתים־עשרה אגדות ילדים קלאסיות עומדות להפוך לסרטי קולנוע מרהיבים, בהפקתם של גולן וגלובוס. את הסיפור הראשון – „בת הטוחן", שהכרנו כעוץ־לי־גוץ־לי, מסריטים בימים אלה בארץ, בהשתתפותה של איימי אירווינג היפהפיה, רעייתו של סטיוון שפילברג. הבמאי הוא אחיה של איימי, דיוויד.

מאת עירית שמגר
צילומים: יוני המנחם

אפשר להבין מדוע היא אומרת, „חיי הם אגדה. אינני מאמינה שכל זה קורה לי באמת".

הרעיון להסריט אגדות ילדים הקלאסיות הוא כמו ביצת קולומבוס המפורסמת: איך לא חשבו על זה קודם?! קשה להאמין, אך מאז שוולט דיסני יצר את סרטיו המצויירים המקסימים („שלגיה" נוצרה ב־1937!) לא עסק הקולנוע ברצינות באגדות ילדים. שלי דובאל הזכירה לכולנו את הקסם בסידרת הטלוויזיה שלה. עכשיו נכנסים לתמונה מי אם לא מנחם גולן ויורם גלובוס (חברת ג"ג) ומסריטים בארץ סידרה של שתיים־עשרה אגדות בתקציב כולל של 24 מיליון דולר. טירות מפוארות וארמונות עתיקים נבנו בנמל יפו ובאולפנים בנווה־אילן, מבצרים צלבניים מירושלים וחומות עכו הם התחליף לנוף האירופי של ימי הביניים. את התפאורות, התלבושות, העיצוב האמנותי והאיפור עושים ישראלים. גם רוב הצוות הטכני והשחקנים הם כחול־לבן, אך בכל סרט יופיעו כמה כוכבים בינלאומיים. ויהיו גם הרבה שירה ומחול. אגדות מוסיקליות. האגדה על בת הטוחן והגמד שעשה זהב מקש, היא הראשונה בסידרה. הקלאסיקה של האחים גרים, שגם ה"קאמרי" ופשגל עשו ממנה זהב.

„**ע**וץ לי גוץ לי" – התרגום החינני של אברהם שלונסקי ל„ראמפלסטילטסקין" – היא אחת העתיקות באוסף „אגדות האחים גרים", יעקב הבכור ווילהלם הצעיר בשנה, בנים למשפחה קלוויניסטית אדוקה בגרמניה, שהיו חוקרי לשון, מיתוס ופולקלור גרמני בסוף המאה ה־18 וראשית המאה ה־19. בתחילת דרכם המדעית עסקו חברי האקדמיה המכובדים כאיסוף אגדות עם, ברובן ממקורות לא כתובים, ולא כולן היו דוקא גרמניות. האחים גרים הצילו מאבדון אגדות עתיקות מאירלנד, סקנדינביה, הולנד וצרפת. הם שיכתבו אותן בסיגנון

(המשך בעמוד הבא)

...אומרת פרסילה פוינטר), הודיעה ...שהיא מתכוונת להיות שחקנית. („לא דומה ל'תהילה'"), חמש שנים ...אך בסרטיה הופיע רק בדמות פסנתרנית ...או צלנית („מיקי ומוד"), ונאלצה ללמוד ...באופן מיכני. הצעירה לבית ...והבכור הוא, כאמור, במאי, ואחותה ...מורה לילדים חרשים) התמקרה במסלול ...„קארי" האימתני של בריאן דה־פלמה, ...שם ניצחה את ריצ'רד דרייפוס – היא ...אמה. ב„ינטל" היא נישאה לברברה ...„מיקי ומוד" בילבלה לגמרי את דעתו של ...עד שקם ונשאה לאשה והפך עצמו ...לבד נישאת העלמה אירווינג ...ההולא הכל־הוליוודי סטיבן שפילברג, ...בן שמונה חדשים, מקס תכול העיניים.

הנסיכה (איימי אירווינג) והגמד (בילי בארטי): מי יודע את שמו?

נשמע טיפוף פרסות: הנסיך רכוב על סוס לבן, חוצה קרב ובא.

אין דבר טבעי יותר לאיימי אירווינג מאשר לגלם את קייתי, בת הטוחן. בתיאטרון ילדים בניו־יורק, לפני שלושים ואחת שנים, היא החלה את הקריירה האמנותית שלה על הבמה – כרמות התינוק ב„עוץ לי גוץ לי"! אמה, פרסילה פוינטר, אחזה את איימי בת תשעת החדשים בזרועותיה, ולא מסרה אותה בשום אופן לגמד הרשע ראמפלסטילטסקין, עד שניחשה את שמו והצילה את תינוקה. אבי הנסיכה שבדרך, ג'ולס פוינטר, ביים את ההצגה ההיא. את הסרט שמסריטים עכשיו בפארק הירקון מביים האח הבכור, דוויד אירווינג. אמם של השניים, בת־הטוחן דאז, היא היום המלכה (אם הנסיך המתנגדת לנישואיו עם אחת מפשוטות העם). כוב סימונדס (אביה והחורג של העלמה איימי) הוא הטוחן. סיפור משפחתי.

איימי אירווינג, בת למשפחת־במה („תמיד ידעתי

ילד שמצחו טהור ונקי־מענן
ועיניים חולמות פלאים!
אף כי זמן בן חלוף הוא, ואתה ואני,
מחצית ימינו חלפה לה,
חיוכך האוהב ישא עוד ברכה
למתת־אהבה של סיפור־אגדה.
(לואיס קארול)

בימי־קדם, כאשר היה עוד בכוחן של משאלות להשפיע, חי לו בממלכה קטנה טוחן עני. ולטוחן בת יחידה שכה יפה היתה עד כי השמש עצמה, שכה הרבתה כבר לראות, השתאתה בכל פעם שזרחה על פניה. בבית הטוחן, על שפת הירקון היא יושבת, תלתלי זהב ארוכים מעטרים את פניה היפהפיים של איימי אירווינג והיא מצפה. מרחוק

הגמד הרשע טווה זהב בפלך כדי להציל את הנסיכה.

האיש הקטן

בילי בארטי מכנה עצמו „איש קטן" – ביטוי נכון לאדם שגובהו בערך מטר. מגיל שלוש הוא משחק ויודע שבחר לו את השטח הקשה ביותר לאדם כמותו. „כלבים, ילדים וגמדים גונבים סצינות, לכן תמיד אומרים לי: חכה עד שיהיה לנו סרט על קרקס – אז נקרא לך". אך בילי בארטי יודע שהוא מסוגל לעשות הרבה יותר. אילו היו הדברים תלויים בו, הוא לא היה בדרן־שחקן. הוא ספורטאי והחלום שלו זה לחיות מאמן, והכי הכי: כדורסל. „האם הגובה שלהם מקנה להם את כל הזכויות?", הוא שואל.

בילי בארטי אומר על תפקידו בסרט, של הגמד ראמפלסטילטסקין: „אני רשע קטן וחמדן, אך גם די מצחיק. בסך הכל אני עוזר לבת הטוחן ואני נותן לה הזדמנות שניה לחלץ מן הצרה."

לפני „עוץ לי" הוא סיים עבודה בסרט עם קירק דגלאס וברט לנקסטאר, שם גילם גנגסטר שפרש לגימלאות ושני חבריו (דגלאס ולנקאסטאר) באים לצרפו מחדש לכנופייה. זה היה תפקיד אופי לשחקן ולא לשחקן־קטן־קומה.

„הגעתי לעסקי השעשועים בגיל שלוש, במקרה. הלכתי לקנות לי ממתק, אך לא הייתי מצליח להגיע עם היד לכיס. אבי לימד אותי להסתובב על הראש וכך היו המטבעות נופלים מכיסי. עשיתי זאת, מישהו ראה אותי, והוזמנתי להופיע. הפכנו למשפחת אמנים. עשר שנים נסענו ברחבי ארה"ב ועשינו מופעי ודוויל, אני ושתי אחיותי. אבי ניהל את הלהקה, ואמי דאגה לנו, לילדים. לא למדתי הרבה בבית־הספר, אך אני חושב שאני יודע הרבה על החיים. אחרי כמה שנים עזבתי והלכתי ללמוד בקולג', לבסוף חזרתי לבמה. כבר חמישים שנה אני בשו־ביזנס."

הוא אוהב תפקידים קומיים ודרמטיים. „אולי יום אחד עוד יגלו אותי וגם אני אקבל איזה פרס", הוא צוחק. יש לו רצון עז לפגוש כאן ישראלים נמוכי קומה: „יש לנו על מה לדבר, להחליף ידיעות על התקדמות רפואית וחינוכית, הייתי רוצה שיתקשרו אלי."

הנסיכה ותנסיך (ג'ון מולדר בראון) ליד ערימת הזהב.

(המשך מהעמוד הקודם)

פיוטי וקולח, עם שפע הרפתקאות וזוועות. בראשית המאה שלנו עוד נחשבו אגדות האחים גרים לחומר קריאה מזיק ומפחיד, אך מאז גילו הפסיכולוגים כמה בריא לילדים לפחד ממכשפות, ומגמדים וענקים מיפלצתיים, ולחיות את דימיונותיהם באמצעות האגדה. ברונו בטלהיים כתב את סיפרו המפורסם מאד „קסמן של אגדות", והאגדות חזרו לאופנה.

מנחם גולן ויורם גלובוס לא משכתבים את האחים גרים. זה אותו הסיפור על הטוחן העני (והטיפש) שלא יכול להתאפק והוא משבח בכל העיר את בתו היחידה, כמה יפה, מופלאה ויודעת קסם היא. בהתלהבותו היתרה הוא מצהיר שבכוחה גם לטוות זהב מקש. המלך החמדן, שליטה של הממלכה, מצווה על הטוחן להביא אליו את הבת, כולא אותה במרתף הארמון עם פישור וערימת קש, ומצפה לזהב. איך תינצל הנערה מהבל פיו של אביה הרברבן? אפילו בן־המלך שמתאהב בה, לא מסוגל להושיע. רק גמד מוזר ומפחיד מסוגל להפוך קש לזהב, אך לא בחינם הוא מציע את עזרתו. „אטווה לך זהב אם תתני לי את הבן הבכור שיוולד לך לאחר שתנשאי לנסיך", זו העיסקה, ובת־הטוחן מסכימה. היא נישאת לנסיך, יולדת תינוק, וביום התשלום מופיע הגמד ומציע תחליף: אם תנחש את שמו, הוא לא יקח את התינוק. איך תוכל הנסיכה לגלות את שם כמו ראמפלסטילטסקין?

בא אמור, מרובר פה בקלאסיקה, באגדה ולא במיתוס. לסיבוכים יש פתרון אופטימי וסוף טוב לכל, אך התבנית היא זהה: הקרבת בן בכור לאל או למולך, למלך או לגמד, מקורה במינהגי שבטים קדמונים. פסיכואנליטיקאים פירשו את האגדה על פי תסביך אדיפוס ותהליך התבגרותה המינית של הנערה. המשימה העל־אנושית (להפוך קש לזהב), שנופלת על הנערה התמה בשל קשר־ידו של אביה, היא אחד השלבים ההכרחיים בהתפתחותה. הגמד העוזר לה הוא הפן המיפלצתי, החייתי והמפחיד, של הגבר־הנסיך. סמל פאלי מובהק המבקר את הנערה. עם גילוי שמו הסודי היא תגלה את סוד המין, חידת הבריאה, ואת זהותה האישית, הנשית. ואז גםשתשתחרר מן התסביך האדיפלי, ותוכל לחיות באושר ועושר עם הנסיך שלה. והגמד? כאשר מתגלה סודו רוקע ראמפלסטילטסקין ברגלו ונבלע בשאול – המקום ממנו בא הסיוט העתיק הזה, מקום שאמור לסמל היום את התת־מודע.

ראמפלסטילטסקין, הגמד המפלצתי והמשעשע מן האגדה, הוא גילגולו של מפלצון עתיק ביותר. בת המצרי היה גמד מפחיד שעיניו בולטות, זקנו מדובלל ולשון ענקית משתרבת מפיו. עור הגמד שעטף אותו נסחב בין רגליו והוא האל המצרי היחיד המתואר עומד כשפניו אלינו. זללן, מצחיק וכעסן, שהיה אחראי להזדווגות הטכסית של פרעוני מצרים ודאג ללידה קלה ומוצלחת. המצרים הקדמונים, כך נראה, לא הסתבכו בסמליות פאלית. הם קראו לדברים בשמם ולגמדים נתנו תפקידים מוגדרים.

ב„ראמפלסטילטסקין" של האחים גרים נמצאו גם לא מעט רמזים אנטישמיים. הגמד המכוער, היודע איך לעשות זהב, חומד בתולות נוצריות ומבקש לגנוב לעצמו תינוקות נוצרים חינניים, הוא דמות מובהקת מן המחזה האנטישמי. לא מן הנמנע שהאחים יעקב ווילהלם, חברי כבוד בחברה הלותרנית, היו מודעים גם למשמעות הזאת. בגירסאות המוקדמות של אגדותיהם היתה התייחסות נוצרית עמוקה. רבות מהן עסקו בנס הלידה הבתולית, בחיי מריה ובנה. כל אלה נעלמו במשך הזמן, ועימם גם המימד האנטישמי. בישראל, ראמפלסטילטסקין הוא עודלי גודלי, שמשחק אותו בילי בארטי, אדם־קטן ומקסים. איימי אירווינג, בת הטוחן העני, נישאת לג'ון מולדר־בראון, הנסיך הבלונדיני המקסים. ואם לא מתו עדיין, הרי הם חיים באושר עד עצם היום הזה. את העושר הם משאירים ליורם גלובוס ולמנחם גולן, שהחליטו לדחוק את אולפני דיסני מארץ החלומות, ובעצמם כבר הפכו לסיפור אגדה המצפה למפיק שלו. ■

„שפילברג זה עניין פרטי"

בסרטה „התחרות" היתה איימי אירווינג פסנתרנית העומדת בפני קונפליקט בין אהבה לקריירה. בחיים לא קיים היום הקונפליקט הזה. „המשפחה תמיד תהיה אצלי במקום הראשון", אומרת איימי בהפסקת צילומים קצרה. „אני שמחה שחיכיתי ולא ילדתי תינוק בגיל צעיר מדי, היום אני שלמה עם הדברים. איני מרגישה שאני מפקידה משהו בחוץ, כאשר אני נשארת עם מקס בבית. כל זמן שהוא לא הולך לבית־ספר לא אופיע בשום מקום שלא אוכל לקחתו עימי.

„גדלתי במשפחה מאד חמה ומלוכדת. אבי ואמי היו אנשי במה ששיתפו אותנו בכל. גם אבי החורג הוא שחקן, ועכשיו כולנו פה באותו הסרט, וכבר מתכננים את הסרטים שנעשה יחד בעתיד.

„היום אני בת שלושים ושתיים, ומרגישה שבארבע השנים האחרונות השתניתי מאד, אני מרגישה שלווה, יש לי שורשים, ואני נחנית לתחפשר: לא אקח על עצמי תפקיד שירחיק אותי מבני משפחתי.

„מקס נסע איתנו (אתי ועם אביו סטיבן) מאז שהוא היה בן שבועיים, הוא היה איתנו בירח הדבש שלנו, תמיד.

„לא ארחיב את הדיבור על סטיבן שפילברג כי זהו עניין פרטי. אני מוכנה לומר רק שכבר עשר שנים אנחנו חברים הכי טובים. בעיני, גם זה סיפור אהבה מן האגדה.

„לא מפריע לי שיכנו אותי הגברת שפילברג, זה לא כינוי כל כך גרוע. וזכי טוב אם יקראו לי 'אמא של מקס'! אני רוצה ללדת עוד ילדים, לפחות שניים, הרי אני מופלעה על הבמה מילדות ואיני חוששת להפסיד כלום. ממילא מעטים מאד תפקידי האופי שיש לשחקניות בסרטים, ואת אלה, כידוע, נותנים עכשיו למריל סטריפ.

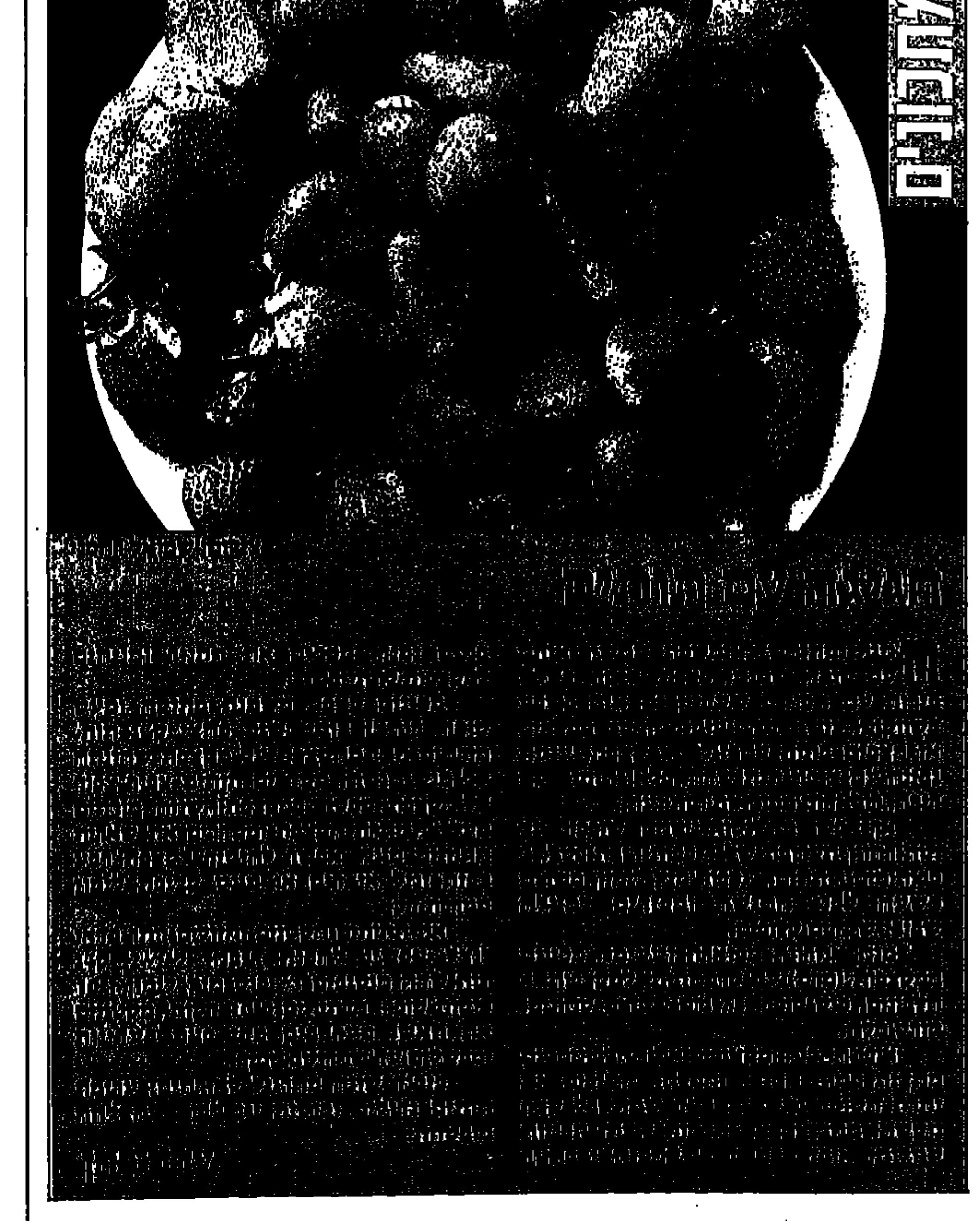
„אני אוהבת לחזור לבמה שם יש [illegible] תפקידים עסיסיים לשחקניות, ובתיאטרון אפשר לעבוד ליד הבית."

איימי אירוינג והתינוק: רוצה שיקראו לה „אמא של מקס".

לאכול בחוץ

ארוחה עסקית במחירי מציאה

זה מאוד מתאים לתלות בפתח המסעדה את השלט „בעל־הבית השתגע" – הנוסח השגור אצל הכרוזים ברוכני מכירת החיסול. אבל כאן לא מדובר במכירת חיסול. מדובר בארוחה עסקית, במסעדה מהודרת, עם מפות לבנות ויין ומזון ופשיזאופשי. וכל אלה, כולל מע"מ ושאר זנבות, במחיר של 12 שקל בלבד. הלכנו ל„בית הטקסטיל" שמול גן צ'רלס קלור, עלינו במעלית לקומה הרביעית ונכנסנו למסעדה „מריטארנה", להיווכח אם השמועה נכונה, אם אכן זוהי הארוחה, וזהו המחיר.

עובדה. מזנון פתוח. עשרות פריטים חמים וקרים. סלאטים ומרקים ודגים ופשטידות ומיני קינוח. ואתה נוטל ככל אשר תחפוץ. ומביאים לך, כלול במחיר, שני בקבוקים של יין, אחד לבן, אחד אדום. ואם אחרי כל אלה עוד חסר לך בשר כבש, או בקר – תמורת ששה שקלים נוספים אתה מקבל שלושה שיפודים מן האסכלה. אתה טועם לך סלאטים, נוטל מן הדגים המעושנים, מן הדג הממולא. אתה לוגם אחר מארבעת המרקים. תרצה מרק נוקי – הדוך פנייה. לנגד עיניך יכינו לך אומלט של פטריות, או כל אומלט אחר שתבחר. אתה יכול ליטול לך כרע של עוף צלוי ולפני כן, או אחרי כן, לטעום מהירקות הממולאים. ואחר כך לפנות לדוכן מנות הקינוח שבו, בין הפודינגים ודומיהם, יש גם עוגות ופיפורים.

הפעם – אינפורמציה בלבד. על איכות המזון וטיב הכנתו נשוב לכתוב אם אכן יוסיף המקום לפעול במתכונתו הנוכחית ובמחירים המכווצים הללו לאורך זמן.

נפילה בהוד־השרון

נסענו רעבים בכביש השרון. חצינו את הוד השרון ולפני הפנייה למגדיאל, בצדו המזרחי של הכביש, ראינו פתאום בית חד־קומתי. בית נחמד, קורן כפריות, עם חצר גדולה סביבו, עם שלט המכריז כי מצוייה בו מסעדה שקוראים לה „הוילה". „הוילה" הזו (דרך השרון מס' 81) היתה פעם בית מגורים טיפוסי למושבות השרון. מאותם בתים המוקפים בגינה ובפרדס. מלבד שיפוץ וציבוע לא שינו את חיצוניותו. רק בתוכו הרסו את הקירות והפכו את החלל לאולם מסעדה. מקום נחמד לכל הדעות.

על השולחן מצאנו כרטיס־ביקור של המסעדה. מבטיחים בו מאכלים מעולים, מוסיקת רקע, הזמנות לאירועים וחניה מסודרת. החניה, אכן, בשפע. הזמנות לאירועים יש להניח שמקבלים ברצון. מוסיקת־רקע שמענו במרואווזיננו. ואשר למאכלים המעולים? או שאינם בנמצא, או שהגענו לשם ביום לא טוב.

הגברת ששרתה אותנו היתה נחמדה ומלאה רצון טוב. צלחת מבחר הסלאטים שהביאה לנו הכילה פריטים טריים, ביתיים ככל הנראה, אך מאוד לא מלהיבים ומאוד לא מתאימים להגדרה המופיעה בכרטיס הביקור. מצאנו בצלחת גזר מרוקני – סביר; חצילים בנוסח כבד קצוץ – ככה־ככה. חצילים קלויים־מעוכים – ברמה מאוד ממוצעת. היה שם גם מה שקרוי „סלאט־הבית", שהוא תבשיל עגבניות (משהו כמו מרבוחה). הגברת ששרתה אותנו המליצה עליו מאוד. לא ברור לנו מדוע.

מן המנות העיקריות המליצה לנו על צלעות כבש, משום מה לא התאים לנו המקום הזה עם צלע כבש. התפשרנו על שישליק כבש וקבאב. כתוספת ביקשנו וקיבלנו סלאט ירקות טרי וטבעות בצל. וזה הגיע. הקבאב – גלילים מאורכים, משוסעים לאורך ופתוחים לצלייה טובה יותר – היו לגמרי לא רעים: הצבע היה סימפאטי, הניחוח נעים, העסיסיות טובה והטעם מהנה למדי. וזוהי המנה העיקרית הזולה ביותר המופיעה בתפריט. ללמדך שלא כל מה שזול רע. לעומת הקבאב, השישליק שקיבלנו היה אסון אמיתי. לקוביות הבשר המשופדות היה גוון מוזר ולא אמין.

אם היה זה כבש – היה זה ודאי כבש קפוא, מיובא. לא היה לו שמץ טעם או ניחוח של בשר כבש. ניסינו קוביה ועוד קוביה והחלטנו לוותר על המנה. באיזשהו מקום קינן בנו החשש שמא נשלם על לעיסת המנה בקילקול קיבה. כעבור שעות אחדות, כשמאום לא אירע לנו ולשותפנו לארוחה, ניתן היה לקבוע שהבשר, מבחינה תברואתית היה בסדר גמור. אך לא יותר מזה.

קינחנו בסלאט פירות טרי שאי אפשר לומר עליו שום דבר רע, לעומת זאת גם לא משהו טוב. המחירים ב„הוילה" הם מאופקים למדי ודי בצדק כפי שנוכחנו. עבור מנה ראשונה גובים 1.5 שקל. מרק – 2 שקל. שישליק כבש – 8 שקל. המקום נקי מאוד. האדיבות רבה. אתה מרגיש שהם משתדלים. אנחנו מצדנו השתדלנו להנות ולא הצלחנו.

מיאויל

חזרה לאפריקה

היה ברור שהסרט "זכרונות מאפריקה" לא יישאר בגדר חוויה קולנועית. גם האופנה הושפעה מבגדיהם של מריל סטריפ ורוברט רדפורד, שהכינה מעצבת־האופנה מילנה קננרו. היא כבר זכתה בשני אוסקרים ומקווה לקבל השנה את השלישי.

מאת יהודית חנוך

אם תלכו לראות את הסרט „זכרונות מאפ־ריקה" אל תשכחו להס־תכל היטב גם בבג־דים. מריל סטריפ ורוברט רדפורד לוב־שים בסרט זה את הסיפור החדש של האופנה, למרות שממ־בט ראשון הם נראים פשוטים מאוד ללא כל חידוש מהמם.

סגנון הסאפארי, שהביאו איתם מאפריקה המתיישבים הלבנים הוא כבר סיפור ישן, שחוזר על עצמו כל כמה שנים. החצאיות הארוכות, מק־טרני החאקי עם ארבעה כיסים, הח־ליפות הטרופיות המקומטות, החול־צות הלבנות הגבריות, חגורות העור הרחבות, מגפי־העור, הם אותם הבג־דים שלבשו הקולוניזטורים של אפ־ריקה. אבל אם הסרט עשה וייעשה אופנה – זה בזכות מעצבת־הבגדים מילנה קננרו, המועמדת לאוסקר על עבודתה, ואם תזכה בו, יהיה זה האוסקר השלישי שלה. מילנה כבר זכתה באוסקרים על הבגדים שעצבה ל„מרכבות האש" ול„בארי לינדון".

מילנה השקיעה וחקרה לפני שנ־שה להכנת הבגדים. היא טרחה ונס־עה לדנמרק ולקניה. קראה את ספרה של הברונית בליקסן על־פיו נעשה הסרט, אספה תצלומים ובגדים מקו־ריים מאותה תקופה. כמה מהם היו במצב מצוין, אבל אילו לבשו אותם גיבורי הסרט, הם היו מתפרקים, לא־חר סדרת התצלומים. מילנה העתיקה אותם בקפדנות.

הרבה יותר קשה היה לשחזר את הבגדים של השבטים האפריקאיים מאותה תקופה, הקיקויו והסומאלי והמסאי, כי מה שהם לובשים היום, רק דומה למה שלבשו אז. היום, הבג־דים שהם לובשים בתגיגות, עשויים לעיתים מפוליאסטר ופלסטיק.

מילנה ישבה ב„בריטיש מוזיאום" בלונדון, שם יש אוסף מקסים של בגדים וחפצים מקניה והעתיקה מא־לה ומתצלומים ישנים את הבגדים והתכשיטים, במקום להשתמש באריגים העכשוויים. חלק מהאריגים וה־תכשיטים צבעה בעצמה, בצבעים הדהויים והעדינים שלבשו, בתקופה שבה חיתה גיבורת הסרט.

גם כשהבגדים היו מוכנים, עדיין לא הסתיימו ההרפתקאות. ביום הש־ני לצילומים, מישהו גנב את המכנ־סים של רוברט רדפורד, אבל מילנה המאורגנת הכינה שני דגמים נוספים והצמידה לבגדים שומר.

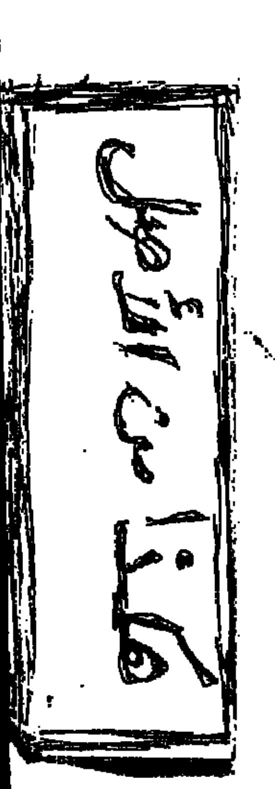
מעצבים רבים בלונדון, פאריס מילנו וניו־יורק, כבר קלטו את המסר האפריקאי, עוד לפני שהסרט הוקרן. באופנת קייץ זה, שהוצגה כבר לפני שנה, כבר נראו הרבה אריגים עם הדפסים אפריקאיים נאיביים, בגדים בגווני בייז' ולבן וצבעים חיוורים של תבלינים כמו קנמון וחרדל.

למעשה, רלף לורן וקאלווין קליין כבר הציגו את „מראה הערבה" שדו־מה מאוד לסגנון הבגדים המוצגים בסרט כבר לפני שנים אחדות. גם ההדפסים האפריקאיים כבר הוצגו הן בפאריס והן בשבוע האופנה בירוש־לים לפני כחצי שנה, וייראו בחנויות בשבועות הקרובים.

את הסגנון של מריל סטריפ ורוב־רט רדפורד קל מאוד לאמץ. קרסול־ות בגוונים טבעיים, של חול ואדמה שנוח ללבוש בקייץ הרבה יותר מא־שר את החצאיות הצרות והצמודות. לזה מצרפים חולצות גבריות לבנות מכותנה, חגורות עור רחבות, מקטר־נים גדולים, עם הרבה כיסים. בגדים מאריגים עם הדפסים אפריקאיים, תכשיטים גדולים בסגנון של שבטי־אפריקה ולא לשכוח כובעים רחבי־שוליים, נוקשים כמו של הציידים או גדולים ורכים, מקש טבעי. ■

בתמונות הקטנות: מריל סטרים עם חולצה לבנה מקומטת וכובע שעם קולוניאלי. למעלה, במרכז: באנגליה עיצב סאראיין הוד אופנה בעקבות אפריקה ומשמאל: גם האמריקאים בעקבות מריל סטרים. בצבעי חול ואדמה.

משהו:

העיתונות והטלוויזיה מלאים בכתבות חנופה שכתבו עיתונאי החצר של התיאטרון, המנפחים את האגו של המחזאי שכתב מחזה במחאה על שעשו בדיוק כך לגראל.

היישות הרמת־גנית

רוח קלה נשבה בחצר בית־הספר יגאל אלון כנגוה. כל הדגלים הקטנים על החוט התנופפו, מערבלים מליון מגיני דוד נוצצים כחולים. זה היה יום העצמאות שנת 2122, ה' באייר תתפ"ב. בית־הספר הממלכתי העיראקי יגאל אלון התכונן כיאות לקראת החג.

היתה מסכת, הילדים העלו על הבמה את כל תולדות עם ישראל מאז 1948 ועד כה. וזה קיצור החזון:

מלחמות מרות וארוכות והתכתשויות שאין להן סוף היו עד סוף המאה ה־20 בין מדינות ערב לבין המדינה הישראלית הקטנה שקמה בשטח שממערב לירדן. כתוצאה משרשרת המלחמות נכבשו כל מדינות ערב. אוכלוסייתן המדולדלת מן הקרבות כמעט נעלמה כליל, ובמקומן קמו מדינות ישראליות.

מזה כ־40 שנה, מאז 2082, התפתחו המדינות הישראליות בשקט וללא הפרעה, כל אחת באופי המיוחד לה, וכולן באופי המחורבן המשותף לכל הישראלים.

התמונה באטלסים היא כדלקמן וכדלהלן: בשטח לבנון לשעבר התכנסו בעיקר בני נהריה וצפת. הם הגרעין של המדינה הצפתית בעלת השם המורכב שקמה בשטח ההוא, המדינה הלבנונית־העברית־הצפתית. דיגלה מגן דוד כחול על רקע ירוק, ומן הצדדים שני פסים לבנים, המסמלים את הגבינה המלוחה שהיא התעשייה העיקרית של המדינה.

תושבי הקיבוצים, שבני־בניהם הם המעלים היום את העצרת בבית־הספר בבגדד עילית, התיישבו בשטח עיראק לשעבר. המדינה הקיבוצית ידועה באחוז הבלונדינים הסקנדינווים הגבוה שלה. למדינה משטר מלוכני, שושלת חזן שולטת בה במתינות ובתבונה.

רק הרמת־גנים לא קיבלו כלום.

תושבי חיפה החליפו את אוכלוסיית ערב הסעודית. בדרך כלל לא הביאו שינויים גדולים למדינה, ושמרו על אופייה הסולידי.

התל־אביבים קיבלו את עבר־הירדן ומאז הם קולטים יותר טוב ירדן. הטבריינים יושבים במה שידוע היום כמדינה הסורית־טבריינית העברית הגדולה, שבירתה יבנאל.

רק הרמת־גנים לא קיבלו כלום.

הבאר־שבעים קיבלו את לוב, ופתחו רשת מועדוני ים־תיכון במפרץ סירטה. הירושלמים יושבים בכווית ואוכלים בייגלה עם סומסום, והגבעתיימים, בלי אף מקרה סער, מאכלסים את אלג'יר, לשם העבירו את בריכת רמב"ם כאתר קדוש.

רק הרמת־גנים לא קיבלו כלום.

★★★

תושבי ישובים רבים מישראל הישנה, מדן ועד אילת, לא הקימו מדינות משלהם, אלא התפזרו במדינות העבריות השונות, והיוו אחוזים גדולים יותר או פחות באוכלוסיותיהן. באופן כללי היה מקובל שישראלי הוא ישראלי, והוא בן־בית בכל מדינה ישראלית אחרת. בכולן דיברו עברית, אחרי הכל, ונסעו בסובארו. לכולם היו קשרי משפחה אצל כולם, ובכולן נשמר אותו סטאטוס קוו בענייני דת. דהיינו חלק מן התושבים תמיד הקפיד לחלל שבת, וחלק זרק עליהם אבנים באותו טקס עתיק שהילדים חיבבו.

לכולם היה טוב מאוד.

רק הרמת־גנים גרו במחנות פליטים.

★★★

סיפור הרמת־גנים האומללים נגע ללב כל אדם בעולם. כדי להבין אותו צריך לחזור מהלך כמה שנים אחורה בהסטוריה.

הים יש, כידוע, 21 מדינות ישראליות, מן המפרץ הפרסי ועד האוקיינוס האטלנטי. אלא שהיו למלחמות גם תוצאות אחרות. ההסטוריה רבה הפתעות היא. שרידי הערבים התקבצו ובאו, חבולים, מוכים וכואבים, ובעמל נורא כבשו לעצמם שטח קטן ולא חשוב באיזור שפלת פלשת, המקום שבו עמדה לפנים רמת־גן. שם, ובאיזורים הערבים שהיו פעם גוש דן הם הקימו מדינונת. המדינה הערבית הקטנה קראה לכל הערבים שעוד נותרו בעולם לבוא ולגור עימם. למדינות העבריות שסביבן הם הציעו: בואו נעשה שלום

מה עוד? ומה עם הרמת גנים? איפה הם יקימו מולדת לעצמם? הרי איש לא יעלה על דעתו שרמת־גני יכול לגור בקרב תל־אביבים או ירושלמים או גבעתיימים.

הרמת־גנים נשארו, לכן, במחנות פליטים, והקדישו את כל חייהם לתקוף את הערבים שלקחו את דירותיהם. יום יום חדרו חוליות לבצע פיגועים ברחוב קריניצי. לרוב לא חזרו, אבל חוליות חדשות חדרו למחרת ללא לאות.

הערבים, מצד שני, נצמדו לשטח האדמה היחיד שבו התקיימה מדינה ערבית קטנה, והתגוננו בגבורה, תוך יסורי מצפון קשים משאול.

ככה נמשכים הדברים כבר 40 שנה. אין מה לדבר, מצב ללא פתרון.

צמחונות

לשמעון שלום,
יש צרות. אין כסף. תביא משהו, סוף סוף אנחנו בשלטון, לאז מהנהלת החשבונות מוסרים שמליארד דולאר היו עוזרים.
חברינו.

לחברינו
רק עכשיו לקחנו מהעם בוכטות, וכיסחנו להם את הצורה. אי אפשר לבקש עוד מילארד בשביל קופת־חולים וסולל־בונה. זה שקוף מדי. אפילו בני מעמד הפועלים יבינו שאנחנו שוב עובדים עליהם ברוח ערכי תנועת העבודה.
שימעון

שמעון,
מהנהלת החשבונות, ממחלקת הפיתקאות, מוסרים שאם לא תביא מיליארד יהיה קיצוץ בקרנות הבחירות ובבחירת הקרנות. יבוטלו גם כל המשרות הטובות של הנשים של חברינו. אתה, הידוע ברגישותך לספר, בוודאי לא תרשה זאת.

לחברינו,
אם מדובר בספרים זה כבר עניין אחר. אבל לא נוכל לומר בפירוש שלוקחים מהעם כסף למען חברינו. צריך למצוא מלה אחרת. כנסו את אנשי הרוח שלנו. עד הבוקר אני רוצה מלה שתבטא מליארד דולאר בצורה תרבותית כיאה למחננו.

לשמעון,
כולם שברו את הראש. לא בא להם כלום. המלה היחידה שהם המציאו זה צמיחה

לחברינו,
מה צמיחה? השתגעתם? אנשים יקבלו פריחה אם הם ישמעו צמיחה.

לשמעון,
זה מה שיש, אף אחד לא מצליח למצוא ביטוי טוב יותר. בלוק. לא בא שום דבר, מה לעשות.

לחברינו,
נו טוב, שיהיה צמיחה, העיקר שנשיג את הכסף. צמיחה?! אלוהים אדירים, הלוואי והם יאכלו את זה.

פינת השלולית

השאלה היא מה על האגו הגברי של הצפרדע. אל תחשבו שזו בעייה קטנה, היא מטרידה נסיכות רבות, עד כדי שהן מאבדות ריכוז משיעורי הסטוריה משעממים.

אם לצפרדע יש אגו צפרדעי, הוא לא יבקש נשיקה. בכל אופן הוא לא יבקש פעמיים. לא טוב, כי לכן לא יקבל נשיקה. אם אין לו אגו צפרדעי, הוא יבקש נשיקה, ואם יגידו לו לא, הוא ימשיך ויבקש ויתחנן ויגיד בבקשה, רק נשיקה אחת, נשקיני נסיכה, אל תנטשיני נסיכה אהובה.

איזו נסיכה יכולה לסבול בכיינות כזו? הוא לא יקבל נשיקה לעולם, כי אין לו אגו גברי.

מאיר עוזיאל

חיים ואוהבים

נכנסו לאופנה – ויצאו ממנה

שנת 1985 כבר הרבה מאחורינו אבל כירחון „אל" במהדורה הבריטית מצאנו עתה את רשימת ה„אין" וה„האאוט" – מה שאופנתי ומה שיצא מן האופנה – עליה אין אנו יכולים לעבור לסדר היום מבלי שנשתף אתכם, לפחות, בחלקה. יכולנו למלא ברשימה זו חמשה עמודים לפחות אבל אז היתה מתחזקת בנו התחושה שאין אנו אלא בני כפר, שהגיעו העירה ולא מכירים חלק גדול מן התופעות / שמות/ פריטים שנכנסו ויצאו מן האופנה בעולם הגדול. נסתפק בדוגמאות.

אנשים באופנה:
ראיסה גורבאצ'וב; סלבאדור דאלי; „הירוקים"; בעלי מסעדות.

הזוגות של השנה:
אנג'ליקה יוסטון וג'אק ניקולסון; בוב גלדוף והדוכסית מקנט; איירה פון־פירסטנברג והנסיך רנייה ממונאקו; טינה טרנר ומל גיבסון; אנדריי סאחארוב ויילנה בונר.

השגעונות של 85:
מדונה; צווארוני פולו; גבות עבותות; שמפניה; הודו; חשיפה אינטימית; אנשים ידועים מדגמנים; ראש מגולח וקרח; הפאלאדיום בניו־יורק.

אנשים שיצאו מן האופנה:
נאנסי רייגן; המועצות השונות לענייני אמנות ותרבות; הנשיא מיטרן; בעלי מועדונים; וורקהוליק'ים – אנשים המכורים לעבודה.

מקומות שיצאו מן האופנה:
מילאנו; „איטליה הקטנה"; ארה"ב; מרכז פומפידו.

דברים שיצאו מן האופנה:
מעילי־גשם בצבע בייז'; אופנת היאפי'ס; שחור; לבנים תחתוניים ממשי; צווארוני פולו; „מוס" לשיער; אופרות סבון; תכניות ראיונות; לאכול סושי; להזמין במסעדה א־לה־קארט; טלפון לחצנים; שידוך בעזרת מחשב; מכוניות ב.מ.וו; כרטיסי אשראי; העתון „פיינאנשל טיימס"; טיול בטרמפים; להיראות צוננת.

עושי הכסף הגדולים של 1986:
ג'ודית קרנץ ("כתר של מיסטראל"); ג'ואן קולינס (ריינסטי); ברוס ספרינגסטין; סילווסטר סטאלונה; מדונה.

הצלחה מפתיעה:
„סוזאן, סוזאן"; ראג'יב גאנדי.

כל הכבוד ל...
בוב גלדוף; ולאדימיר הורוביץ; דוריס לסינג; ריצ'ארד אוורון; לו גראנט; מרקס אנד ספנסר; ג'אקי קולינס; לורנס קאסדן.

הפריטים שעשו לנו דברים:
העור; הכבוד של פריצי; סוזאן סוזאן; בירדי; השושנה הסגולה מקאהיר; סילבראדו; אמדאוס.

פריטים אופנתיים:
מטריות; בר של הרפסים; צווארון „וי"; ברילאנטין; אופרה אמיתית; תחרות כשרונות; דגים וצ'יפס; טלפון בעיצוב שנות ה־40; שמיכות; מזרוני קפיצים; תיאטרון שוליים; שמלות ולשיות; מכוניות „יגואר"; יומן כיס „סבן סטאר"; נובילות רומאנטיות; רולטה רוסית; כסף מזומן; העתון „וול סטריט ז'ורנאל"; רכיבה לצורך הנאה; חינוך.

מקומות שבאופנה:
ברצלונה; ונציה; אוסטראליה; מוזיאון פיקאסו.

היתה להם עדנה...
המלכה אליזבת; ג'וני האלידיי; ה„דטאנט"; בטסי בלומינגדייל; רומאן פולנסקי; אדם אנט; אנדי וורהול; הנרי קיסינג'ר; מייקל צ'ימינו.

מזל טוב ל...
פיאה זדורה ומשולם ריקליס להולדת קארי; סטינג וטודי סטילר להולדת ג'ייק; ריאן אוניל ופארה פוסט להולדת רדמונד ג'יימס.

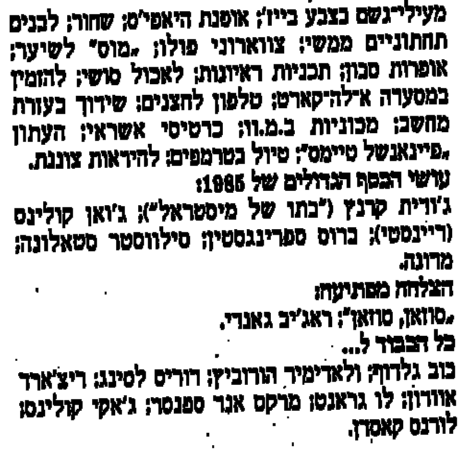
מנוחתם עדן...
סימון סיניורה; לאורה אשלי; מארק שאגאל; סיר מייקל רדגרייב; יול ברינר; רוק הדסון; אורסון וולס.

הסחורים של 85
התמוטטות בנקים; תאונות מטוסים; חצאיות מיני; גיליון סינים; גורבצ'וב נגד רייגאן; איידס והרפס; פיטר בותה; הדכאון של מגורים בעיר גדולה.

בדרך להיות באופנה:
בגדים יד־שניה; כובעי גברים עגולים קשוחים ושחורים („באולר"); גלשנות; אינטלקטואלים וזהרים; סגול; "זכרונות מאפריקה".

תמר אדידך

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 4 ל־10 באפריל

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
אל תניחו לעצות של מישהו להוציא לכם את הרוח מהמפרשים. אתם על המסלול הנכון במישור האישי והמקצועי. גם חיי־החברה מיטיבים עמכם, אך כדאי לכם לנצל זמן עם עצמכם למטרות מועילות.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
לנסיעות ולטיולים יהיה השבוע גוון רומאנטי. בין שותפים תשרור הארמוניה. גם אם מישהו מאכזב אתכם, באופן כללי המצב לטובתכם. שעות החום עדיפות לעיסוקים חברתיים, ותפגשו אדם מעניין.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
הסביבה חמימות שלכם בשיאה ימים אלה. בתחום הקאריירה, לאחר שעשיתם את המוטל עליכם יהיו לכם משימות ומטרות חדשות. אל תניחו לעיכוב קל לצער אתכם. השבוע צפויים בילויים מהנים מאוד.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
זמנים רומאנטיים לרווקים ולנשואים גם יחד. חיזוק לדאוג ושימו דגש על פעילויות מרגיעות. דברים שקשורים במחשבה מושכים אתכם עכשיו. צפויות לכם חדשות טובות מרחוק. התחרות חזקה השבוע.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
קשרים חברתיים יסייעו לקידום הקאריירה שלכם. צפויים לכם רווחים כספיים, אם כי ייתכנו גם הוצאות כבדות. שותפים נוטים להסכים ביניהם בענייני כספים, וזה זמן טוב לקבלת החלטות בנושא.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
שים יפים לרומאנטיקה ולבילויים. אמנם מוטלת עליכם אחריות שתצטרכו לטפל בה, אך זה לא ימנע לכם לבלות בנעימים בחברה אהובה. צפויות לכם שיחות מלב אל לב. זה זמן להקשיב לדברי אחרים.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אתם מאוד מתלהבים מפרוייקט מסויים, ועובדים שעות נוספות. יכול להיות שלא תצליחו להשיג כל מה שרציתם, אבל תירוו נחת מההתקדמות. שימו את הדגש על הזירה הביתית והמנעו ממריבות עם קרובים.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
זה הזמן להשתחרר וליהנות מהחיים. לאחדים מכם צפוי רומן מרגש. כדאי לתכנן בילוי מיוחד, אבל לא מומלץ לבזבז יותר מדי. השבוע כדאי לשים דגש על עיסוק בתחביבים שיעוררו אתכם מבחינה שכלית.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אתם זהירים עכשיו, ואולי אין זה הזמן להיות זהירים מדי. ההתפתחויות בתחום הבית והעבודה פועלות לטובתכם. גם תחום ההכנסה נראה מבטיח. שיחות עם בני משפחה והחלטות בתחום הביתי יעלו יפה.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
התרפתקנות מאפיינת אתכם בימים אלה, ואתם במצב־רוח טוב להתאהבויות. תמורות מעניקות לכם השראה לפעילויות יצירתיות. תיהנו השבוע מביקורים של קרובי משפחה או שכנים. רומנטיקה צפויה בערבים.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
התמונה הכספית מתבהרת בימים אלה. אין ספק שתמצאו חשבוע לקניות. אל תניחו למצב־רוח רע של חבר להעכיר את מצב־הרוח שלכם. זה זמן טוב לעריכת חשבונות, ועיסוקים ביתיים עדיפים על יציאה לבילוי.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
אין זה זמן טוב ללחוץ בענייני קאריירה. חיי החברה מאפשרים לכם הזדמנויות נהדרות להתנאות; אל תסרבו להזמנות! אתם יודעים מתי צריך לדבר ומתי לשתוק, ויכולת הניהול שלכם במיטבה השבוע.

פנטהאוז

יואל לב

החוק כקורי עכביש

בא לרשת את הדירה. לגליה דומה היה כי ידיו עדיין חמוצות מדמה של אירנה פולק, דיירת הקומה השניה. אף־על־פי־כן בא נחום סרגיי לקחת את הדירה בשתי ידיו החזקות.

גליה תיעבה את נחום. כל אורח חייו של הגבר הזה, בשנות השישים לחייו, המנסה לשמור על נעוריו בחליפה ספורטיבית, נעלי אדידאס לבנות, הילוך קפיץ ואפילו צובע את שערו כדי להעלים את השיבה שורקה בו גרמו לה בחילה. „הוא לא מרגיש שהוא עושה מעצמו צוחק, האשמאי הזקן הזה. חלק מתהליך ההתבגרות של האדם הוא לדעת לשאת את גילו בכבוד ולא לברוח".

אורי חיבב את העיקשות של סרגיי לשמור על תדמיתו הצעירה. „כמה שנים עוד נשאר לו לשחק את המשחק המטומטם הזה. הוא נמצא בגיל שבו גבר לא חוגג כל שנה ב־360 ימים, אלא כל שנה הוא מזדקן לפחות בחמש שנים, אז כמה זמן נשאר לו, מרשעת שכמותך".

עשרים שנה הם גרים בבית המשותף. כלומר אירנה פולק גרה בו עשרים שנה ואילו הארון סרגיי עבר לפני עשר שנים. „פתח את מזוודת הקבצנים שלו, כמו שגליה נהגה להגיד ברשעות – הוציא משם את משחת הגילוח ואת מברשת השיניים שהם כל רכושו ומאז הוא חי בנעימים בדירה המרווחת".

אורי טרח להסביר לגליה שראשית אין זה עיסקה ושלא תתקע את חוטמה לחייהם של אחרים. שנית – „אירנה קיבלה את מלוא הפיצוי ברמות גבר שבא לחלוק את חייו איתה. לגבי רווקה שכמותה, ועוד בגילה זהו הישג". ולפעמים היה מוסיף בלחישת נחש: „לדעתי עוד היתה צריכה לשלם לו בשביל זה".

גליה חיבבה את אירנה, שהיתה רווקה בת חמישים. סרגיי לא יכול היה לשאת אותה לאשה פשוט משום שאי־שם, בחיפה, חיה אשתו שסירבה בעקשנות לתת גט לפלייבוי שלה.

לעתים היתה אירנה מחלקת איתה את חששותיה: „תראי, הצרה היא אצל סרגיי שהוא... זאת אומרת נשים לא יכולות לעמוד בפניו. הוא מעניק להן איזו אשליה. שיש לו אוצרות אדירים של חום שעדיין לא העניק והן... את מכירה אותנו הנשים".

★

ואז התחוללה הטרגדיה. כמו סכין של גליוטינה, המבריקה לרגע בשמש ואחר־כך עורפת את הראש עם התקווה גם יחד.

קדמה לטרגדיה פרשת סרגיי והגברת האחרת. יום אחד, כמו שאורי טען – גילה סרגיי שבעצם הוא לא נשוי לאירנה. זה היה תהליך איטי. אירנה כמעט לא שיתפה את גליה בסיפור. היא הפכה קמצנית במלים. מתכנסת בתוך עצמה. „אה, סרגיי הוא לא יהיה הערב. בעצם כבר שבוע ימים לא בא". זה היה האות הראשון שבו גילתה גליה את קצה הענן הכבד, היורד על הדירה שבקומה השניה.

אחר־כך סרגיי פשוט לקח את מברשת השיניים, את משחת הגילוח, וכמו שאורי הוסיף, מזוודה עם כמה חליפות שאירנה קנתה לו ועבר לגור בדירתה של צעירה בסוף שנות העשרים לחייה, ששׂשה עליו כעל מוצאת שלל רב.

גליה אמרה שהוא נבזה. גבר לא יכול להשאיר אשה לבדה אחרי שהוא חי איתה עשר שנים. אורי טען כי סרגיי הוא אדם בלי מסגרת. הוא צריך לפרנס גם את נפשו בחוויות והבית האמיתי שלו זוהי המזוודה.

חודש ימים לאחר שסרגיי עזב את הבית נכנסה אירנה לאמבטיה, חתכה את עורקי ידיה.

השאירה אפילו צוואה. כתב אישום נגד סרגיי. מבור המוות מצאה עוז בנפשה לירוק בפניו של סרגיי ולהגיד לו מה שהיא חושבת עליו. כל השנים, נשאה בכניעה את רודנותו השתלטנית. את הנשים שאהב. את הערדרויות שלו. את חוסר הסבלנות. עכשיו, היא אומרת לו: תדע לך שאתה הרגת אותי. אתה הרוצח. ברגע שעזבת את הבית, סתם ככה, בשביל איזו זנזונת קטנה, כאילו חתכת את עורקי ידי בסכין שלך, במו ידיך. אתה היית תמיד אדם נתעב, אבל עכשיו, המוות שלי ירבוץ על מצחך ככתם ולעולם לא תוכל לרחוץ את ידיך מהדם הזה. רוצח.

את המכתב מצאה גליה. היא ירדה לקומה השניה להביא איזו מאפה לשכנתה. פתחה את הדלת וגילתה את הזוועה. לאחר מכן על השולחן, נשען על שני ספרים מצאה גם את המכתב.

★

ירקה בפניו של הגבר שעזב אותה ולא יכלה לדעת, כי אפילו המלים הקשות והנוראות הללו, אפילו אשמת הרצח שתלתה בו לא תשנה מאומה כאשר מדובר יהיה בחוק.

גליה סירבה להאמין. „תגיד לי אורי. החוק שלכם מטורף. אתה רוצה להגיד לי שאתה עובד במקצוע, שיכול להניח לדברים איומים כאלה לקרות ועוד, קוראים לזה חוק? קוראים לזה צדק?

מה שהעלה את חמתה של גליה היתה העובדה שהדירה ששווייה למעלה מ־200 אלף דולר וכל רכושה של אירנה כולל חשבונות הבנק שלה – עברו כולם לידיו של האיש, שעל־פי הגיונה של אירנה וגליה גם יחד הוא הרוצח.

החוק יבש. למרות שבני משפחתה של אירנה טענו כי המכתב, שנשאר על השולחן, קבע כי הגבר הרג בעצם את אירנה באדישותו, באכזריות הגברית, הרי מול זה הביא סרגיי את הצוואה שכתבה אירנה בימים הטובים שלהם. כאשר הם חגגו את ירח הדבש. צוואה שאירנה שכחה לבטל אותה כאשר נחפזה אל האמבטיה לחתוך את שתי פרקי ידיה. בצוואה היא הורישה לסרגיי את כל רכושה אם תמות לפניו ואילו סרגיי מוריש לאירנה את כל רכושו, קרי את מברשת השיניים ואת סכין הגילוח, יחד עם המזוודה, אם ימות לפניה.

גליה לא יכלה להרגע. אורי מצא את עצמו מסביר לגליה כי באוניברסיטה לומדים חוק ולא צדק. יותר מזה הוא ציטט לה את דבריו של אנאכרסיס, מגדולי חכמי אתונה, שאמר לגדול מחוקקי יוון, סולון: „החוקים משולים לקורי־עכביש. ייתפסו בהם רק החלשים והעניים. העשירים והחזקים יקרעום על נקלה".

★

למחרת, כאשר ירדה גליה במעלית ראתה את סרגיי עולה במדרגות. עוצר בקומה השניה ונכנס אל דירתה של אירנה כאילו זהו ביתו שלו.

גליה לא יכלה להשתחרר מהתמונה המעט־סמלית אשר ראתה כאשר ירדה בקומה השניה. סרגיי פתח את הדלת של הדירה, שעמדה עזובה חודשים ארוכים בהם התנהל המשפט. בעל הבית החדש הרים ידו בתנופה כדי לקרוע את קורי־העכביש שירדו מהמנורה בכניסה.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב
השבוע לפני 35 שנה

„השלושה" הצילה את „גבריאל" מטביעה

אנית המשא הישראלית „השלושה" השייכת לקואופרטיב „אופיר" בחיפה הצילה את ספינת המשא הישראלית „גבריאל" מסכנת טביעה בהיותה בדרכה לקפריסין.

אור ליום ה' שעבר הבחינו אנשי האניה „השלשה", שיצאה מחיפה לקפריסין, ברקיטות אדומות – סימן לקריאה לעזרה. האניה שינתה מיד את כיוונה והחלה חותרת בכיוון הרקיטות. משהתקרבה „השלשה" למקום פגשה בספינת המשא „גבריאל" בה אירע קלקול פתאומי, שהעמיד אותה בסכנה רצינית. „השלשה" זרקה חבל ל„גבריאל". היא גוררת אותה לעבר קפריסין. עקב מתיחה חזקה, סערה עזה וטילטול האניות נקרע החבל, אך הוא נקשר שנית כעבור שעתיים. אז „השלשה" גררה את „גבריאל" במשך 21 שעות עד שהגיעו לנמל לימסול בקפריסין.

כוחות או"ם מתקדמים בצפון לאורך כל החזית

כוחות או"ם פתחו הבוקר עם שחר בהתקדמות כללית לאורך כל החזית לתוך קוריאה הצפונית.

טנקים אמריקניים וחיל רגלים חצו את קו הרוחב 38 באזור המערבי ותקעו טריז בעומק של 10 ק"מ לתוך קו ההגנה הראשון של הקומוניסטים.

חיילות אמריקניים אחרים, שחדרו לצפון קוריאה לפני יממה והתחפרו בשתי נקודות נפרדות, החלו אף הם מתקדמים.

נציגי ישראל וסוריה נפגשים בראש־פנה

ועדת שביתת הנשק הישראלית סורית נתכנסה בשעה 11 במלון „שולמית" בראש פנה, אחר הפסקה מכורשכת בישיבותיה.

בשעות הבוקר יצאו נציגי ישראל לשטח המפורז, כדי לפרש את הנציגים הסוריים, לדרין במקום על סדר היום של הישיבה.

בפגישה שהיתה בגבול ביקשו הסורים לדון בעניין פינוי הערבים מהאיזור המפורז. נציגי ישראל דחו דרישתם והסכימו לדון רק בשאלות צבאיות הנוגעות למאורעות הימים האחרונים. הסורים קיבלו את ההצעה הישראלית.

העבודה בייבוש החולה נתחדשה הבוקר בשעה 8.15. עד השעה 11 (שעת מסירת הידיעה) התנהלה העבודה בסדרה, כאמור כן גם הבוקר לא היו יריות מצד הסורים, אם כי המתיחות באזור טרם פגה.

אורח בעיירה

– שמי ליליינבלום. אולי אפשר לקבל רחוב אחר בתל־אביב?

אושר חוק מס ההכנסה – הוגדל ניכוי לילדים

הכנסת אישרה ב–2.45 אחה"צ את חוק מס ההכנסה. בחוק הוב־נו רק שינוי אחד: הוגדל הניכוי לילדים. סך 100 ל"י ינוכה בעד הילד ראשון, 125 ל"י בעד ילד שני, 150 ל"י בעד ילד שלישי ו–175 ל"י לכל ילד נוסף.

נידחו כל ההסתייגויות של מפ"ם, חרות, הציונים הכלליים, הדתיים והפרוגרסיבים על שינויים בטבלת מס ההכנסה. חוק מס ההכנסה הוארך בשנה נוספת.

חוסל הסכסוך בנמל חיפה

2500 פועלי נמל חיפה חזרו הבוקר לקצב העבודה הרגיל. הפריקה והטעינה חזרו למסלול הקודם.

הסכם על כך הושג אמש בפגישה משותפת בין מינהלת נמל חיפה, החברות הקבלניות, ועד עובדי הנמל ומועצת פועלי חיפה.

אעפ"י שרכר ההסכם נשמר עדיין בסוד ע"י כל אחד מהגורמים, נודע כי סופקו חלק מדרישות הפועלים.

הסכסוך בנמל, שהתבטא כהאטת קצב העבודה במשך 3 ימים, פרץ בגלל דרישות הפועלים להעלאת השכר ב–30 אחוז.

החברות הקבלניות המעסיקות את הפועלים נטו מצדן לקבל דרישות אלו, אך דרשו מהממשלה להעלות את מחירי השרותים בנמל ב–20 אחוז.

הושבתו אלף פועלי מוסכים.

כאלף פועלי מוסכים במאה מפעלים בכל חלקי הארץ הושבתו הבוקר, לפי החלטת איגוד בעלי המוסכים.

ההשבתה הכללית הוכרזה כתגובה על השביתה במוסכים „פורד", „שברולט" ו„בן יהודה" בת"א וכאמצעי־לחץ על משרד התחבורה להעלות את דמי השרותים במוסכים ב–35 אחוז.

חיפוש קפדני אצל דז'יגאן ושומכר

חיפוש מדוקדק נערך אצל זוג השחקנים דז'יגן ושומכר ונשותיהם שעה שעמדו להמריא באוירון לצרפת. החיפוש שנמשך שעה ארוכה לא הצטמצם למטען בלבד. חיפשו גם בבגדי השחקנים ורעיותיהם. לא נמצא שום דבר בלתי־חוקי. השחקנים יצאו בדרכם לדרום אמריקה.

מפא"י דחתה הצעה לחלוקת המנדטים לקונגרס

הציונים הכלליים ומזרחי הציעו למפא"י לא לקיים בישראל את הבחירות לקונגרס הציוני ולחלק את המנדטים על יסוד פריטטה 50 אחוז לשמאל ו–50 אחוז לימין. מפא"י דחתה הצעה זו.

נציגי מפ"ם, הציונים הכלליים והחזית הדתית תבעו עריכת בחירות לפי רשימות בוחרים. נציגי מפא"י הצביעו בין השאר על חוות־דעתה של ועדת מומחים בראשותו של ד"ר בארט, כי אי אפשר מטעמים טכניים לערוך רשימת בוחרים לקונגרס.

סכסוך על באר באזור לטרון

ממשלת עבר־הירדן הגישה תלונה לועדת שביתת נשק בה נאמר, כי שלטונות ישראל הודיעו לנוזרים ב„מנזר השתקנים" בלטרון שמה–1 באפריל אסור להם להשתמש בבאר „ביר אל חילוב" הנמצאת מעבר לכביש ירושלים – ת"א, בשטח המנזר. במימי אותה באר השקו הערבים בסביבה את שרותיהם וצאנם.

קרנבל המתנות הגדול

מתנות חינם. ללא הגרלה. ללא הגבלה!

מחזור מס' 3

ארנק מיני חינם = 95 נק'

משקפי צלילה חינם = 85 נק'

מכונית מרוץ חינם = 75 נק'

רדיו כדורגל חינם = 1520 נק'

קלמר לביה"ס חינם = 180 נק'

בול מגיעה חינם = 560 נק'

דודו חינם = 420 נק'

פליימוביל (דמות אחת) חינם = 185 נק'

משקפי שמש ענק חינם = 180 נק'

במעלה הפירמידה חינם = 500 נק'

משקפת חינם = 70 נק'

פנס וינבם = 480 נק'

אקדח חיצים חינם = 95 נק'

בושם "ירדלי" חינם = 470 נק'

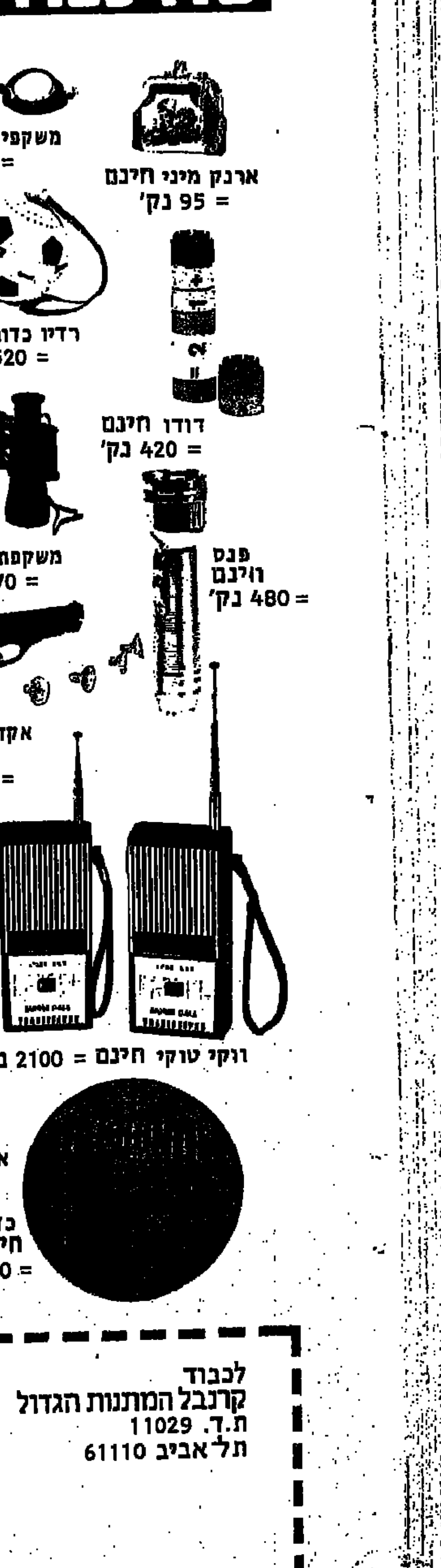
כדורגל חינם = 420 נק'

גלזן מדבקות חינם = 50 נק'

מונופול חינם = 670 נק'

לוטו חינם = 280 נק'

ווקי טוקי חינם = 2100 נק'

אפטר שייב "בוגרט" חינם = 450 נק'

דיאדורנט ספריי ("סופט אנד ג'נטל") חינם = 320 נק'

כדורסל חינם = 620 נק'

...וגם טסים לחו"ל

אינטרמצו זוגי ברומא

כולל כרטיס טיסה זוגי, טיול באוטובוס ושהיה בת 3 ימים בבית מלון.

Alitalia

אל תחמיץ טיסה טובה

...שיכים לקבל מתנות חינם

בעמוד הימני של המודעה מופיעות המתנות, ליד כל מתנה מצויין ערכה בנקודות. בחרו לכם את המתנה שברצונכם לקבל חינם.

בעמוד השמאלי מופיעים המוצרים המשתתפים במבצע. ליד כל מוצר מצויין ערכו בנקודות.

אספו אריזות ריקות של המוצרים המשתתפים במבצע עד אשר ערכם הכולל בנקודות יהיה זהה לערך בנקודות של המתנה בה בחרתם.

מלאו את התלוש שבמודעה, ושלחו אותו ביחד עם האריזות לקרנבל המתנות הגדול - ושובר המתנה בה בחרתם ישלח אליכם בדאר.

חשוב לדעת! אין הגבלה לכמות המתנות. שלחו יותר אריזות ותקבלו יותר מתנות חינם!

...הוראות נוספות

יש לשלוח את האריזה כולה או את חלק האריזה כפי שמפורט ליד צלומי המוצרים. במקרים בהם תשלח מעטפה עם כמות אריזות לא מתאימה או חלקים לא נכונים של האריזה לא תשתתף המעטפה במבצע.

אם במהלך המבצע תאזל מתנה כלשהי, יקבל המשתתף מתנה שונה אך שווה ערך בנקודות.

תקנון מלא וקובע של המבצע נמצא במשרדי קרנבל המתנות הגדול, דיזנגוף 98 תל-אביב.

לכבוד
קרנבל המתנות הגדול
ת.ד. 11029
תל אביב 61110

אני מצרף בזאת אריזות בשווי ______ נק'

ומבקש את המתנה ______ חינם

שם ומשפחה ______

רחוב ______ מס' ______ עיר ______

מיקוד ______ טלפון ______

המבצע מסתיים ב-7.5.86

תה מלרוז
אריזות עלים חדשה קופסא אחת של 100 יח' = 20 נקודות
(שלחו את המכסה העליון)

אליעז
2 בקבוקים (קסרית ו/או ולנטינה ו/או גרנש' רחת) = 30 נקודות
(שלחו 2 תוויות שונות בשלמותן)

הזמנות בקניון אילון או ב"דב מכר" קטה בודדת מעל 40 ש.ח. = 125 נקודות (שלחו חשבונית)

עץ הזית
1 אבקת כביסה "סופר בול" (5 ק"ג) = 100 נקודות
(שלחו את כל האריזה בשלמותה)

עלית
1 שוקו מלא = 40 נקודות
(שלחו את כל התווית בשלמותה)

מור של יצהר
5 סבונים "מור" = 20 נקודות
(שלחו את כל חמש האריזות בשלמותן)

לידי לי
3 יח' מגן תחתון "לידי לי" = 40 נקודות
(שלחו את האריזות בשלמותן)

פוקוס של יצהר
2 בקבוקים של פוקוס = 25 נקודות

עץ הזית
1 קרם "לה ולי" או "אולביה" סליקון = 25 נקודות
(שלחו את האריזה בשלמותה)

חופית של יצהר
1 חופית = 10 נקודות
(שלחו את כל האריזה)

משחק חיבור מגנטי = 120 נקודות
(שלחו את דף ההוראות המקורי)

אג'קס
3 יח' חול לניקוי = 36 נקודות
(שלחו את שלוש המדבקות העליונות כולל שם היבואן)

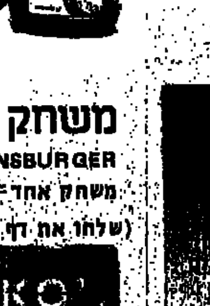

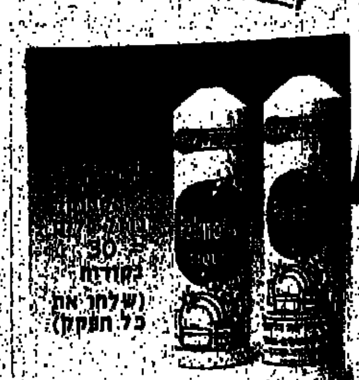
עץ הזית
1 שמפו פלירט או רויאל = 40 נקודות
(שלחו את המדבקה בשלמותה)

עלית
4 שקיות סוכריות (150 ג"ר כל אחת) = 80 נקודות
(שלחו את ארבע האריזות בשלמותן)

משחק הארוזות
RAVENSBURGER
משחק אחד = 125 נקודות
(שלחו את דף ההוראות באנגלית)

לוטוס / וניה
2 חבילות תחבושות היגייניות = 50 נקודות

בובת פלר = 200 נקודות
(שלחו את כל האריזה בשלמותה)